

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **ЕКОНОМІКА**

∨ *Податкова амністія: українські реалії та зарубіжний досвід*

- **ДОСУДОВИЙ ПРОЦЕС**

∨ *Законопроект про електронний обіг документів у кримінальному процесі*

№ 7 (212) КВІТЕНЬ 2021

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 7 (212) 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Глава держави підписав низку законів
щодо захисту українців, які мають борги
за кредитами в іноземній валюті 3
Президент підписав закон щодо призову
на військову службу резервістів
у особливий період 3

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Беззуб І.
Податкова амністія: українські реалії
та зарубіжний досвід 5
Аулін О.
Законопроект про електронний обіг
документів у кримінальному процесі..... 14

УКРАЇНА У ФОКУСІ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ

(1 – 31 березня 2021 р.)..... 17

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА * 38

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Глава держави підписав низку законів щодо захисту українців, які мають борги за кредитами в іноземній валюті

Президент України В. Зеленський підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо споживчих кредитів, наданих в іноземній валюті» № 1381-IX, який парламент ухвалив 13 квітня 2021 р.

Документ покликаний захистити позичальників, які отримали споживчі кредити в іноземній валюті, але не змогли своєчасно здійснювати платежі за цими кредитами, серед іншого, через збройну агресію проти України.

Споживче, зокрема іпотечне, кредитування в іноземній валюті заборонене з 2011 р., проте низка позичальників має валютні кредити, які були видані ще за іпотечного буму 2006–2007 рр. З початком збройної агресії проти України та окупації частини території відбулися значні курсові коливання, що вдарило по здатності позичальників обслуговувати валютні кредити. Але тягар від зміни курсу не має перекладатися виключно на позичальників.

Тому лише ті позичальники, які не мали простроченої заборгованості станом на 1 січня 2014 р. або погасили її до дня реструктуризації, мають право скористатися умовами реструктуризації за законом, а саме: валютні зобов'язання конвертуються за середнім значенням між офіційним курсом гривні до іноземної валюти, встановленим Національним банком України на день проведення реструктуризації, та офіційним курсом гривні до такої іноземної валюти, встановленим Національним банком України на дату надання кредиту.

Документ передбачає, що раніше сплачена неустойка зараховується в погашення тіла та

процентів за кредитом; відсотки, нараховані до дня реструктуризації, перераховуються за ставками депозитів у відповідній валюті.

Після реструктуризації кредит має бути погашений протягом 10 років, проценти за таким реструктуризованим кредитом сплачуються за ринковою ставкою в національній валюті – український індекс депозитних ставок у гривні за 12-ти місячними депозитами плюс 1 %. Кредит можна погасити достроково у будь-який момент.

Також Глава держави підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реструктуризації зобов'язань за кредитами в іноземній валюті та адаптації процедур неплатоспроможності фізичних осіб» № 1382-IX, який Верховна Рада України підтримала 13 квітня.

Цей закон спрощує процедури банкрутства для валютних позичальників.

Крім того, Президент підписав Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо реструктуризації зобов'язань за кредитами в іноземній валюті та адаптації процедур неплатоспроможності фізичних осіб» № 1383-IX, який парламент ухвалив також 13 квітня.

Документ усуває податкове навантаження на громадян, що виникало б у зв'язку з проведенням реструктуризації валютних кредитів (*Офіційний вебпортал парламенту України* (<https://www.president.gov.ua/news/glava-derzhavi-pidpisav-nizku-zakonivshodo-zahistu-ukrayinc-68097>)). – 2021. – 21.04).

Президент підписав закон щодо призову на військову службу резервістів у особливий період

Президент України В. Зеленський підписав Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України

щодо удосконалення окремих питань виконання військового обов'язку та ведення військового обліку» № 1357-IX, який Верховна Рада

України ухвалила 30 березня 2021 р. з ініціативи Глави держави.

Цей документ удосконалює вимоги щодо комплектування Збройних сил України та інших військових формувань резервістами (військово-навченими особами з бойовим досвідом) в особливий період без оголошення мобілізації. Це дасть змогу оперативно доукомплектувати резервістами військові частини всіх сил оборони держави, чим суттєво підвищити їхню боєздатність під час військової агресії, що стрімко наростає, а також швидко збільшити бойовий потенціал сил оборони та вчасно реагувати на раптові загрози національній безпеці.

Зокрема, закон запроваджує новий вид військової служби – військова служба за призовом осіб із числа резервістів у особливий період.

Так, в особливий період на військову службу призватимуть громадян, які уклали контракти про проходження служби у військовому резерві та/або зараховані до військового оперативного резерву. Рішення про проведення такого призову ухвалюватиме Верховний Головнокомандувач ЗСУ за поданням Головнокомандувача ЗСУ. У рішенні визначатимуться категорії резервістів, яких необхідно буде призвати, завдання, обсяги, строки та порядок проведення призову тощо.

На громадян, яких призватимуть із числа резервістів у особливий період, поширюватимуться ті самі трудові, соціально-правові та освітні гарантії, які передбачені для мобілізованих осіб. Зокрема, закріплюються

гарантії у сприянні працевлаштуванню для молодих людей протягом шести місяців після припинення такої служби.

Також підписаний Президентом закон, реформує систему військового обліку та діяльність місцевих органів військового управління, базуючись на європейських принципах і підходах.

Зокрема, передбачається створення на базі військкоматів територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки; упорядкування питань військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів.

Удосконалюється порядок здійснення військового обліку резервістів, серед іншого за допомогою автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи «Оберіг» (Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів).

Крім того, закон осучаснює вимоги до адміністративної відповідальності посадових осіб, резервістів, військовозобов'язаних та призовників за порушення законодавства про військовий обов'язок і військову службу та умисне зіпсуття чи втрату з необережності військово-облікових документів.

Також запроваджується кримінальна відповідальність за ухилення від призову в особливий період; від військового обліку або навчальних (спеціальних) зборів (*Офіційний вебпортал парламенту України (<https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-prizovu-na-vijskovu-sluzhbu-r-68077>). – 2021. – 21.04).*

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Податкова амністія: українські реалії та зарубіжний досвід

Оподаткування та легалізація доходів минулих періодів є важливим завданням фіскальної та економічної політики в Україні.

За розрахунками Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України у 2019 році рівень тіньової економіки склав 29 відсотків від обсягу офіційного ВВП, у першому кварталі 2020 році – 31 відсотків.

За результатами дослідження стану тіньової економіки в Україні, що провела компанія Ernst & Young за підтримки Mastercard у рамках укладеного Меморандуму про співробітництво з Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, Національним банком України та Державною службою статистики України, у 2018 р. тіньові операції становили 846 млрд грн або 23,8% від офіційного ВВП України.

Тіньова економіка в Україні

Джерело: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2878152-u-tini-perebuvae-majze-cvert-ekonomiki-ukraini-doslidzenna-ey.html>

Як наголошують дослідники Інституту соціально-економічної трансформації, найбільш поширеною схемою ухилення від оподаткування є використання офшорів. За розрахунками міжнародної організації Global Financial Integrity, протягом 2004–2013 рр. з України було виведено (відповідно, без сплати податків) близько 116 млрд дол., що становить у середньому 9,4 % від ВВП щорічно.

Крім того, одним із негативних явищ сучасного ринку праці України є переміщення частини зайнятого населення до неофіційного (тіньового) сегмента. Така форма зайнятості передбачає приховування від обліку та оподаткування результатів дозволеної законодавством діяльності. Так, згідно з

даними Державної служби статистики у 2019 р. кількість неофіційно зайнятого населення віком від 15 до 70 років в Україні складала 3 460,4 тис. осіб, у січні–вересні 2020 р. – 3 275,5 тис. осіб, а відтак, доходи таких громадян залишаються незадекларованими та з них не сплачуються передбачені законом податки і збори.

У теорії несплата податків – це злочин. Проте на думку експертів, українці тримають незадекларовані гроші або за кордоном, або в іноземній готівці через зарегульоване українське законодавство та відсутність достатніх гарантій власності.

Враховуючи вказане, питання податкової амністії в Україні є дуже актуальним. Адже, як правило, цілями такої акції є забезпечення

детінізації майна, фінансова стабілізація в країні та профілактика податкових правопорушень на майбутнє. І головне для держави – поповнення державного бюджету за рахунок коштів, що надійдуть в результаті декларування прихованих або прострочених податкових платежів. На цьому наголосив глава парламентського комітету з питань фінансів, податкової та митної політики Д. Гетманцев.

Радник Президента України О. Устенка також головним вважає те, що податкова амністія дає можливість коштам працювати на економіку країни. Він припускає, що в підсумку українська економіка суттєво зміниться, зокрема, додатковими коштами наповняться фінансові ринки, на них з'являться нові для України фінансові інструменти, в які вкладатимуть колишні тіньові заощадження. Зростатимуть обсяги банківських депозитів, розвиватиметься фондовий ринок (ринок акцій, облігацій та інших цінних паперів), і це, у свою чергу, додатково стимулюватиме економіку, прогнозує експерт.

Однак щоб це відбулось, у громадян має бути довіра до держави. І це має бути закріплено нормою закону, що питання податкової амністії є незмінним і ніхто потім ніяких додаткових податків не нарахує, наголосив О. Устенко.

Ураховуючи необхідність запровадження подальших кроків у боротьбі з розмиванням податкової бази і переміщенням прибутків за кордон, Президент України В. Зеленський подав до Верховної Ради пакет законопроектів про податкову амністію, під час якої держава не користується своїм правом карати, а дозволяє вивести з тіні та легалізувати капітал, за який його власники не сплатили податки, або ж взагалі вивели з країни. За це вони мають можливість сплатити менші податки та/або уникнути покарання за їх несплату.

30 березня 2021 р. Верховна Рада України ухвалила у першому читанні президентські законопроекти про податкову амністію (законопроекти №№ 5153, 5155, 5156). Законопроект «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження

добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету» (№ 5153) пропонується амністія капіталів – одноразове декларування активів фізосіб для легалізації своїх статків. Депутати також підтримали за основу два пов'язані законопроекти: № 5155, що стосується змін до ст. 16 Закону України «Про валюту і валютні операції» та № 5156, яким вносяться зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу та Кримінального процесуального кодексу України.

Головний документ «амністійного пакета» – № 5153 – визначає умови і основні механізми проведення амністії капіталів. Деталі після його остаточного ухвалення доопрацьовуватимуть Кабмін, Нацбанк та інші причетні відомства.

Проектом, зокрема, пропонується провести у період з 1 липня 2021 року до 1 липня 2022 року одноразове (спеціальне) добровільне декларування активів фізичних осіб. Для цього фізособи – резиденти України, у тому числі самозайняті громадяни, матимуть право подати відповідну декларацію, вказавши в ній активи, з яких не були сплачені податки. При цьому декларація має містити лише назви і вартість активів. Розкривати джерела їх походження не потрібно.

Аби легалізувати будь-яку готівку, а також банківські метали, їх доведеться покласти на спеціальний банківський рахунок. Що ж до інших активів – приміром, нерухомості чи ювелірних виробів, – необхідно буде надати документи, які підтверджують їх вартість, або ж визначити її в декларації самостійно.

Далі декларант матиме 10 днів аби з підрахованих в декларації статків сплатити належний податок, зокрема:

5 % – для нерухомості, розташованої в Україні, і для валютних цінностей, розміщених на рахунках в українських банках;

9 % – для валютних цінностей та інших активів, розміщених за кордоном;

2,5 % – для державних облігацій України з терміном обігу понад рік, придбаних декларантом у період з 1 січня 2021 р. до 20 червня 2022 р.

За висновками експертів, третій варіант особливо цікавий для потенційних учасників податкової амністії. Адже він дозволяє не лише вигідно «узаконити» капітали, а ще й заробити на цьому (середня дохідність річних ОВДП – 11%; дохід, отриманий від інвестицій в державні цінні папери, за законом, не оподатковується). Державі також вигідніше залучати такий внутрішній ресурс, аніж шукати можливості запозичень на зовнішніх ринках.

Також аналітики звертають увагу на те, що законопроект передбачені запобіжники від легалізації доходів, незаконно отриманих можновладцями. Адже, згідно із документом, подати одноразову (спеціальну) декларацію не зможуть люди, «які за будь-який рік, починаючи з 1 січня 2005 р., подавали або мають подавати декларації відповідно до антикорупційних

законів». Однак це не стосується тих, хто подавався, але не був призначений або обраний на посаду.

Поміж запропонованих документом новацій – можливість подання «амністійної» декларації знеособлено (без ідентифікації декларанта) через його спеціально уповноваженого представника – нотаріуса. Але такою можливістю не зможуть скористатися близькі держчиновників.

І головне – зберігатиметься передбачена Кримінальним кодексом і антикорупційним законодавством відповідальність чиновників за фактами корупції, хабарництва, зловживання службовим становищем тощо. Амністія є одноразовою: надалі той, хто легалізував свої статки, зобов'язаний платити податки за українськими законами.

ОДНОРАЗОВЕ ДЕКЛАРУВАННЯ ДОХОДІВ: ЩО ПРОПОНУЄ ЗЕЛЕНСЬКИЙ

ЩО ДЕКЛАРУЄТЬСЯ

- рухоме/нерухоме майно
- цінні папери
- корпоративні права
- валютні цінності і т.д.

ЗА ВИНЯТКОМ

- квартира <120 м²
- будинок <240 м²
- нежитлова нерухомість <60 м²
- безоплатно приватизовані земельні ділянки
- авто, що є в реєстрі, якщо:
 - ДЛП <10 осей
 - об'єм двигуна <3 тис. см³
 - середня ринкова вартість <375 МЗП
- інші активи ≤ 400 тис. грн
- мотоцикл з об'ємом двигуна < 800 см³

ТЕРМІН ПОДАВАННЯ: З 01.07.2021 ДО 01.07.2022

ХТО

отримані за рахунок незадекларованих до 01.01.2021 доходів

громадяни України або ті, хто ними був до 01.01.2021 р.

ЯК

онлайн (персонально)

через нотаріуса (за допомогою спеціального коду)

ОСОБЛИВОСТІ ДЕКЛАРУВАННЯ

- кошти розміщуються на спецрахунках в Україні
- сплата податку протягом 10 днів від дня подання
- джерело доходів не перевіряється

ПОДАТКОВІ СТАВКИ

- 5% валютні цінності та інші активи, які зареєстровані в Україні
- 9% валюта, право грошової вимоги до нерезидентів та інші активи, які перебувають за кордоном
- 2,5% за ОВДП, придбаних у період з 01.01.2021 по 20.06.2022р. до подання декларації

Інфографіку створено за текстами законопроектів №5153, №5154, №5155 та №5156, оприлюднених на вебпорталі ВРУ станом на 02.03.2021 року **СЛОВО І ДІЛО**

Джерело: <https://www.slovoidilo.ua/2021/03/02/infografika/polityka/odnorazove-deklaruvannya-doxodiv-proponuye-zelenskyj>

Слід зазначити, що до президентського законопроекту було подано три альтернативних – № 5153-1, № 5153-2 та № 5153-3, які відрізняються величиною податкової ставки зборів для легалізації доходів. Законопроект № 5153-3 пропонував відтермінувати старт податкової амністії на рік до повноцінного запуску Бюро економічної безпеки

та дати можливість розстрочення платежу. Не виключено, що пропозиції, які містяться в цих документах, можуть бути подані як правки і враховані при підготовці основного документа до другого читання.

Згідно з пояснювальною запискою, прийняття законопроекту № 5153 дозволить «створити

стимули для виведення з тіні доходів, прихованих від оподаткування, сприятиме підвищенню ефективності протидії розмиванню податкової бази, залученню в економіку України додаткових ресурсів та її активізації, підвищенню податкової культури громадян». Утім, ці здавалося б «благі» наміри викликали шквал критики, насамперед в експертному середовищі та низки політиків.

Загалом, у ВРУ більшість фракцій і груп підтримують ідею з «нульовою декларацією», але їхні підходи у цьому питанні дещо відрізняються. Головний спір стосується ставок, за якими можна буде «відбілити» активи. Проте знижувати ставки, прописані в президентському проекті, немає необхідності, запевнив Д. Гетманцев.

Не зважаючи на оптимізм окремих народних депутатів, які зазначили, що вважатимуть перемогою виведення із тіні великої суми грошей, деякі юристи переконані, що кількість учасників податкової амністії буде мінімальною, а легалізований капітал – значно меншим, ніж цього очікують посадовці.

Так, О. Устенко припускає, що наразі українці (і громадяни, і бізнес) мають від 50 до 80 млрд дол. активів та заощаджень, які були зароблені в «тіні», та з яких не сплачувалися податки. На його думку, навіть якщо податкова амністія виведе з тіні 10 % цього капіталу, то це поверне в економіку від 5 млрд дол., тобто більше, ніж кілька траншів МВФ.

Свої розрахунки наводить і Д. Гетманцев. На його думку, «тіньові» активи українців – до 50 млрд дол., а податкова амністія може повернути у правове поле 20 млрд. Якщо з них буде сплачено одноразовий податок 5 % річних, то бюджет впродовж одного року отримає додатковий один мільярд доларів.

Недержавні експерти вважають, що наповнення бюджету є чи не головною мотивацією для Банкової. Короткостроковий інтерес влади, впевнений виконавчий директор Центру економічної стратегії Г. Вишлінський, – це отримати «гроші з неба» у важкий коронавірусний рік.

У цьому переконаний і керуючий партнер АО «Яр.ВАЛ» О. Паламарчук. На його думку, основною завуальовано метою законопроекту

№ 5153 є бажання можновладців ситуативно поповнити бюджет за рахунок статків, в основному представників середнього бізнесу, які за минулі роки в умовах роботи неповноцінної та недолугої податкової системи, «правдами та неправдами» спромоглися здобути певні статки у вигляді нерухомості, автомобілів та іншого.

Водночас Г. Вишлінський звертає увагу, що легалізації доходів українців можуть посприяти деякі світові тенденції. Зокрема, у світі змінюються умови для тих, хто заради власної безпеки ховає гроші за кордоном.

Запровадження в Україні плану протидії ухиленню від оподаткування (план BEPS) та системи автоматичного обміну податковою інформацією (FATCA) значно ускладнять виведення грошей в офшори та інші подібні схеми. Тобто, в найближчому майбутньому вітчизняні фіскали зможуть отримувати інформацію від своїх колег зі 120 країн про майно резидентів України, зареєстроване в їх юрисдикціях. Відповідно, аналогічну інформацію отримуватимуть і від України. І якщо виникнуть питання про джерело доходів, (без чого вже зараз неможливо відкрити рахунок в Європейському банку), нашим громадянам доведеться на них відповідати, наголошує економічний експерт Фонду громадської безпеки Ю. Гаврилечко.

В цих умовах може спрацювати знижена ставка для легалізації активів, виведених за кордон, припускає аналітик Г. Вишлінський. На його думку, це, фактично, єдине, що може спонукати український бізнес очистити свої статки і «прив'язати їх до України».

Такої ж думки і експерти Інституту соціально-економічної трансформації. За їхніми висновками, більшість власників тіньового сектору погодяться легалізуватись, тому що світ рухається до прозорості і скористатися у подальшому коштами невідомого походження буде дуже важко.

Ще одним стимулом скористатися податковою амністією має стати створення в Україні нового органу, що розслідуватиме податкові злочини, – Бюро економічної безпеки. Відповідний закон парламент ухвалив 28 січня, а запрацювати бюро має до кінця

2021 р., зазначила голова Ради Інституту податкових реформ, віцепрезидент Асоціації платників податків України О. Хотенко, яка є прихильником прийняття законопроекту щодо легалізації майна і доходів.

Слід нагадати, що в Меморандумі про співпрацю з МВФ є положення про відмову України від проведення будь-яких податкових амністій. Там вважають, що таким чином легко легалізуються корупційні капітали. І якщо влада прагне продовження співробітництва з МВФ, має переконувати його фахівців у життєвій необхідності для України цього кроку і в тому, що він не створить додаткових проблем. А для цього потрібно, передусім, продумати ефективні запобіжники від легалізації коштів, отриманих у корупційний спосіб. Те, що відповідні ініціативи Києва сприймають МВФ насторожено, свідчать заяви глави представництва Фонду в Україні Й. Люнгмана. За його словами, податкові амністії мають сенс тільки тоді, коли громадськість дійсно вірить уряду і його словам про готовність рішуче і послідовно переслідувати тих, хто не використав амністію і не заявив про свої активи, з яких не виплачені всі належні податки.

Такі амністії часто шкодять стягненню податків у довгостроковій перспективі, оскільки демотивують громадян платити податки і збори, формуючи надію на ще одну амністію в майбутньому, наголосив глава представництва.

Погоджуються із цим і українські експерти: дуже важливо, щоб запропонований державою крок був разовим та «унікальним». Бо, як свідчить той же світовий досвід, в країнах, де про амністію капіталів оголошували не раз, цей крок фактично ніколи не був ефективним: люди чекають, що матимуть шанс легалізуватися на вигідніших умовах.

У свою чергу, Прем'єр-міністр Д. Шмигаль запевнив, що всі зауваження і занепокоєння міжнародних партнерів і донорів враховані, і, принаймні, бюджет нічого не втратить. А до тих, хто не захоче скористатися можливістю «нульового декларування», податківці будуть застосовувати «непрямі методи» виявлення порушень – тобто порівнювати доходи з

витратами і спосіб життя, пояснив міністр фінансів С. Марченко.

Звісно, знайти баланс між добросовісними платниками податків і особами, що ухилялися від їх сплати, надзвичайно складно. Проте запропонована модель виглядає переконливішою саме для других і ставить у нерівне становище законослухняних громадян, переконаний фінансовий директор «Октава Капітал», керівник фінансово-аудиторського департаменту Nota Group Д. Рибальченко.

Зрештою, наголошує Д. Рибальченко, можливо варто підійти до цього питання системніше і подбати про усунення першопричини недекларування доходів та ухилення від їхнього оподаткування? Можливо замість постійного посилення контролюючої та фіскальної функції податкових органів варто подбати також про їхню соціальну відповідальність перед суспільством? Можливо варто переглянути ставки податків? Запровадити реальні податкові канікули на час дії таких непередбачених обставин, у яких увесь світ перебуває вже більше року? Чи, скажімо, подбати про справедливий розподіл податкового навантаження між різними категоріями населення?

Щоб податкова амністія спрацювала, потрібно запроваджувати податкову та судову реформи; зупиняти контрабанду та змінювати роботу митниці, запускати якісну роботу Бюро економічної безпеки, наголошує членкиня парламентського Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики А. Шкрум.

У тому, що податкова амністія має сенс, якщо спочатку реформувати податкову і митницю, провести судову реформу, переконаний і інвестиційний банкір С. Фурса.

При цьому бізнес і громадяни повинні довіряти не лише владі, а й органам та посадовцям, котрі відповідатимуть за практичні кроки – зокрема, вивчення й узагальнення наданих при заповненні «нульових» декларацій відомостей. Бо, як свідчить світовий досвід, конфіденційність у цьому питанні дуже важлива.

Окремо слід згадати про недовіру до правоохоронних органів та судів, які не

користуються повагою громадян та бізнесу і аж ніяк не є гарантами законності та справедливості, тому багато хто з потенційних учасників амністії може врешті-решт вирішити не ризикувати і залишити кошти «в тіні». Зокрема, директор Інституту соціально-економічної трансформації І. Несходовський зауважив, що ініціатива може не дати бажаного ефекту через те, що податкова та правоохоронна системи працюють непрозоро.

Дехто з українських підприємців може боятися реакції закордонних бізнес-партнерів чи банків. «Амністовані» кошти можуть остаточно переконати іноземця не працювати з відповідним українським інвестором.

Свої сумніви щодо дієвості механізму одноразової амністії висловили представники практично всіх опозиційних фракцій.

Амністія в такому вигляді не має сенсу і не буде мати результату переконана народна депутатка від «Голосу», колишня заступниця міністра економіки Ю. Клименко.

Неможливість задекларувати готівку без оформлення депозиту або купівлі ОВДП суттєво зменшить обсяги легалізованих коштів, зазначає народна депутатка фракції «Європейська солідарність» Н. Южаніна.

Бо це – принципове питання недовіри до банківської системи, додав народний що не спрацює і надзвичайно низький поріг вартості активів, які не потребують легалізації депутат фракції «Батьківщина» А. Ніколаєнко. Крім того, він зазначив, у проєкті це – до 400 тис. грн, або близько 15 тис. дол. Мале порогове значення призведе до різкого збільшення кількості як декларантів, так і об'єктів декларування. Адже майже будь-яка квартира в місті-мільйоннику вартує більше. Навіть при помірному ажютажі, це призведе до фізичної неможливості з боку контролюючого органу нормально їх перевірити та «проадмініструвати».

Як зазначив Д. Шмигаль, в Україні ретельно вивчили досвід податкової амністії 20 країн, проаналізувавши як успішні, так і неуспішні кейси, адже Україна має врахувати і негативних досвід проведення податкової амністії.

У світі податкова амністія є досить поширеним інструментом, до якого вдаються і розвинені, й бідні країни. У різних країнах цей

процес проходив по-своєму і мав як позитивний, так і не зовсім результат. У більшості випадків очікування від подібних заходів значно перевищують результати. Загалом, можна стверджувати, що результативність програм амністії сильно відрізнялися не тільки між країнами, але навіть в одних й тих самих країнах в залежності від періоду застосування та умов проведення, методів та цілей амністії.

Визначити якийсь єдиний чи низку факторів, які б гарантували успішність подібних ініціатив держави майже не можливо. Усе залежало не лише від ставок податку на амністований капітал. Йдеться про сукупність чинників. Це і правова свідомість, рівень довіри в суспільстві та до інститутів влади, фінансова грамотність, ефективність систем стимулів та покарань.

Разом з тим, у більшості країн тривають дискусії щодо доцільності проведення податкових амністій.

Однією із найбільш результативних вважається податкова амністія в Ірландії в 1988 р. Зібрані в результаті 10-ти місячної амністії кошти склали приблизно 750 млн дол. (2,5 % ВВП), що втричі перевищило розмір бюджетного дефіциту держави. При цьому очікування були на рівні 50 млн дол.

Досить успішною вважається податкова амністія, яку провели в Індонезії у 2016 р. Загалом, від 1964 р. влада Індонезії, де 1 % населення контролює більше половини національного багатства, вдавалася до кількох податкових амністій, називаючи їх «програмами фіскального заохочення». Перед початком останньої, у 2016 р. індонезійська влада підрахувала, що понад 300 млрд дол., зароблених в Індонезії, їхні власники зберігають у зонах із пільговим режимом оподаткування, передусім у Сінгапурі. При поверненні цих коштів в Індонезію можна було сплатити удвічі менший податок, ніж якщо задекларовані кошти залишалися б в офшорах. А в Індонезії ці кошти можна було не лише покласти в банк, але й інвестувати у державні облігації чи інфраструктурні проєкти. Тоді громадяни країни задекларували 366 млрд дол. – 40 % ВВП країни. Податкові надходження до бюджету країни за підсумками кампанії

добровільного декларування становили еквівалент 8 млрд дол.

В Італії податкові амністії були такими частими, що Організація економічного співробітництва та розвитку навіть дала уряду пораду відмовитися від такої практики взагалі, аби остаточно не підірвати податкову систему. Проте у 2001 р. та 2009 р. податкова амністія виявилася все ж успішною. Цікавим фактором стала можливість для осіб, що володіли активами за кордоном, просто заявити про них уряду. При цьому їх можна було залишати на тому ж місці, однак сума податку мала бути сплачена відповідна. А от повернувши капітал в Італію, можна було сплатити лише 2,5 % від загальної їх суми. Звичайно, більша частина коштів повернулися до Італії. У 2009 р. італійська влада обклала репатрійовані активи єдиним податком у розмірі 5 %. У результаті було задекларовано близько 80 млрд євро активів, і отримано додаткових податків на суму 4 млрд євро.

Податкова амністія в Аргентині також носить періодичний характер та включає різні механізми: від амністії капіталів на умовах їхньої репатріації та вкладення коштів у спеціальні фонди й державні підприємства до знижених податкових ставок для «безнадійних» боржників і податкових канікул для компаній-роботодавців. Результативність таких акцій оцінюється недостатньо високо, але вони дозволяють реформувати податкову систему держави та боротися із кризовими явищами в економіці.

Лише у 2017 р. амністія була досить успішною. У межах податкової амністії до задекларованого доходу штрафні санкції не запроваджувалися, однак були встановлені знижені ставки податку залежно від його розміру. Так, якщо дохід становив: близько 4,7 тис. дол. – ставка податку застосовувалась у розмірі 0 %; до 10,7 тис. дол. – 5 %, від 10,7 тис. дол. – 10 % або 15 % (залежно від періоду, коли такий дохід було задекларовано). Разом з тим, платники податків, які декларували податковий дохід у межах застосування податкової амністії, могли взагалі не сплачувати податок, якщо за задекларовані кошти вони придбали державні облігації. Такий механізм мав на меті

повернути в державу кошти, які перебували на рахунках так званих «офшорних» країн. Аргентина легалізувала 117 млрд дол., з них 10 млрд – потрапили до бюджету як податки.

Цінним прикладом проведення податкової амністії експерти вважають досвід Індії, де регулярні спроби податкової амністії почалися майже відразу, як країна стала незалежною від Великої Британії, і відбувалися в середньому раз на 10 років. Перша успішна податкова амністія відбулася лише у 1997 р. – було зібрано більше 2 млрд дол. Ключовим фактором успіху стала знижена порівняно з попередніми амністіями ставка (30 %).

Успішною вважається податкова амністія і в Туреччині. У вересні 1998 р. туркам дозволили покласти на рахунки турецьких банків необмежену кількість коштів, які не обкладалися будь-якими податками, а їх походження нікого не цікавило. Цю реформу зараз називають початком нової турецької економічної історії. Тоді вдалося вивести з «тіні» 20 млрд дол. Усього в Туреччині провели вже 5 податкових амністій, в яких брала участь чверть населення країни.

У ході податкової амністії Іспанії на початку 80-х рр ХХ ст. усім охочим було запропоновано вкласти гроші на п'ять років у спеціальний державний фонд під невеликий відсоток. Грошима у цей період розпоряджалася держава. Через п'ять років іспанцям повертали їхні гроші з відсотками і вони могли розпоряджатися ними як завгодно. Податкова амністія збіглася в часі з початком періоду політичної та економічної стабільності, тому люди не побоялися амністувати великі суми. Одночасно припинилося вивезення грошей за кордон.

У країнах колишнього Радянського Союзу амністію капіталів першим провів Казахстан у 2001 р., причому досить успішно. Протягом місяця на рахунки 16-ти банків надійшло 480 млн дол. Натомість держава знищила податкові документи платників податків, які добровільно пройшли амністію.

Одночасно з амністією на 4 % було знижено ПДВ і на 5 % – соціальний податок. Під повернуті гроші випустили спеціальні державні облігації. Виведені з тіні кошти дали можливість Казахстану впоратися з наслідками кризи 1998 р.

Джерело інформації: <https://www.slovoidilo.ua/2020/09/07/infografika/ekonomika/amnistiya-kapitaliv-uspishnyj-provalnyj-dosvid-riznyx-krayin-svitu>

Як приклади невдалих спроб можна навести податкові амністії у Бельгії (2004 р.), Німеччині (2004–2005 рр.), Великобританії (2007 р.), Грузії (2005 р.)

Так, уряд ФРН, прийнявши в лютому 2003 р. рішення про податкову амністію, пообіцяв усім громадянам, які легалізують тіньові кошти, не вчиняти проти них заходів кримінального переслідування, якщо вони добровільно оголосять про розміри прихованих прибутків. Громадяни були зобов'язані до кінця 2003 р. сплатити з цієї суми податок у розмірі 25 %. У разі невиконання цієї вимоги сума податку збільшувалася до 35 % від 1 січня до 30 червня 2004 р. Проте, на думку німецьких аналітиків, репресивна схема не стала гарантією успішності акції. Його результат став досить сумнівним: поповнення скарбниці на 1,1 млрд євро при сподіваних 5 млрд.

Податкова амністія у Грузії також виявилася провальною: тіньові статки задекларували лише 8 осіб, і йшлося про 35 тис. дол., тоді як країна розраховувала на 4 млн.

У Великій Британії податкова амністія 2007 р., яка називалась Offshore Disclosure Facility (Можливість розкриття офшорів), передбачала повернення до країни та

оподаткування за зниженою ставкою капіталів, виведених до офшорних зон. Передбачалось зниження пені і штрафів до 10 % від суми прихованого доходу на заміну звичайних 100 % штрафу. Проте механізм проведення акції передбачав перевірку повноти інформації, наданої заявником, та оголошення рішення щодо можливості амністії вже по її завершенню. Вважається, що це відштовхнуло потенційних заявників та знизило передбачувану результативність акції.

Усього в програмі прийняли участь 45 тис. платників податків, які заплатили в бюджет близько 400 млн. фунтів стерлінгів, при цьому очікувані надходження оцінювались у 1,75 млрд. фунтів стерлінгів.

Отже, як показує світовий досвід, для того, щоб податкова амністія була успішною, вона повинна залучати якомога більшу кількість платників податків, пропонувати вигідні умови, мати чітко прописані в законодавстві правила, бути одноразовою, після закінчення амністії покарання повинно бути невідворотним. При цьому, одним із головних ризиків застосування податкової амністії є легалізація доходів, отриманих незаконним шляхом («відмивання коштів»).

Разом з тим, у світі немає жодного прикладу успішної амністії в нестабільній та охопленій війною країні. Країні, в якій саме по собі розміщення грошей на рахунок банку чи інвестування в реальний сектор економіки, пов'язане з високими ризиками, де існує реальна загроза того, що участь в амністії може бути використана проти самого платника податків.

До того ж, наголошують критики намірів влади провести добровільне декларування, зараз обрано не найкращий час: по-перше, рейтинг влади йде до низу, що не сприяє довірі населення до держави; по-друге, не сприятиме успіху й економічна ситуація в країні, що погіршилася внаслідок карантинних заходів.

Тому, розпочинаючи будь-які кроки з податкової амністії, запровадження нульових декларацій та обов'язкового декларування доходів для всіх громадян держава має створити відповідні сприятливі умови для ведення бізнесу, які б мотивували українців виходити «з тіні» та повертати свої капітали з офшорів. І ця мотивація має полягати не в страху перед каральною функцією держави, а в ініціативі в майбутньому заробити більше або навпаки – отримати податкові преференції, аби повернути собі частину сплачених зборів.

У будь-якому випадку податкова амністія – лише один з елементів покращення бізнес-клімату. А це покращення неможливе без податкової реформи, реформи судів та правоохоронних органів, кардинального спрощення податкового та митного законодавства. Держава має гарантувати захист інвестицій і стати справжнім партнером для бізнесу. Інакше залишаться страх та недовіра, і будь-яка амністія буде приреченою від початку (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: сайт «Економічна правда» (<https://www.epravda.com.ua/publications/2017/09/26/629469/>); <https://www.epravda.com.ua/news/2021/03/30/672454/>; <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/03/15/671936/>; <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/03/9/671724/>); вебсайт «Укрінформ» (<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2878152-u-tini-perebuvaemajze-cvert-ekonomiki-ukraini-doslidzenna-ey.html>);*

html; <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3219950-amnistia-kapitaliv-abo-pocim-zitta-z-cistogo-arkusa.html>; <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3202169-podatкова-amnistia-moze-povernuti-v-bilu-ekonomiku-milardi-griven-smigal.html>); офіційний вебпортал Верховної Ради України (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71231); вебпортал медіакорпорації «Радіо Свобода» (<https://www.radiosvoboda.org/a/zelenskyi-i-amnistiiia-chy-vyidut-ukraintsi-z-podatkovykh-sutinkiv-/31160799.html>); вебсайт видання «Юридична Газета» (<https://jur-gazeta.com/golovna/podatкова-amnistiya-yak-ce-robili-inshii-navishcho-vona-ukrayini.html>); <https://jur-gazeta.com/publications/practice/podatкова-praktika/podatкова-amnistiya--realniy-krok-shchododetinizaciyi-ekonomiki-chi-cherгова-bulbashkazaradi-situa.html>); вебпортал «Слово і Діло» (<https://www.slovoidilo.ua/2021/03/02/infografika/polityka/odnorazove-deklaruvannya-doxodiv-proponuye-zelenskyj>); <https://www.slovoidilo.ua/2020/07/07/pogljad/finansy/podatкова-amnistiya-kohorozrakovane-nulove-deklaruvannya>; <https://www.slovoidilo.ua/2020/09/07/infografika/ekonomika/amnistiya-kapitaliv-uspishnyj-provalnyj-dosvid-riznyx-krayin-svitu>); сайт uainfo.org (<https://uainfo.org/blognews/1616760298-tsina-proshchennya-yak-proyde-podatкова-amnistiya-v-ukrayini-i.html>); Інформаційно-аналітичного порталу «КомментаріУА» (<https://politics.comments.ua/ua/news/foreign-policy/zakonoproekt-pro-podatkovu-amnistiyu-eksperti-pro-pidvodni-kameni-674676.html>); сайт Європейської Бізнес Асоціації (<https://eba.com.ua/shho-ne-tak-z-podatkovoyu-amnistiyeyu-vid-prezydenta-ukrayiny/>); сайт «Українська правда» (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/shkrum/60648b981ca74/>); онлайн-платформа LegalHub (<https://legalhub.online/blogy/podatкова-amnistiya-chy-bude-tsekorysno-dlya-ekonomiky>); сайт Українського Інституту Майбутнього (<https://uifuture.org/publications/25017-proschennia-bludnyh-groshri/>); сайт «Судово-юридична газета» (https://sud.ua/ru/news/publication/141446-podatкова-amnistiya-chi-pide-ukrayina-shlyakhom-argentini))).

О. Аулін, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Законопроект про електронний обіг документів у кримінальному процесі

У березні поточного року Президент України В. Зеленський подав на розгляд до Верховної Ради України як невідкладний проєкт закону № 5246 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування». Мета законопроекту – запровадити електронну систему взаємодії між учасниками кримінального процесу.

Новий закон, зокрема, визначатиме:

– функціональне призначення інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування;

– рівність правового статусу паперових та електронних документів у кримінальному процесі;

– надання доступу до матеріалів, які зберігаються в інформаційно-телекомунікаційній системі досудового розслідування учасникам кримінального провадження;

– можливість інтеграції інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування з іншими інформаційними системами, зокрема з Єдиним реєстром досудових розслідувань та автоматизованою системою документообігу суду.

На думку В. Зеленського, «це дасть змогу перейти від тисяч сторінок паперових томів кримінальних проваджень до використання електронних носіїв без шкоди для розслідувань. Також це значно полегшить взаємодію суду, сторони обвинувачення та сторони захисту, що допоможе підвищити ефективність їхньої роботи». Крім того, зменшиться надмірна бюрократизація процесів. Адже спроститься та прискориться підготовка й опрацювання документів із боку слідчих та прокурорів. Адвокати зможуть швидше подавати заяви та клопотання і матимуть змогу ознайомлюватися з матеріалами кримінальних проваджень в електронному вигляді. Водночас суд отримає можливість досліджувати документи та докази

в електронній формі. Зараз же це можна зробити лише у слідчих або прокурорів, фізично приїхавши до них.

Із Президентом України згодний Міністр юстиції України Д. Малюська: «Практично в усіх сферах функціонування державних органів давно застосовується електронний документообіг. Одним із “динозаврів”, які залишилися, є кримінальний процес, який все ще повністю оформлюється на папері. Кримінальні провадження у “папері” – це не тільки незручно та неекологічно. Це і величезне коло для зловживань – про “війни” між окремими судами та органами досудового розслідування з приводу того, хто кому має передати матеріали справи, в Україні чув, напевно, кожен. Це і витрата часу прокурорів, слідчих та працівників органів дізнання на приймання та передачу справ, а також на очікування у чергах та приймальнях. Це і зловживання з наданням/отриманням матеріалів провадження для ознайомлення».

Зі слів міністра, таку ситуацію можна порівняно легко виправити, запровадивши систему сучасного електронного кримінального провадження, користувачами якої (з різнорівневими правами доступу) будуть як правоохоронці, так і сторона обвинувачення та захисту. Саме в цьому

він бачить головну мету законопроекту № 5246. «Більше того, ця ініціатива (за умови підтримки її Парламентом) практично ані дня не залишатиметься просто на папері. Система електронного кримінального провадження вже майже готова для застосування у кримінальних провадженнях, що перебувають у НАБУ, САП та ВАКС, і очікує лише на законодавче врегулювання для початку роботи», – зазначив Д. Малюська.

Позицію міністра юстиції підтримує юрист ІВС Legal Services І. Цермолонський. У першу чергу варто відзначити, що цей законопроект не є абсолютно новим у сфері впровадження

в діяльність прокурорів та слідчих (дізнавачів) інформаційно-телекомунікаційних систем – він є логічним продовженням започаткованої ще у 2019 р. інформатизації процесуальної діяльності. Зокрема, у вересні 2018 р. Генеральною прокуратурою України був виданий наказ № 266, яким в органах прокуратури було впроваджено інформаційну «Систему електронного документообігу органів прокуратури України» (далі – ІС «СЕД»). Як наслідок, ведення діловодства в частині реєстрації та опрацювання вхідних, вихідних та внутрішніх документів із початку 2019 р. в органах прокуратури було забезпечене в ІС «СЕД». Наразі президентський законопроект спрямований на розширення інформатизації процесуальної діяльності органів досудового розслідування та прокуратури, зважаючи, що в Україні уже давно назріла необхідність удосконалення порядку кримінального провадження шляхом внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України.

Перехід до електронної форми усіх процесуальних документів (протоколів, повідомлень, викликів, постанов, повідомлень про підозру, обвинувальних актів тощо) сприятиме зменшенню строків підготовки і виконання документів та кількості рутинних операцій, прискоренню руху документів та їх своєчасному розгляду уповноваженими особами, забезпеченню ефективного контролю за виконанням завдань і прийняттям відповідних рішень, підвищенню ефективності роботи окремих посадових осіб, забезпеченню прозорості та оперативної взаємодії учасників досудового розслідування й істотній економії часу. На практиці це істотно «дисциплінує» роботу слідчих (дізнавачів) і прокурорів, а також налагодить ефективний контроль за їх діяльністю. Наприклад, така процедура унеможливить «свавілля» слідчих (дізнавачів) та прокурорів, яке існує сьогодні на практиці, у здійсненні ними своєї діяльності в рамках кримінального провадження та приведе цей сегмент у відповідність до закону. «Запровадження електронного кримінального провадження в нинішніх умовах – не просто

перспективний, а й необхідний напрям протидії незаконному кримінальному переслідуванню», – говорить І. Цермолонський.

На погляд колишнього прокурора Одеської області О. Жученко, кримінальний процес найбільш чутливий до швидкості обміну інформацією, що впливає на його ефективність, результативність здійснення досудового розслідування та судового слідства. Застарілі методи обміну інформацією за допомогою паперу, часові розбіжності в здійсненні слідчої дії чи прийняття процесуального рішення з моментом їх документальної фіксації, що досить часто викликає неможливість достовірного встановлення моменту виникнення юридичного факту, – все це перешкоджає темпу розвитку кримінального процесу, який суттєво відстає від розвитку інформаційного суспільства. Нагальна необхідність переведення документування кримінального провадження в електронний сегмент є базовою передумовою розробки електронного кримінального провадження.

Дещо іншу точку зору на президентський проект закону має завідувач сектору Конституційного Суду України Н. Кушакова-Костицька. Серед проблемних моментів правник називає досить високий ризик втрати юридично важливої інформації, відсутність «комп'ютерної грамотності» на рівні кваліфікованих користувачів у суддів і співробітників апарату судів (що становить серйозну проблему для людей особливо старшого покоління); розроблення та введення в експлуатацію (що в наших умовах ще більш складна справа) відповідного програмного забезпечення; необхідне технічне оснащення судів.

Деякі дослідники відмічають проблему впровадження електронного судочинства через психологічний аспект, адже більшість наших громадян ще надає перевагу традиційному «паперовому». Очевидно, наслідком віртуалізації судового процесу стає доступність судової інформації для широкого кола юридичної спільноти та інших користувачів. «Ймовірно, вітчизняні фахівці не поспішають із веденням такої системи – адже осіб, зацікавлених у втаємниченні такої інформації нині мабуть

більше, ніж тих, хто міг би нею скористатися», – вважає Н. Кушакова-Костицька.

Можна багато говорити про проблеми технічного рівня, які завжди в більший, чи менший мірі супроводжують правові новели. Проте є така важлива складова як іноземний досвід і її не треба ігнорувати. Наприклад, свого часу частиною судової системи США став «електронний суд» (e-court), що забезпечує доступ для отримання інформації про судові справи та іншу визначену законодавством інформацію, пов'язану із судочинством. З 1998 р. з метою впровадження електронного зберігання у всіх федеральних судах США було прийнято систему «Управління справами/ Електронний Архів справ» (Case Management/ Electronic Case Files [CM/ECF]) для формування загальної інтегрованої системи, яка в свою чергу доповнена системою «Відкритий доступ до судових електронних звітів» (Public Access to Court Electronic Records (PACER), що забезпечує доступ до відповідних файлів в Інтернеті. На порталі E-court Australia визначаються, зокрема, етичні принципи електронного судочинства. Наприклад, учасники судового процесу (судді, адвокати, юристи) мають бути досвідченими, професійними і безпристрасними. Також австралійська система електронного судочинства передбачає, що одночасно протягом шести місяців, які надаються на розгляд кожної справи, може вирішуватися мінімум 2000 справ. Діють окремі підсистеми розгляду судових справ та апеляцій, проведення судових процедур у режимі відеоконференцій за допомогою програми Skype тощо.

Якщо звернутися до ситуації в Євросоюзі, варто відмітити, що нашими сусідами вже майже 20 років тому прийнято низку нормативно-правових актів, які не глядячи на їх переважно рекомендаційний характер сприяють успішному формуванню електронного судочинства. Це, наприклад: Висновок № 2 (2001) Консультативної ради європейських суддів для Комітету міністрів Ради Європи про фінансування та управління судами для забезпечення ефективності судових

органів і виконання ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Рекомендація № R (95) 11 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам стосовно відбору, оброблення, подання та архівації судових рішень у правових інформаційно-пошукових системах. Рекомендація Rec (2001) 2 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо рентабельності розробки і зміни конструкції судових і юридичних інформаційних систем. Рекомендація Rec (2001) 3 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання судових та інших юридичних послуг громадянам з використанням новітніх технологій. Рекомендація Rec (2003) 14 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про можливість взаємодії інформаційних систем у сфері правосуддя». Рекомендація Rec (2003) 15 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам «Про архівування електронних документів у правовій сфері» тощо.

Отже проєкт закону № 5246 про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування може стати чи не єдиним нормативно-правовим актом, який не викликає серйозних заперечень з боку широкого кола фахівців. Тепер справа за Верховною Радою України, адже законопроєкт має статус невідкладного (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: <https://yur-gazeta.com/golovna/v-minyusti-prokomentovali-zakonoproekt-pro-elektronniy-obig-dokumentiv-u-kriminalnomu-procesi.html>, <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/edocs-dlya-sudu-prezident-iniciyue-zakonoproekt-pro-elektron-niy-obig-dokumentiv-u-kriminalnomu-pro.html>, DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2019.33.162022>, <https://www.president.gov.ua/news/prezident-iniciyue-zakonoproekt-pro-elektronnij-obig-dokume-67129>, <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/4656/1/20.pdf>, https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71407).*

УКРАЇНА У ФОКУСІ ІНОЗЕМНИХ ЗМІ

(1 – 31 березня 2021 р.)

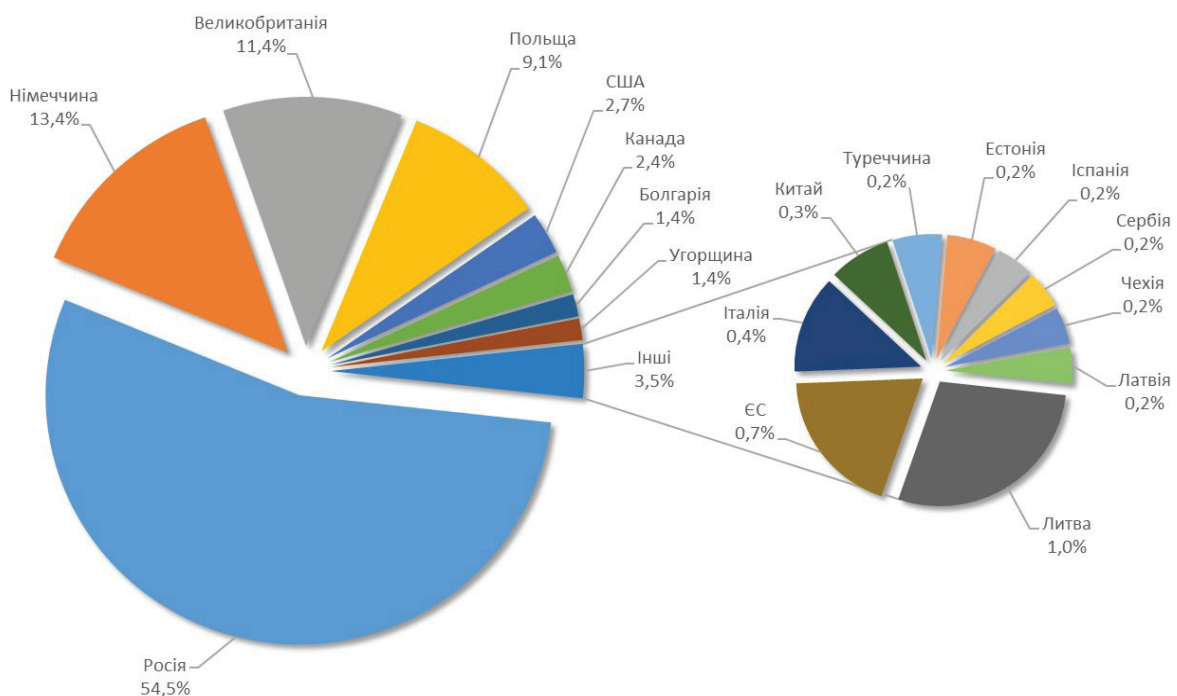
Підготовка і виконання проєкту:

А. Берегельський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Т. Полтавець, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Моніторинг інформаційного поля за темою «Україна у фокусі іноземних ЗМІ» за період з 1 по 31 березня 2021 р. дозволив виявити та проаналізувати 1799 публікацій. Загальна кількість відібраних

для аналізу матеріалів за даний період складає 981 публікацію, що надрукована російськими ЗМІ та 818 – західними ЗМІ, що у відсотковому відношенні становить 54,5 % та 45,5 % відповідно.

Діаграма 1. Співвідношення кількості публікацій за країнами світу

Аналіз інформаційного поля продемонстрував, що провідні зарубіжні ЗМІ у березні продовжували стежити за поширенням пандемії COVID-19 в Україні. Серед найбільш популярних тем українського сегменту залишалися проблеми вакцинації українців від коронавірусу та посилення карантинних заходів у окремих регіонах України. Досить часто в іноЗМІ зустрічалася інформація щодо статистики поширення COVID-19 та рівня смертності від вірусу в Україні. Також, в оглядовому періоді, обговорювалася інформація щодо темпів вакцинації українців,

згідно з якою, для щеплення всіх українців знадобиться близько 10 років, це викликало занепокоєння у міжнародних колах.

Питання російсько-українського протистояння, зокрема врегулювання конфлікту на Сході України та загострення ситуації у зоні ООС часто висвітлювали зарубіжні медіа. Більшість публікацій даної тематики було відібрано з російських інформаційних ресурсів. У матеріалі видання «Военное обозрение», «Что может привести к новой войне и попытке украинского “реванша” на Донбассе: некоторые факторы» йдеться про те,

що окупований регіон Донбасу живе в режимі перманентної війни, і кінця цьому поки не видно, більше того, існує і певний, досить високий ризик відновлення активних бойових дій на даній території. Такої думки і журналіст видання «Московский Комсомолец», який у статті «Эксперты разошлись в прогнозах войны на Донбассе» від 08.03.2021 р. проаналізував різні сценарії подальшого розвитку подій на Сході України. У публікації «“Армия Украины так и не решилась пойти в наступление на Донбассе” – китайский автор размышляет о причинах», російське видання «Военное обозрение», з посиланням на дослідження китайського видання Sohu, де наголошується, що на Донбасі активізувалися бойові дії практично вздовж усієї лінії розмежування, китайські оглядачі намагалися розібратися в тому, що відбувається в Україні і на Донбасі. Щодо питання врегулювання конфлікту на Сході України, то воно зайшло в глухий кут і водночас були оголошені нові мирні ініціативи як ворогуючих сторін, так і посередників, які допомагають у розв’язанні конфлікту, вважає автор статті «Переговоры по Донбассу ушли в декрет о мире» від 23.03.2021 р. Однак, як повідомляє видання «Коммерсант», нестачі в мирних ініціативах немає ні у тристоронній контактній групі (ТКГ) з врегулювання ситуації на Сході України, ні в «нормандському форматі» (Німеччина, Росія, Україна, Франція).

Проблеми окупованих територій України, в тому числі Криму, періодично висвітлювали російські медіа: у інфопросторі країни-агресора часто зустрічалися публікації присвячені проблемі водопостачання на півострів, інколи з’являлися повідомлення, що стосувалися деокупації Криму.

У досліджуваній період, низка публікацій була присвячена газотранспортним проблемам. Передусім у ЗМІ досить часто наголошували на продовженні міжнародних санкції, в тому числі і США проти будівництва «Північного потоку-2», дискусійне питання висвітлювали в основному західні медіа. Проблема лобювання німецькими промисловцями питання щодо відміни санкцій проти «Північного потоку-2» викликала занепокоєння у міжнародних колах,

про це йдеться у публікації Atlantic Council «Is the US still committed to stopping Putin’s pipeline?» («Чи досі США віддані зупинці трубопроводу Путіна?»). На думку автора, така затримка не тільки ігнорує пряму директиву Конгресу, але і може дозволити Росії незабаром завершити будівництво газопроводу. Експертні думки щодо подальшої долі газопроводу «Північний потік-2» представлені в аналітичному матеріалі REUTERS «Analysis: Germany bets U. S. will make the best of “bad deal” “Nord Stream” gas link» («Аналіз: Німеччина робить ставку на те, що США зроблять все можливе з “поганої угоди” щодо газового зв’язку “Північний потік”») від 16.03.2021 р. У березні адміністрація Джо Байдена знову заявила про запровадження санкцій, спрямованих на запобігання завершення будівництва газопроводу «Північний потік-2». Через день німецька партія Greens, яка скоріше за все ввійде до складу наступної правлячої коаліції Німеччини після майбутніх парламентських виборів, оголосила, що її представники голосуватимуть за скасування проєкту газопроводу «Північний потік-2». Ці заяви, можуть негативно вплинути на подальшу долю трубопроводу. Про це та інше, в аналітичному матеріалі видання Atlantic Council «Germany’s Greens vow to block Putin’s pipeline» («“Зелені” Німеччини обіцяють перекрити трубопровід Путіна») від 21.03.2021 р.

Проблеми соціальної сфери, зокрема, рівня життя українців, підвищення зарплат та пенсій, в більшості, висвітлювали російські медіа, однак, дані публікації були, перш за все, інформативними, нейтрального характеру, без оціночних суджень.

Західні мас-медіа акцентували свою увагу на результатах соціологічних досліджень, які проводилися в Україні у досліджуваній період як українськими соціологами, так і іноземними. Результати соціологічного опитування щодо гендерних ролей і стереотипів опублікувало видання DW «Українці назвали народження дитини головним покликанням жінки – опитування». Також це видання, посилаючись на дослідження GlobalLogic, оприлюднило статистичні дані щодо використання

соціальних мереж українцями у 2020 р., детальніше про це у матеріалі «За рік карантину кількість українців у соцмережах зросла на сім мільйонів». Rzeczpospolita, посилаючись на дослідження Forbes, опублікувала щорічний рейтинг найбагатших українців, детальніше у статті «Ukraińscy bogacze bardzo przytyli w czas pandemii» («Українські багатії дуже набрали ваги під час пандемії») від 15.03.2021 р.

«Українська тематика» у політиці США залишається актуальною та часто обговорюваною зарубіжними медіа. Головною темою більшості публікацій, в яких акцентувалася увага на Україні, залишається подальша співпраця двох урядів у різних сферах діяльності. Як відомо, США стали важливим партнером для України з часу вторгнення Росії в Україну, тепер, коли президент Джо Байден став президентом США, він має реальний шанс налагодити відносини з Україною, які були неоднозначними у минулі роки, про це йдеться у аналітичному матеріалі Atlantic Council «Biden and Ukraine: A strategy for the new administration» («Байден та Україна: стратегія нової адміністрації»). У публікації «Kyiv Security Forum-Atlantic Council statement on strengthening US-Ukraine relations» («Заява Київського форуму безпеки та Атлантичної ради щодо зміцнення американсько-українських відносин»), видання Atlantic Council, наголошується на тому, що Україна прагне тісно співпрацювати з президентом Джо Байденом та його новою адміністрацією. В іншій статті даного видання йдеться про те, що Президент України В. Зеленський зробив ряд кроків для завоювання прихильності Вашингтону, зокрема, він заборонив проросійські українські телеканали, ввів санкції проти союзника В. Путіна В. Медведчука та заборонив продаж підприємства із виготовлення авіаційних двигунів «Мотор-СІЧ», а також призначив

О. Макарову, колишню міністерку фінансів України, новим послом країни в США. Ці геополітичні жести, ймовірно, будуть схвалені адміністрацією Байдена, детальніше у статті «How Zelenskyu can improve the US-Ukraine relationship» («Як Зеленський може поліпшити американсько-українські відносини») від 11.03.2021 р.

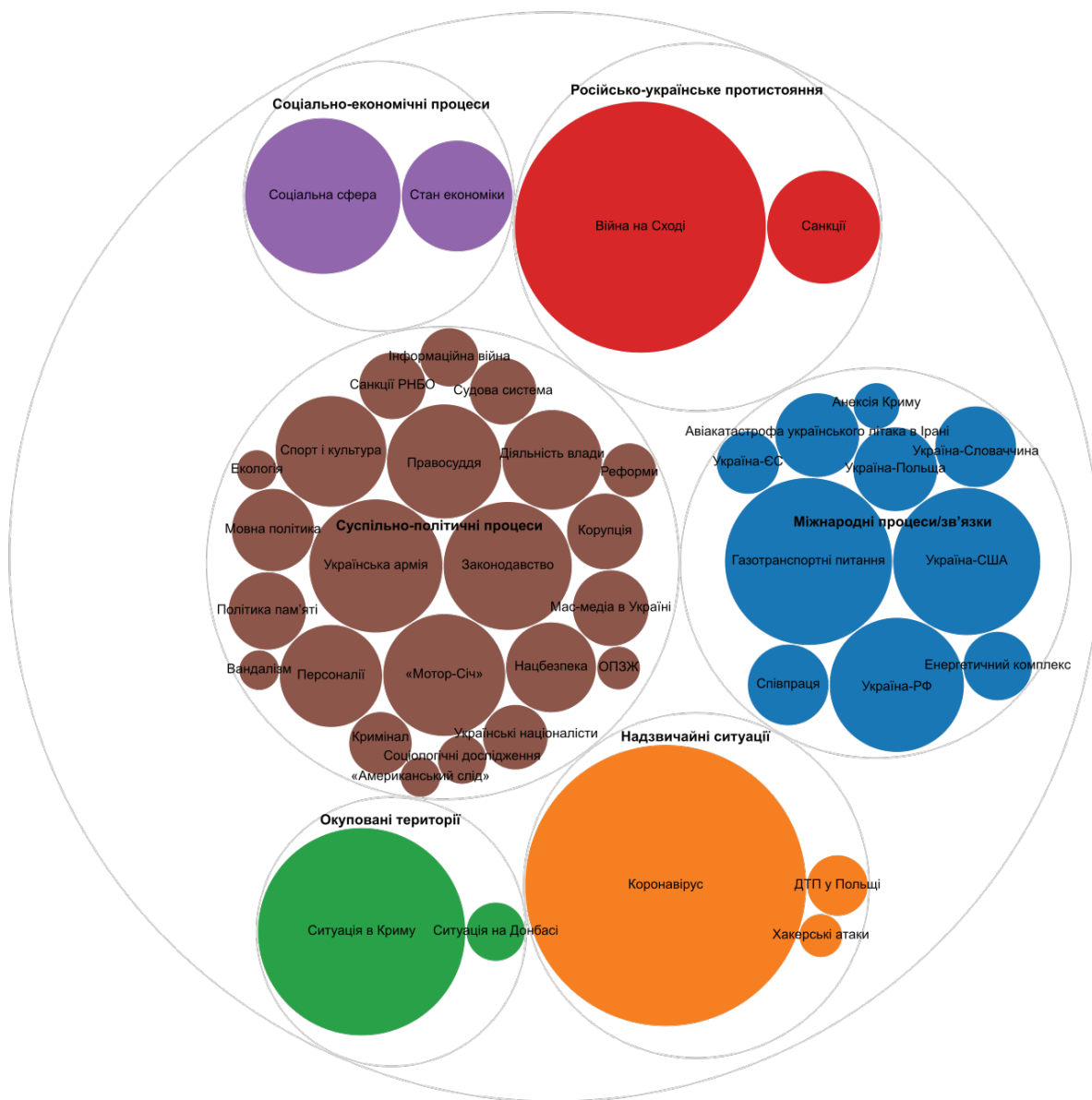
Усе частіше в інфопросторі зарубіжних ЗМІ, з'являється інформація щодо російсько-українського відчуження в різних сферах і звучать неодноразові звинувачення на адресу України як держави, так і на адресу окремих українців.

Питання української армії, обороноздатності країни та співпраці України з НАТО, як і в попередні досліджувані періоди, частіше висвітлювали російські мас-медіа.

Законодавчі ініціативи, зокрема, рішення прийняті РНБО України щодо національної безпеки та санкцій проти низки компаній та їх власників, досить часто обговорювали зарубіжні медіа. Також вони акцентували свою увагу на проблемі подвійного громадянства в Україні та питаннях реакції органів влади на факти можливої державної зради передусім на механізмах законодавчого врегулювання даних питань.

Рішення РНБО про націоналізацію підприємства «Мотор-Січ» викликало обурення в міжнародних колах, зокрема у Китаї та Росії і спровокувало активні обговорення просторі російських мас-медіа.

Слід зауважити, що російський інформаційний простір перенасичений публікаціями, що є перепостами одних і тих же самих статей, однак із різними назвами та з посиланнями на ресурс, звідки скопійована інформація, що створює «інформаційний шум» та є проявом гібридної війни Росії як проти України, так і проти країн Заходу.

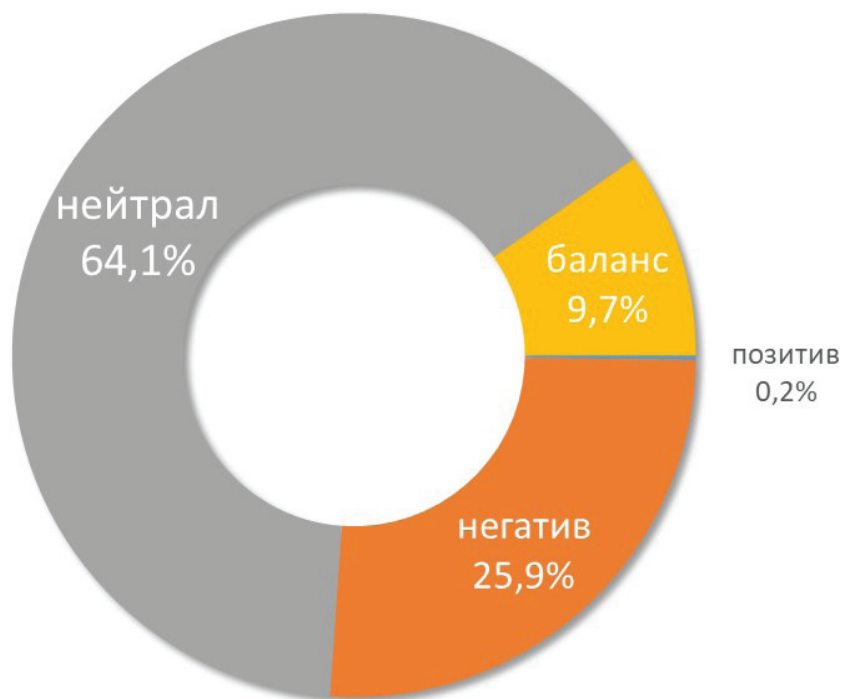
Діаграма 2. Загальна ієрархія тегів за тематичною групою

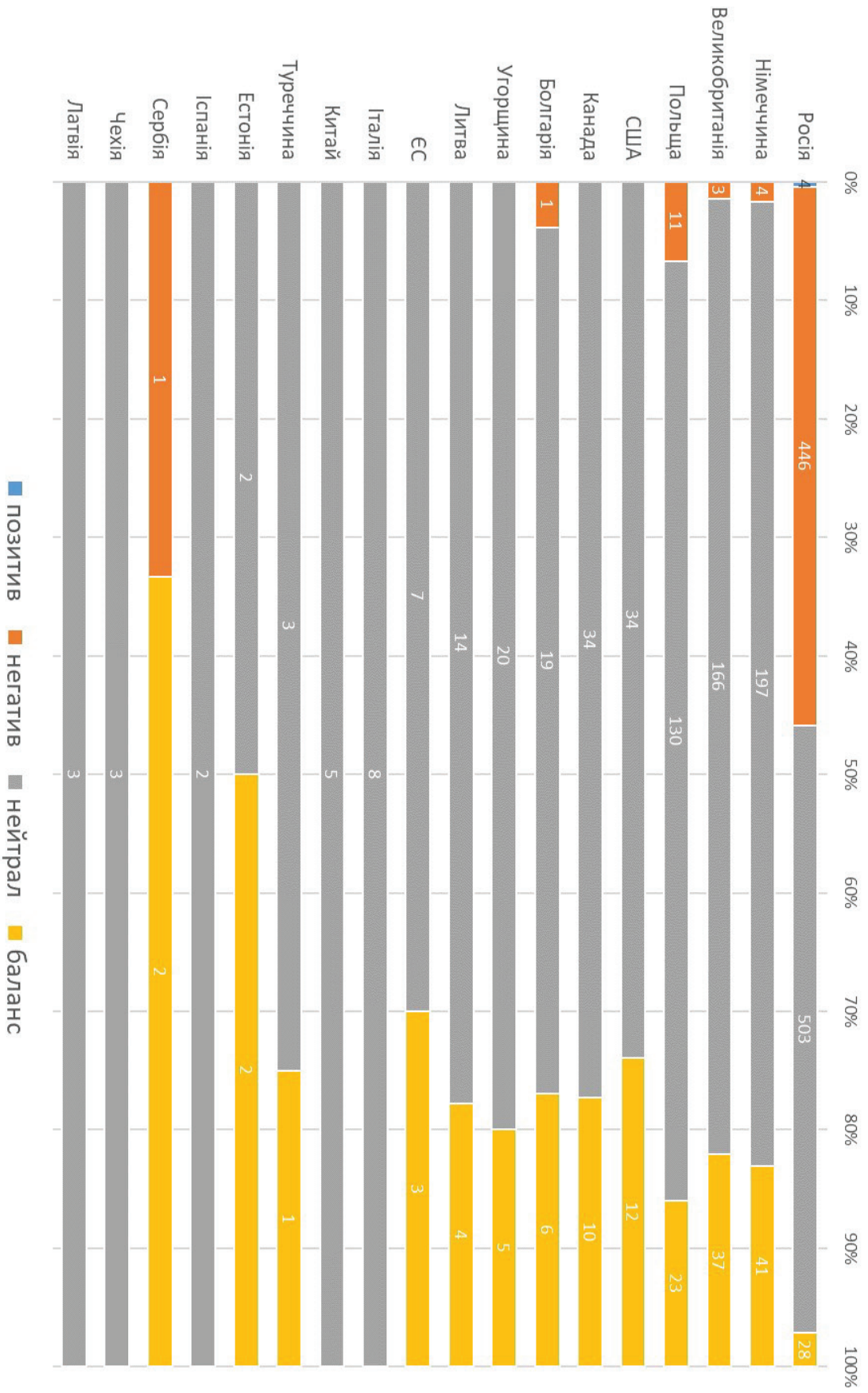
Діаграма 3. Розгалужена ієрархія найбільш згадуваних тегів, що мають свої підтеги

Інформація, подана іноземними ЗМІ та досліджена нами, має різний контекст (значення): передусім можна констатувати абсолютне переважання нейтрально забарвлених повідомлень, що містять головним чином констатацію фактів чи виклад думок; публікацій, які оцінені «негативно» виявлена суттєва кількість, а компліментарних суджень про Україну чи події в ній – зовсім мало.

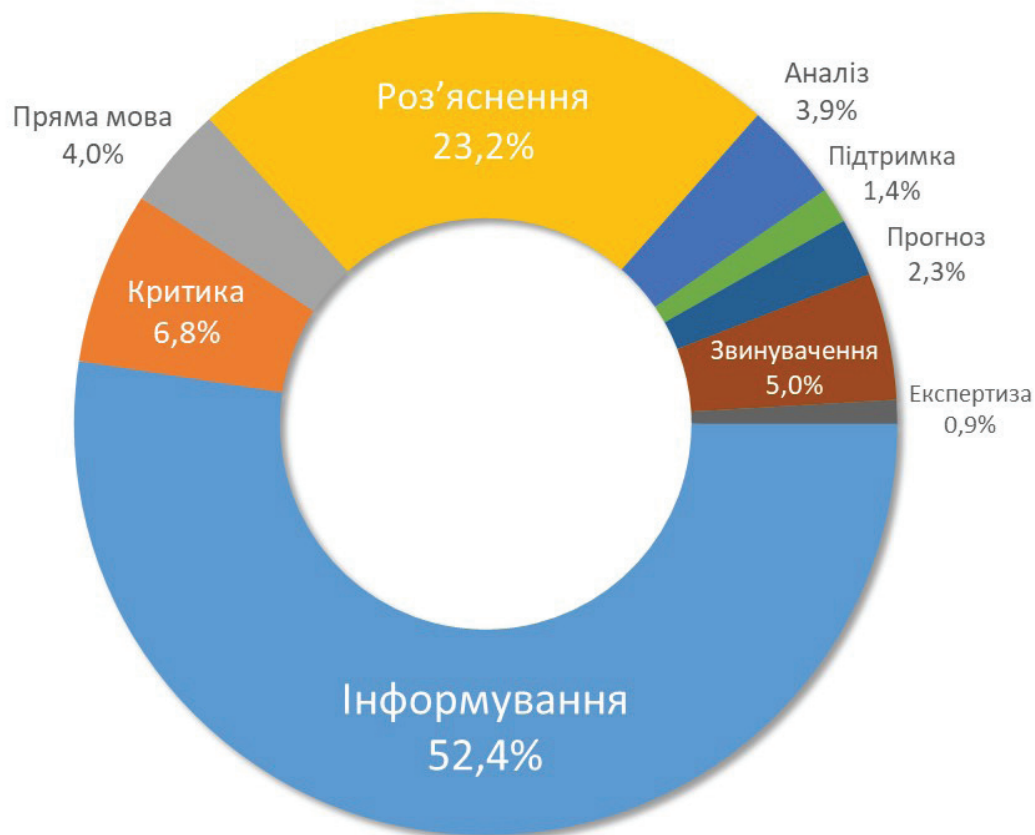
Відсутність оціночних суджень та коментарів експертів у публікаціях ЗМІ, з нашої точки зору, може свідчити про те, що Захід загалом дещо «охолов» щодо України та її проблем. Першопричиною цього є скорочення діалогу українських владних інститутів зі своїми західними партнерами. Більш детально картину контексту повідомлень можна побачити на діаграмах 4 та 5.

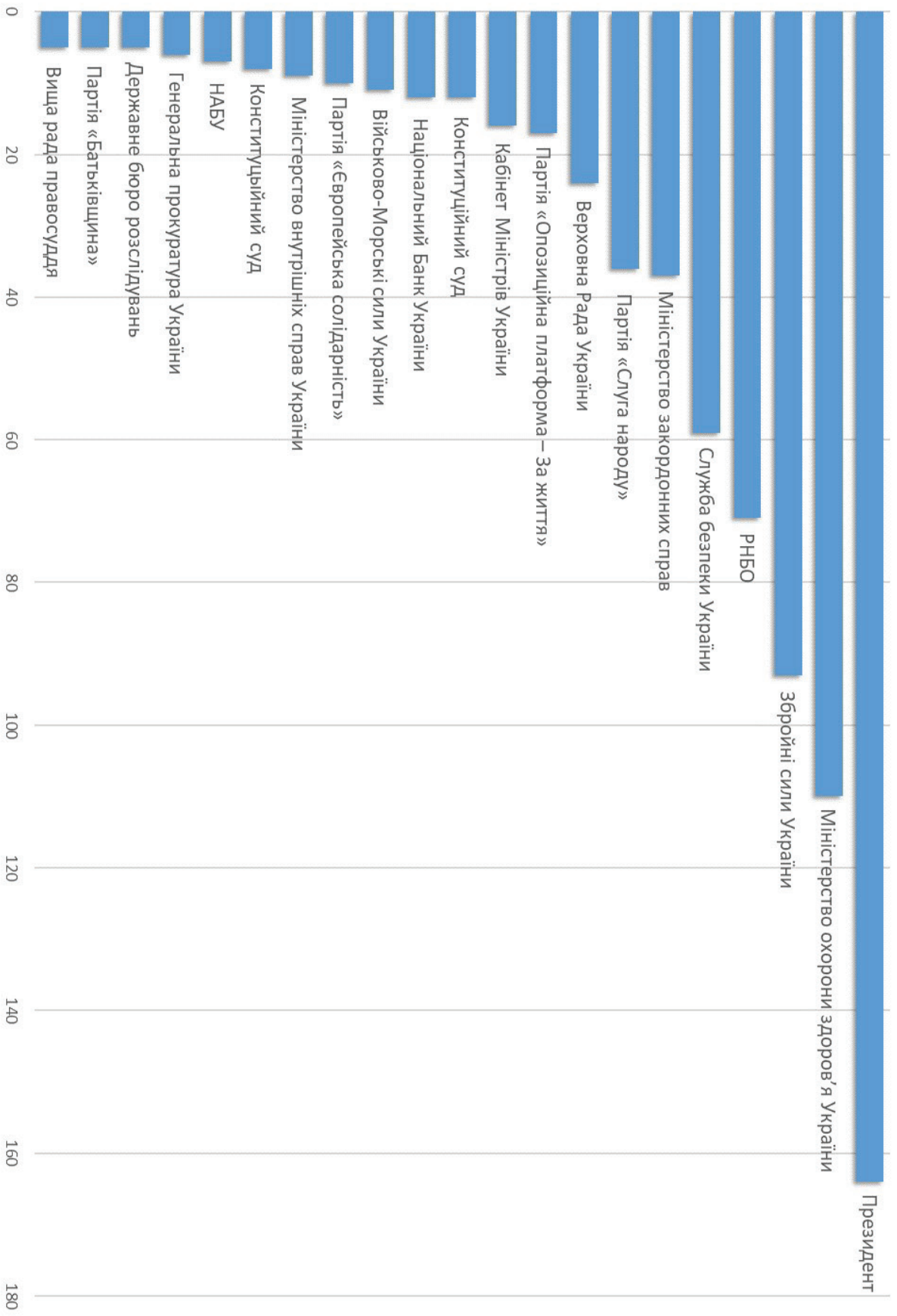
Діаграма 4. Контекст повідомлень

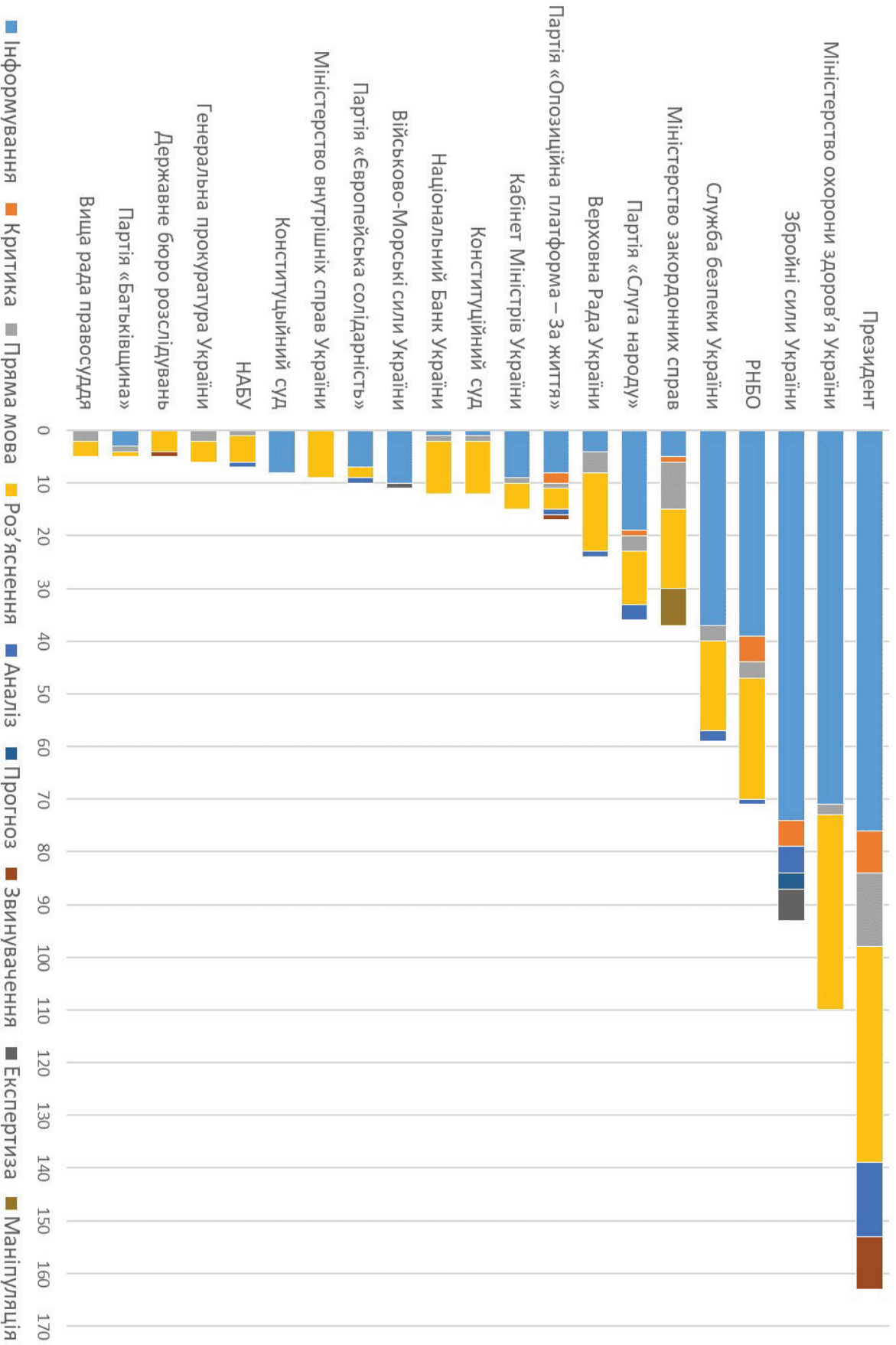
Діаграма 5. Контекст повідомлень за країнами світу

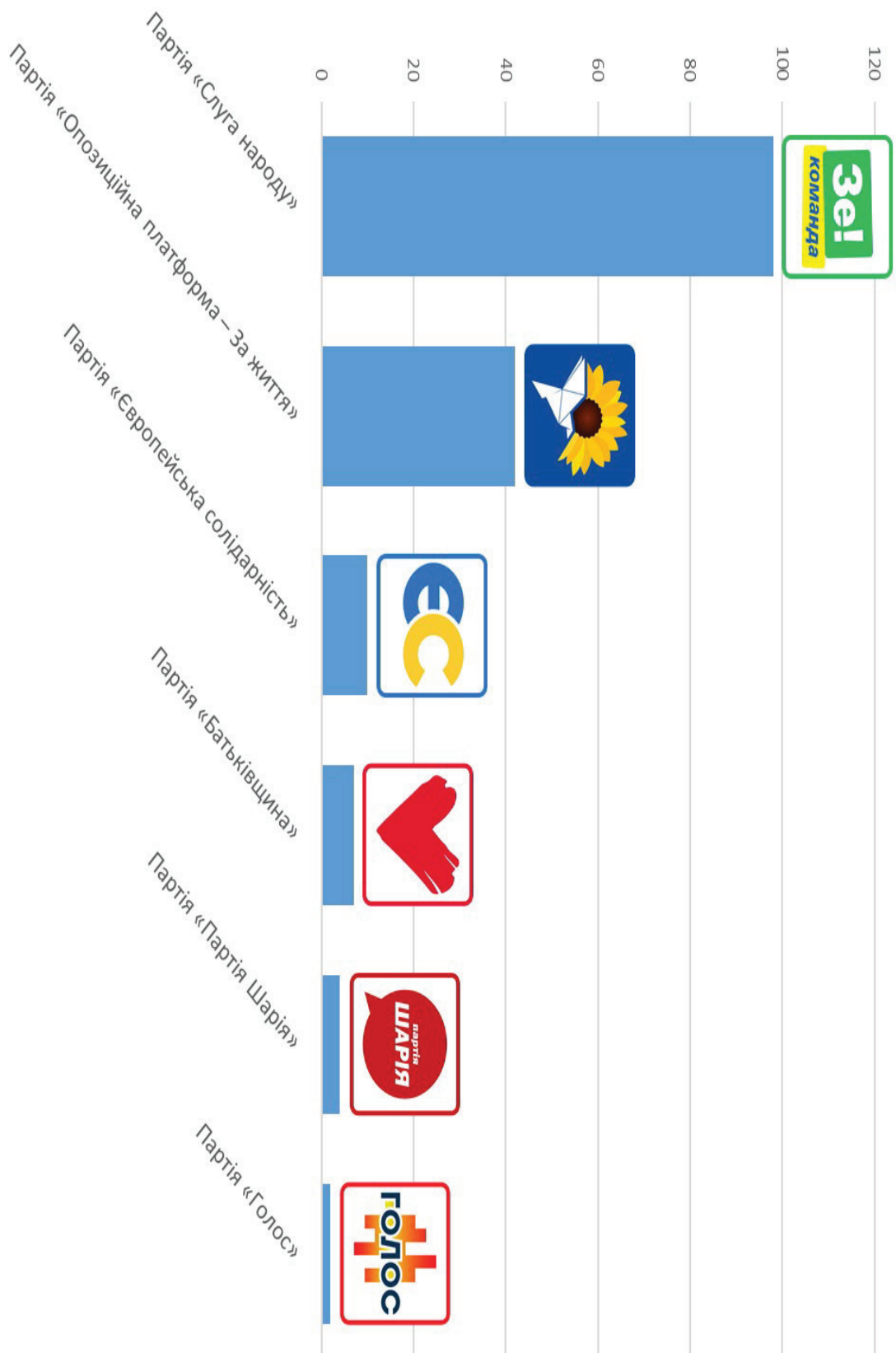
Діаграма 6. Інтенції (мета публікації)

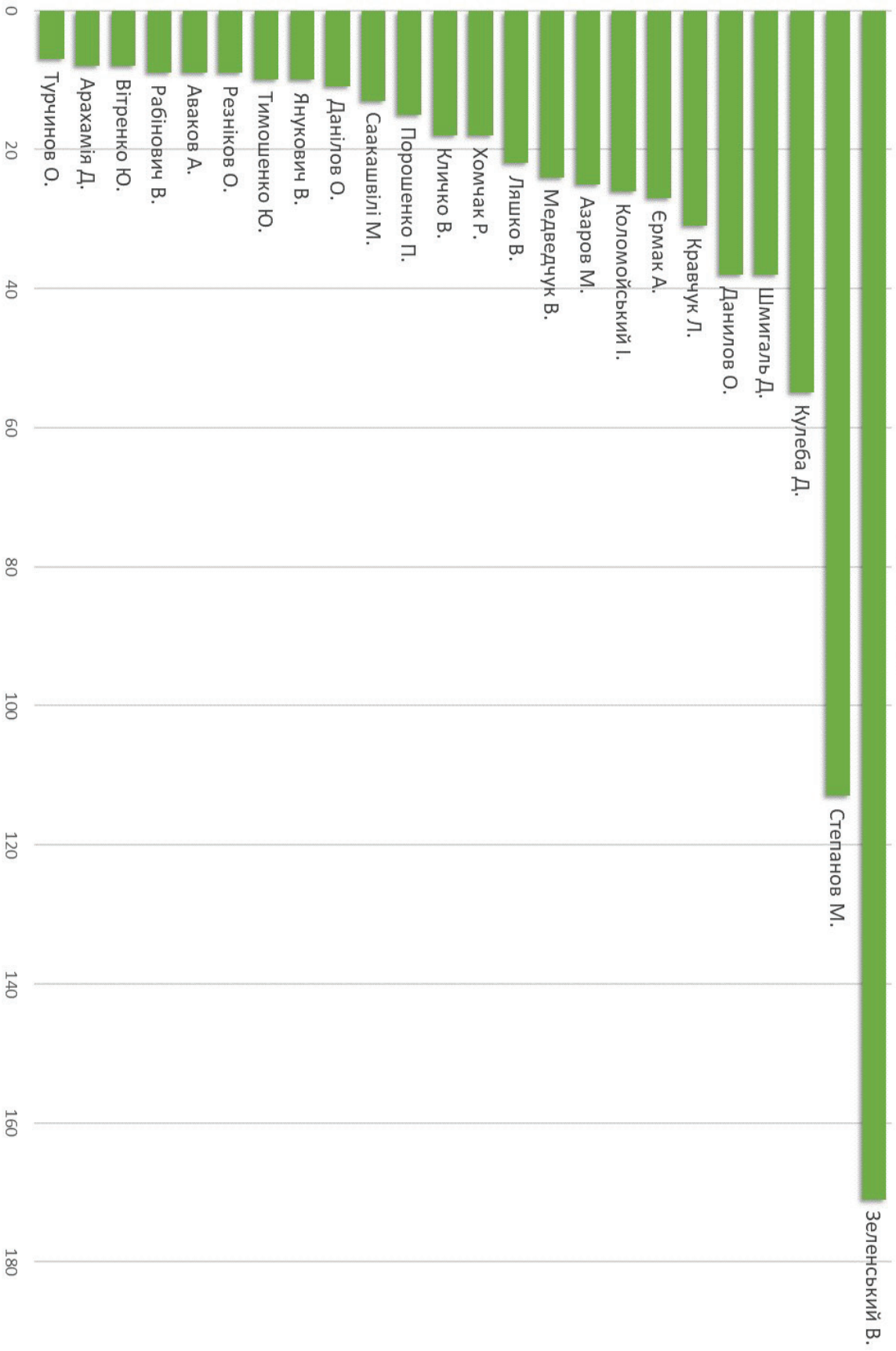
Діаграма 7. Соціальні інститути

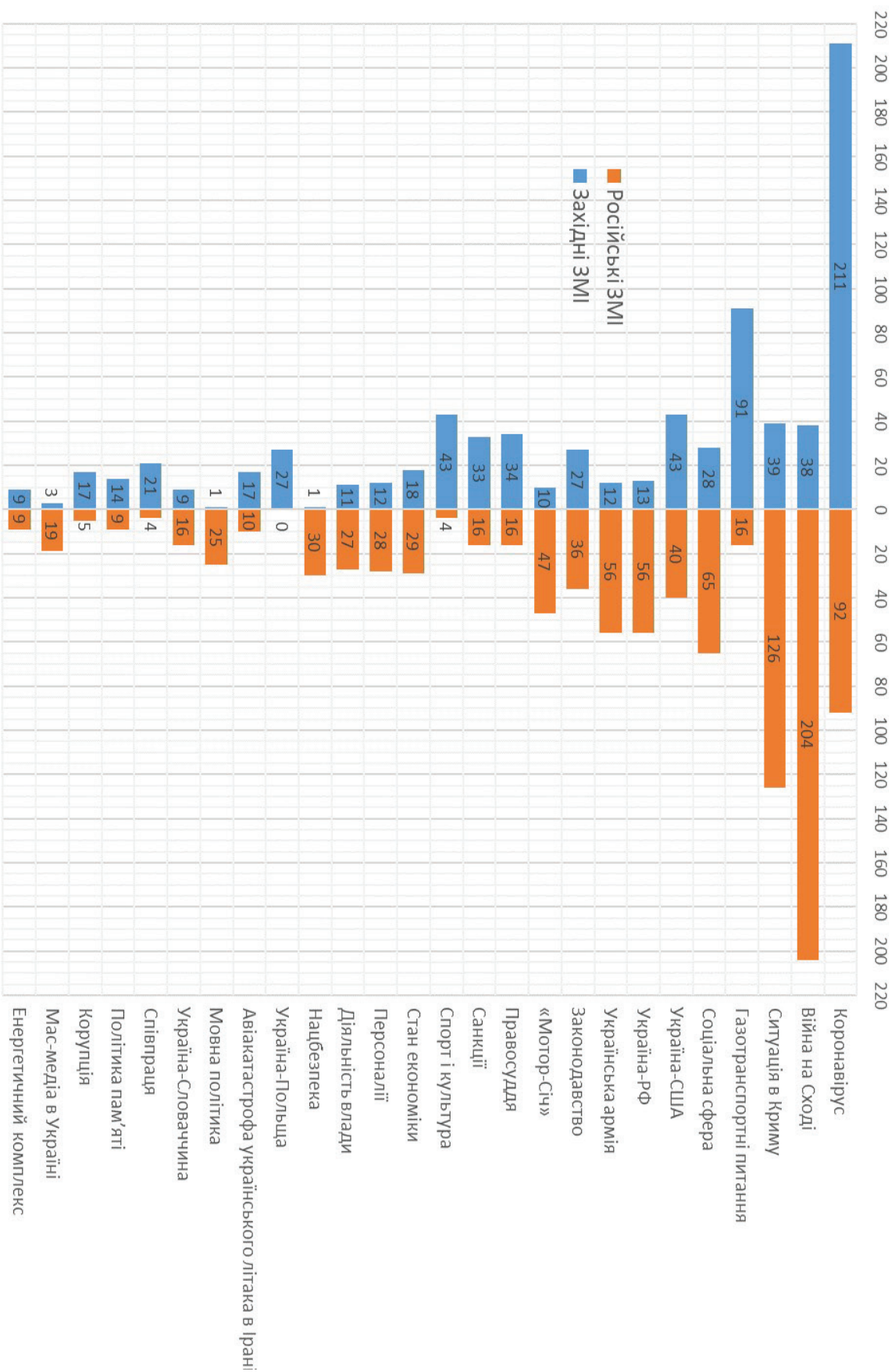
Діаграма 8. Інтенція (мета) повідомлень за соціальними інститутами

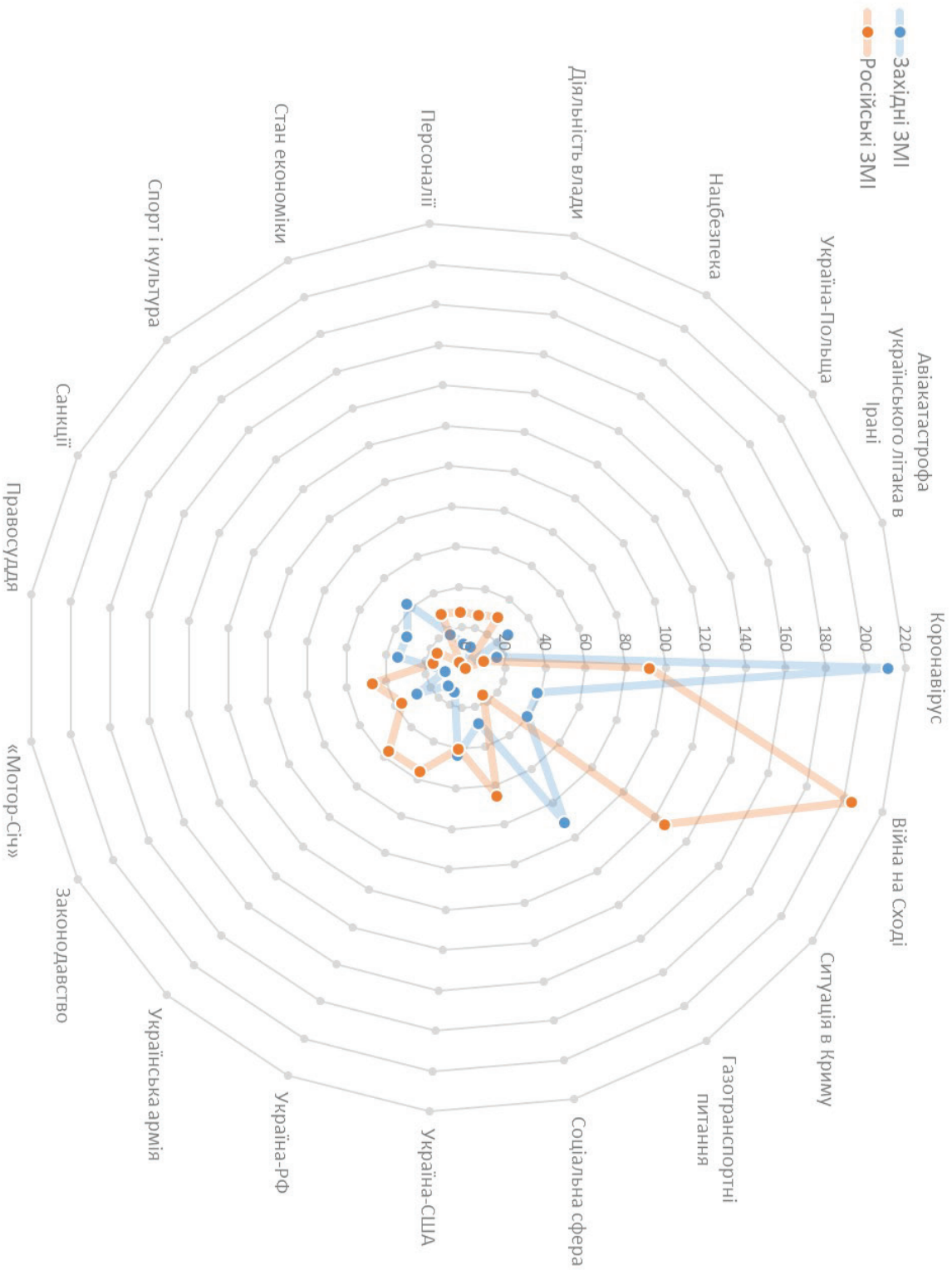
Діаграма 9. Згадувані партії

Діаграма 10. Персоналії

Діаграма 11. Найбільш згадувані тематичні теги в російських та західних ЗМІ

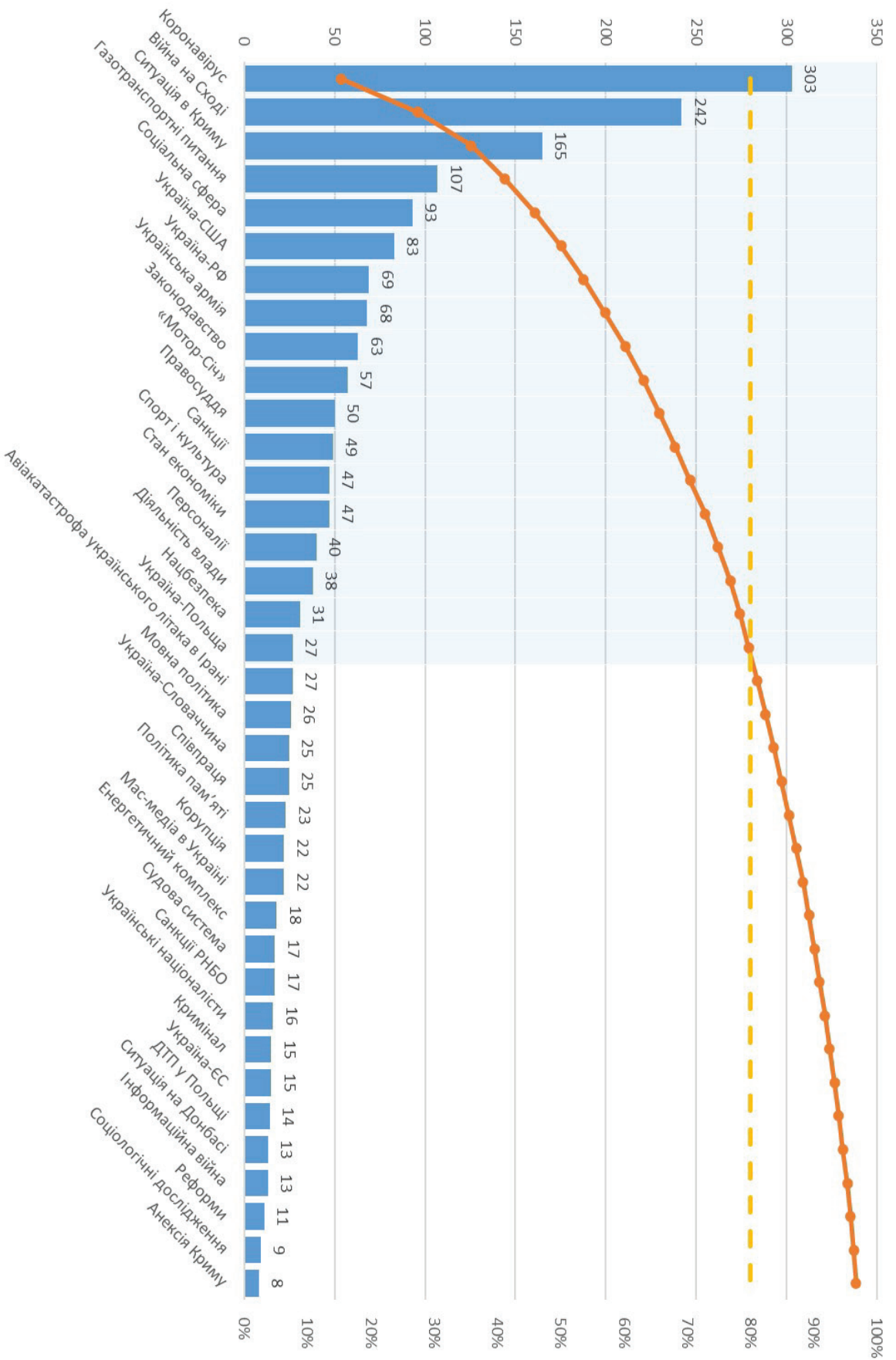

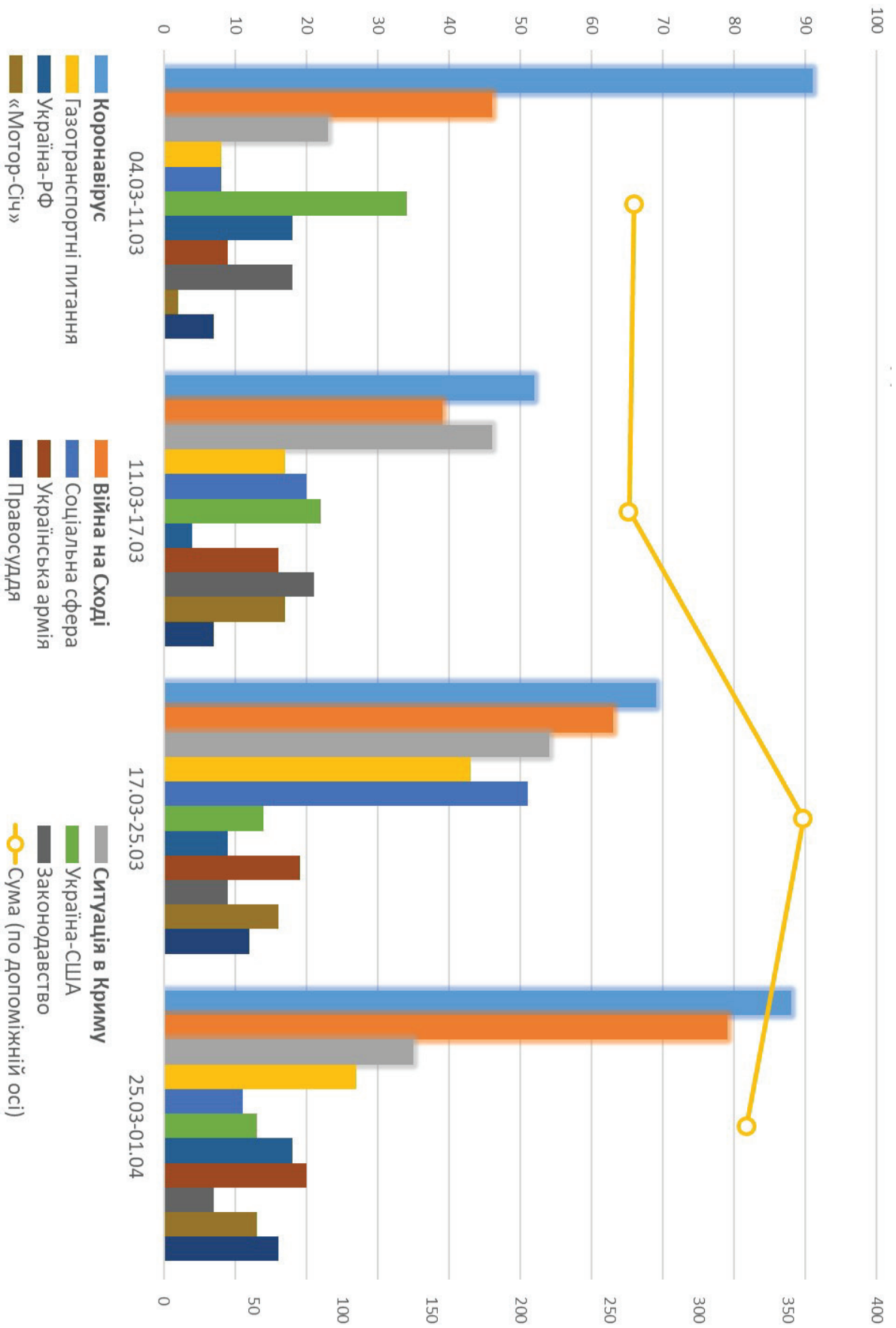
Діаграма 12. Найбільш згадувані тематичні теги в російських та західних ЗМІ

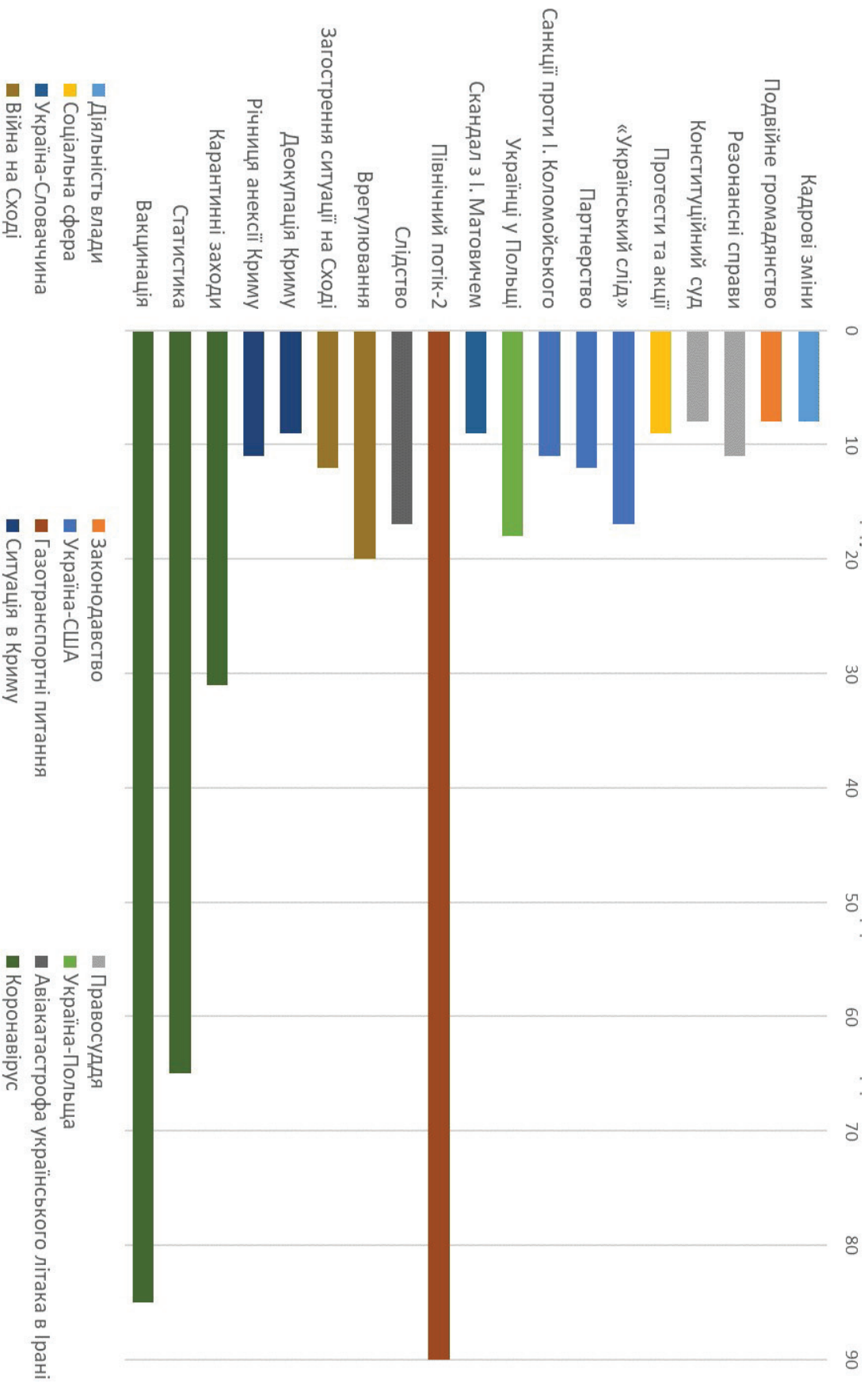
Діаграма 13. Масштабовані показники тегів, що не мають високих значень

Діаграма 14. Найбільш топкові тематичні теги, що формують 80% інформаційного простору (діаграма Парето)

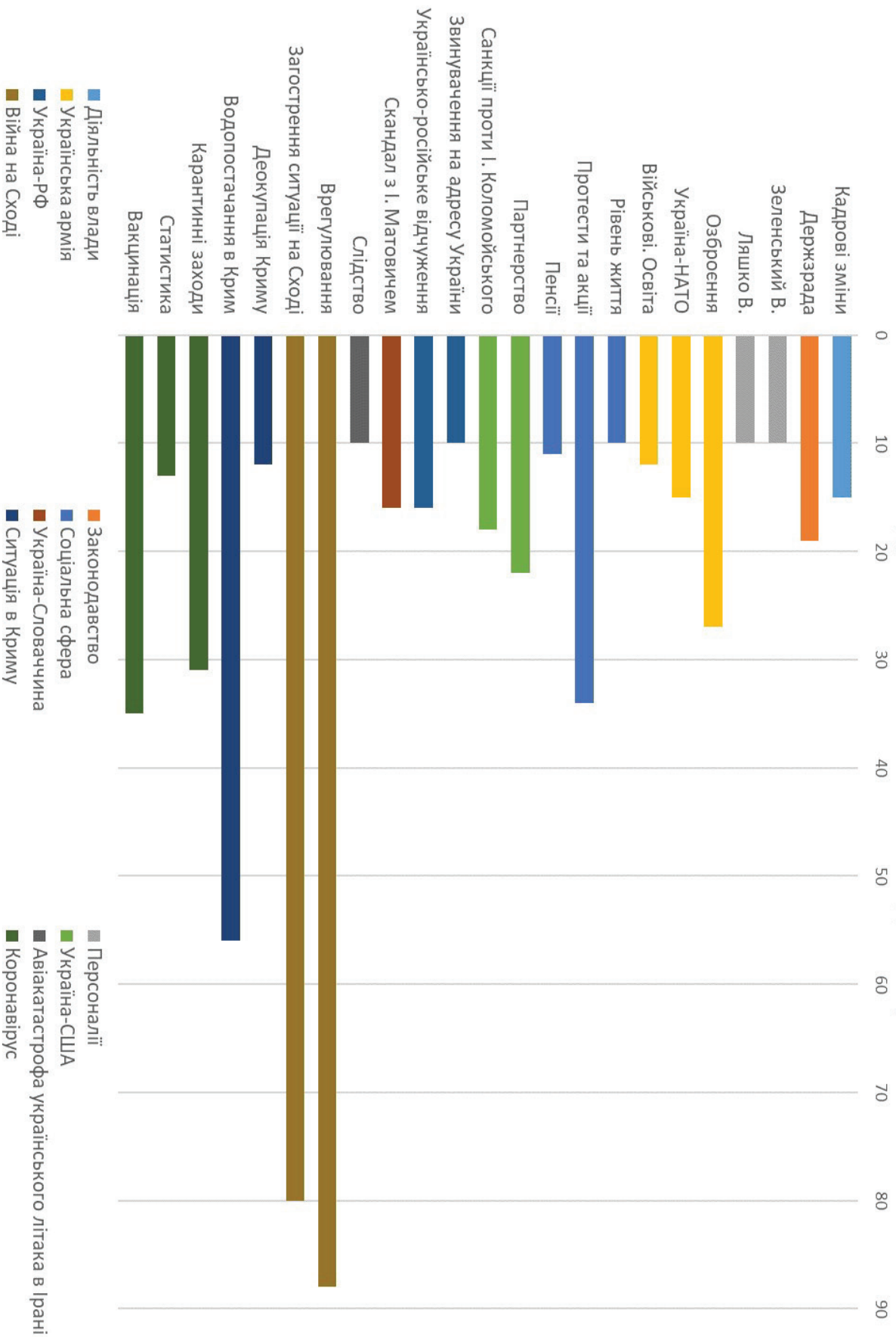

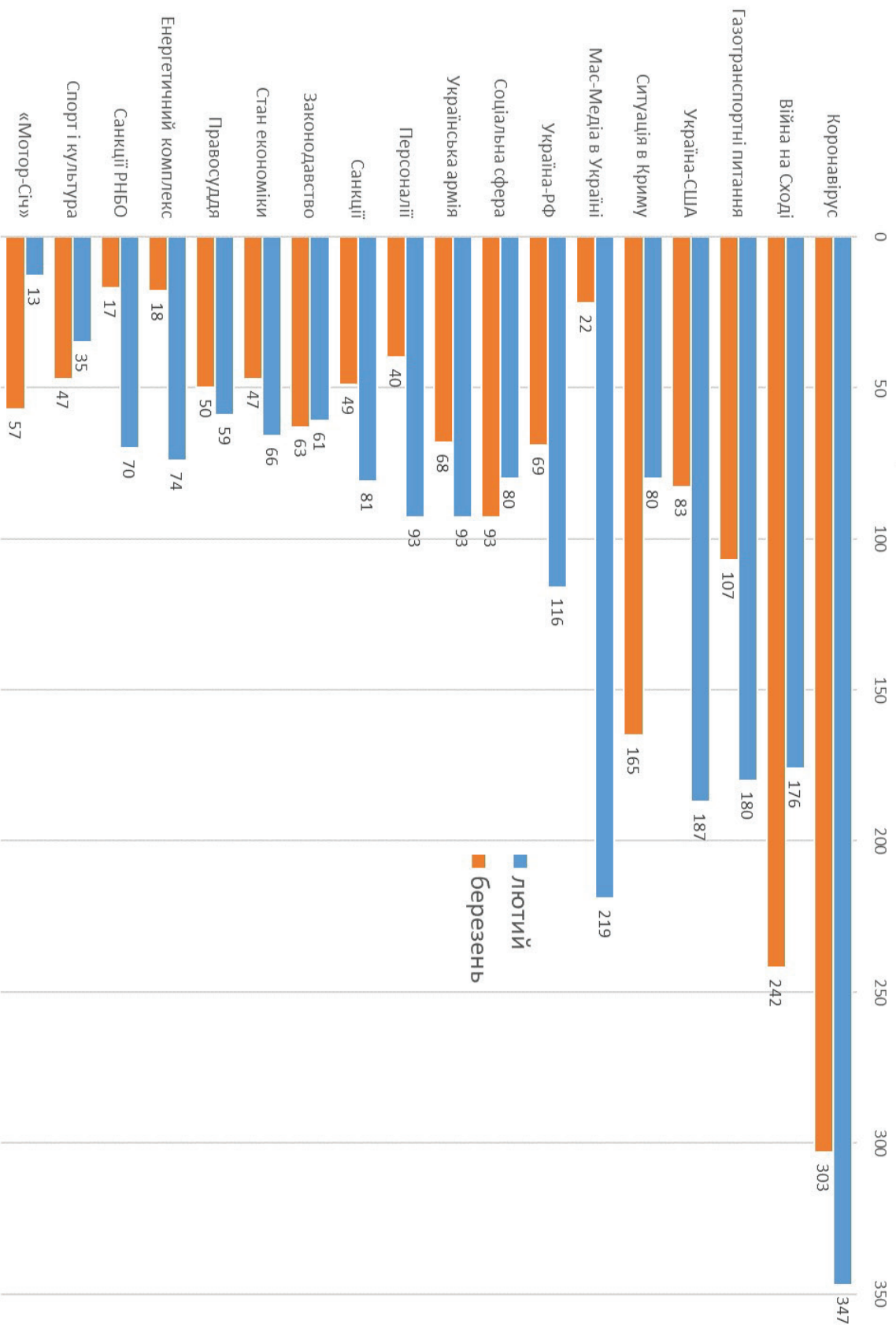
Діаграма 15. Динаміка найбільш топкових тематичних темів

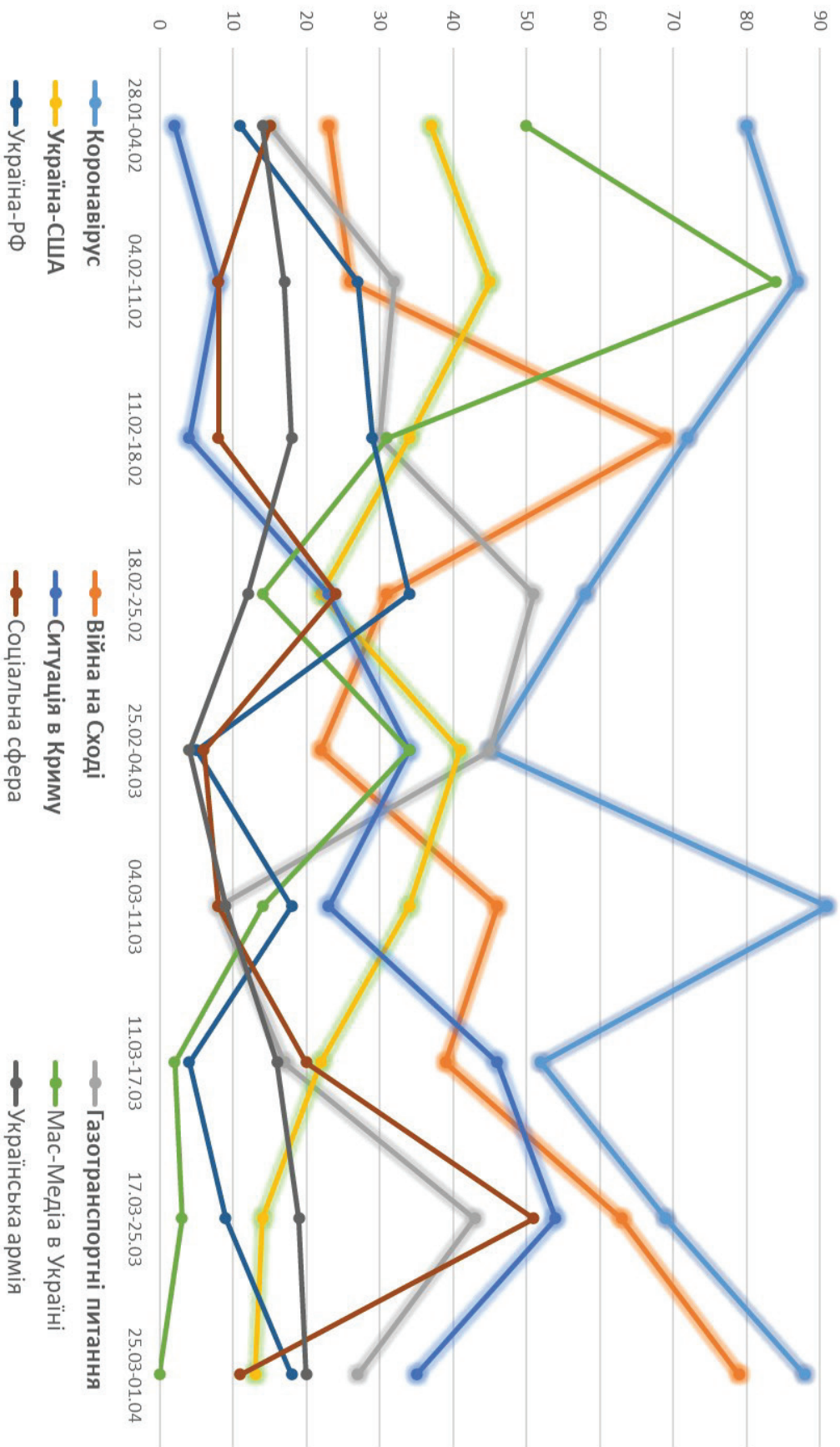
Діаграма 16. Найбільш згадувані тематичні теми та їх підтеми в західних ЗМІ

Діаграма 17. Найбільш згадувані тематичні теги та їх підтеги в російських ЗМІ

Діаграма 18. Порівняння кількості повідомлень найбільш топкових тематичних темів за лютий – березень

Діаграма 19. Динаміка найбільш популярних тематичних тегів за лотий – березень

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «AgroPolit.com»

Про автора: Олександр Гнітецький, експерт із земельних питань

Скільки земель отримають в розпорядження громади після прийняття Закону України 2194?

Громади отримають в межах 5,69 млн га землі в розпорядження після прийняття Закону України №2194, а не 10,4 млн га.

Стаття 14 Конституції України визначає, що земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

Виникає логічне запитання: «Як можна охороняти щось, не розуміючи що і де саме охороняєш?». Здається ж логічним, що для охорони необхідно спочатку ідентифікувати об'єкти цієї охорони.

Епопея з розглядом проекту закону 2194, яким передбачається передати право розпорядження сільськогосподарськими землями продовжується. Є розумний дедлайн – 1 липня 2021 року – коли запрацює ринок земель, до цього часу, на мою думку, закон врешті решт розглянуть.

Але цікавим залишається запитання – чи буде ще чим розпоряджатися громадам? Чи залишаться вільні землі?

Оптимісти, які не є близькими до «земельної теми», в тому числі й окремі народні депутати, оперують цифрою 10,4 млн га отримують в розпорядження громади. Нумо прогляньмо графіку, з інтерв'ю Романа Лещенка (ще очільника Держгеокадастру) від 20 жовтня 2020 року.

Отже, з 10,4 млн га вже передали 1,7, потім ще 2,3 вже у 2020 році (на Урядовому порталі міститься інформація що передали 2 млн, в самій статті зазначено що вже понад 2 млн) – залишається 6,4 млн га сільськогосподарських земель.

Вже не 10,4 млн га. Йдемо далі: 0,75 млн га у державних підприємств та Національної академії аграрних наук України.

В проекті закону до повторного другого читання міститься таке:

З дня набрання чинності цим пунктом землями комунальної власності територіальних громад вважаються всі землі державної власності, розташовані за межами населених пунктів у межах таких територіальних громад, крім земель:

що використовуються органами державної влади, державними підприємствами, установами, організаціями на праві постійного користування (у тому числі земельних ділянок, що перебувають у постійному користуванні державних лісогосподарських підприємств, та земель водного фонду, що перебувають у постійному користуванні державних водогосподарських підприємств, установ, організацій, Національної академії наук України, національних галузевих академій наук)».

Отже, залишається 5,65 млн га. З цих 5,65 млн га – 5 млн га є предметом аудиту, є великі сумніви, чи вони ще в державній власності.

Залишилося 0,65 млн га земель. Але в інфографіці вказано, що 0,69 млн га було передано в приватну власність з 2013 року. Таким чином, маємо 5 млн га переданих до 2013 року, які потребують аудиту та 0,69 млн га переданих після 2013 року (де потрібно проводити аудит щодо повторної приватизації одними особами). В інтерв'ю Роман Лещенко зазначив, що в державні власності не 10,4 млн га, а лише 0,75 млн га. Звідки такі відомості – певне це перші результати аудитів.

На завершення:

Про недосконалість форми б-зем, яка діяла до 01.01.2016 року, за допомогою якою і здійснювався облік усіх земель, не писав лише лінивий. Правдивість даних, що вона містила – під великим питанням. Але скасувавши погане – хорошого, або кращого, не з'явилося.

* Збережено стиль і граматику оригіналу

Зазначати, що відомості ДЗК і є обліком можна було б, якби за допомогою Публічної кадастрової карти можна було б здійснювати вибірки по ділянкам. Простою мовою, наявна взаємодія не дозволяє оперувати відомостями ДЗК для статистичних потреб.

Що маємо в залишку – ніхто не знає скільки у держави земель, які мають перейти громадам. Національне багатство, що за Конституцією перебуває під особливою охороною, десь є, але невідомо скільки та де саме.

Метою статті було визначити, яка ж площа земель реально перейде в розпорядження на місця. Але для цього, варто ще врахувати, що останні роки діяльність Держгеокадастру сильно активізувалася щодо безкоштовної приватизації.

Як приклад, по Вінницькій області можна побачити, що в 2019 році було передано стільки ж земель як за 2015-2018 роки разом.

Тому поки закон буде прийнятий – невідомо скільки ще земель знайдуть своїх щасливих приватних власників.

На завершення можна сказати, що громадам варто розраховувати не на 10,4 млн га земель, а на $\pm 5,69$ млн га. З наявної інформації можна визначити лише верхню межу очікувань. А вже реальні площі дізнаємося або за результатами аудиту, або за результатами розпорядження. Адже під час розпорядження формуватимуться ділянки з визначеними площами, що дасть змогу зрозуміти, скільки ж таких земель в громаді. Підсумувавши такі відомості по усім громадам – отримаємо результати (<https://agropolit.com/blog/463-skilki-zemel-otrimayut-v-rozporjadjennya-gromadi-pislya-priynyattya-zakonu-ukrayini-2194>) – 2021. – 14.04).

Блог на сайті «AgroPolit.com»

Про автора: Анатолій Ткачук, директор з питань науки та розвитку ГО «Інститут громадянського суспільства»

Податок на доходи фізичних осіб: зміна пропорцій його розрахування та часткове зарахування до місцевих бюджетів

Децентралізація, що стартувала в Україні в 2014 році суттєво змінила бюджетну систему України і зробила її досить децентралізованою та стимулюючою для розвитку територіальних громад. Ключовими новаціями бюджетної децентралізації 2014 року стала прогнозованість місцевих бюджетів за рахунок фіксованого розподілу між різними рівнями врядування основних державних податків, зокрема ПДФО та податку на прибуток підприємств, екологічного податку, віднесення низки податків винятково до місцевих бюджетів, а також зрозуміла та стимулююча система бюджетного вирівнювання... Впродовж всіх років реформи місцеві бюджети щороку збільшувались без зміни частки перерозподілу основних державних податків, завдяки зростанню економіки. В 2020-2021 роках ситуація тут суттєво ускладнюється. Через пандемію і скорочення реальної економіки, місцеві бюджети стають більш напруженими. Це породжує нові ідеї з перерозподілу державних податків на користь місцевого самоврядування чи зміни зарахування часток цих податків між різними бюджетами.

При цьому поза увагою залишається кілька важливих аспектів стійкості усієї бюджетної системи до таких новацій:

Державна підтримка розвитку територій

Впродовж реформи держава надавала в місцеві громади значні додаткові ресурси на їх розвиток – різного роду будівництво інфраструктури, які формувались за рахунок тих самих коштів загальнодержавних податків, які акумулювались у державному бюджеті України.

Прогресивна та мотивуюча система бюджетного вирівнювання

Запроваджена в грудні 2014 року нова система бюджетного вирівнювання є однією з найбільш стимулюючих у Європі. В основу вирівнювання місцевих бюджетів покладено принцип – «по доходах», що означає надання дотацій вирівнювання тим громадам, які мають нижчі від середньоукраїнського показника доходу на одного жителя по ПДФО, і вилучення лише частини суми перевищення такого показника у громад із значно вищими

середньоукраїнського показника доходами. Завершення формування спроможних громад по всій території України покращить ситуацію з вирівнюванням, оскільки зменшиться кількість громад з вилученням, через їх розширення на сільські території.

Співфінансування проектів розвитку територіальних громад з обласних бюджетів

... Бюджетна система є досить складним механізмом, у якому різні податки не просто розподіляються між різними рівнями урядування, вони виконують також різні додаткові функції – стимулюючі, вирівнювання, підтримки розвитку. Так територіальні громади, які отримували фінансування з державного бюджету України через Державний фонд регіонального розвитку мали внести співфінансування проектів. У більшості випадків, коли це стосувалось значних проектів – будівництво школи, реконструкція поліклініки, ремонт дороги і т.п. співфінансування могло бути досить значним тому забезпечувалось таке співфінансування, як правило, за рахунок обласного бюджету.

Як приклад, проект будівництва дитячого садка у Шпанівській сільській громаді вартістю 58 млн грн., мінімальний розмір співфінансування складає 5,8 млн грн. При річному бюджеті у 100 млн грн. будівництво такого об'єкта без допомоги держави не є реальним, навіть виділення співфінансування потребує коригування власних видатків.

Податок на доходи фізичних осіб у цій громаді за 2020 рік склав 14,75 млн грн. Збільшення частки відрахування на 5% цього податку, теоретично збільшить доходи бюджету на 1,2 млн грн., але цього буде явно замало, аби збудувати такий дитячий садок самостійно. При цьому в бюджеті області сума надходжень від 10% ПДФО складає 785 млн грн., якщо його частку для області скоротити до 5%, то сума коштів у обласному бюджеті скоротиться вдвічі до менше 400 млн грн., відтак отримати з обласного бюджету таким громадам співфінансування проектів буде нереально.

Проміжний висновок:

Бюджетна система в Україні є досить децентралізованою та збалансованою.

Частка валового національного продукту, що перерозподіляється через місцеві бюджети, є досить значною.

Місцеві бюджети в умовах пандемії та економічної кризи 2020-21 є дійсно напруженими, але не менш напруженим є державний бюджет України, особливо враховуючи втрату значних територій, населення та економіки держави через російську агресію.

Покращити ситуацію з місцевими бюджетами через простий перерозподіл загальнодержавних податків між рівнями урядування навряд чи можливо, без перегляду всієї бюджетної системи і зокрема системи вирівнювання, системи підтримки регіонального та місцевого розвитку, а також повноважень органів місцевого самоврядування, регулювання їх видатків на управління.

Будь-які ініціативи з перегляду підходів до формування місцевих бюджетів мають бути проаналізовані на предмет підстав такої ініціативи, реально проведених розрахунків та моделювання ризиків, які при цьому можуть виникнути.

Передрук матеріалу з сайту Інститут громадянського суспільства

Цей матеріал підготовлений у рамках проекту «Європейський Союз для сталості громадянського суспільства в Україні», що впроваджується ІСАР Єднання за фінансової підтримки Європейського Союзу. Його зміст є виключною відповідальністю ГО «Інститут громадянського суспільства» і не обов'язково відображає позицію Європейського Союзу (<https://agropolit.com/blog/465-podatok-na-dohodi-fizichnih-osib-zmina-proporsiy-yogorozrahuvannya-ta-chastkove-zarahuvannya-domistsevih-byudjetiv>). – 2021. – 22.04).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Ірина Донець, директорка юридичного департаменту НСЗУ, експертка з правового регулювання охорони здоров'я

Чому на рахунках лікарень лежать невикористаними мільярди гривень?

Щомісяця більше трьох тисяч медичних закладів України отримують на свої банківські рахунки оплату від Національної служби здоров'я. Це ті гроші, які НСЗУ платить за безоплатне медичне обслуговування пацієнтів.

Починаючи з другого кварталу 2020 року всі комунальні сімейні амбулаторії, поліклініки, лікарні подавали до НСЗУ звіти про доходи та витрати. Це є умова договору між закладом охорони здоров'я та НСЗУ. Результати аналізу звітів з квітня 2021 р. доступні на вебсайті НСЗУ. На дашбордах можна побачити, скільки коштів отримав той чи інший заклад у звітному періоді, скільки витратив, і скільки у нього залишилось. Також відображаються надходження у натуральній формі – ТМЦ та капітальні інвестиції. Важливо, що на дашборді відображені не тільки грошові надходження від НСЗУ, а й гроші з бюджетів усіх рівнів, благодійна допомога, доходи від платних послуг тощо.

НСЗУ відкрила дані про всі доходи медичних закладів України. Що це дасть пацієнтам і лікарям?

По-перше, відтепер будь-яка людина може легко перевірити, чи дійсно у лікарні не вистачає грошей на ліки та підвищення зарплат медикам. Достатньо віднайти на дашборді медзаклад за кодом чи назвою і панель відобразить залишок коштів на рахунку такої лікарні. Пацієнт може користуватися цими даними, якщо йому відмовляють у безоплатному медичному обслуговуванні. Лікар або медсестра, яким не підвищують заробітну плату, може перевірити, чи дійсно у їх роботодавця немає грошей. Для депутатів, котрим лікарні скаржаться на реформу і низькі тарифи, такі нові відкриті дані – безцінне джерело верифікованої інформації і страховка від недобросовісності керівників медзакладів.

По-друге, держава, котра витрачає кошти платників податків на медицину, нарешті має змогу бачити, хто, куди і коли витрачає (або накопичує) фінансові ресурси в системі. Недостатньо просто оплатити лікарні за пакетом медичних послуг і думати, що держава ефективно використала наші з вами кошти.

Насправді, гроші з програми медичних гарантій «оживають» якраз тоді, коли

потрапляють на банківський рахунок медзакладу. Адже відтоді вони стають власністю закладу і те, куди їх витратити, вирішує його директор (хоч і погоджує це з місцевою владою як своїм власником).

З відкриттям даних про доходи та витрати комунальних закладів охорони здоров'я, в НСЗУ з'явився надпотужний аналітичний інструмент для відстеження подальшого руху коштів програми медичних гарантій. Ми дамо країні відповідь, скільки насправді є грошей у комунальних медзакладів і на що вони їх витрачають.

По-третє, відповідальні громади зможуть справедливо ставити питання про ефективність того чи іншого керівника медичного закладу. Чому з пацієнтів вимагають пакети з ліками в той час, коли біля лікарні висаджують туї і кладуть плитку? Громада має повне право знати, як найнятий нею менеджер – керівник лікарні – розпоряджається коштами, робити відповідні висновки та ініціювати перед місцевою владою заміну такого керівника. Головне тут – усвідомити, що ті мільярди, які обертаються на рахунках лікарень – це ніякі не «державні» гроші. Це гроші влади, політиків чи ще когось. Це гроші кожного з нас. Тому вплив громади, її небайдужість – це надважливе і дуже потрібне державі партнерство у відстеженні, куди все ж таки йдуть гроші на нашу безоплатну медицину.

То чому ж?

Повертаючись до заголовка. Станом на кінець 2020 року на банківських рахунках комунальних спеціалізованих закладів (поліклініки, лікарні) та екстреної (швидкої) допомоги знаходилося 19 мільярдів гривень. Це 15% бюджету програми медичних гарантій на 2021 рік. Якщо взяти тільки заклади екстреної допомоги, то в них сконцентровано майже 5 мільярдів гривень.

При цьому ми бачимо, що у середньому на заробітні плати лікаря лікарня витрачає 11 тисяч гривень, директора закладу майже 27 тисяч гривень, медичної сестри – 9 тисяч гривень. Водночас, до НСЗУ не припиняють надходити скарги від пацієнтів про вимагання коштів та оплати ліків у стаціонарах.

Причин у цього ганебного явища може бути декілька.

Причина перша, банальна. Невміння директорів медзакладів управляти фінансовими ресурсами. Логічно щодо тих керівників, яких лікарні «успадкували» від старої системи, коли головний лікар ніколи не мав у своєму розпорядженні грошей.

Причина друга, психологічна. Десятиліттями лікарні утримувались за бюджетні асигнування, яких ніколи ні на що не вистачало.

Відсутність компетенції з фінансового менеджменту плюс травма хронічного недофінансування дорівнює просте рішення – складати «під матрац», у даному випадку просто зберігати на рахунку.

Причина третя і головна, ціннісна. Ми тільки почали розвертати медичну систему обличчям до пацієнта і то, здебільшого тільки на папері. Попереду складний і довгий шлях впровадження. Для більшості людей медицина – це все ще про лікарню, а не про пацієнта. Це все ще про «зберегти лікарню», а не зберегти здоров'я людей. Відкладання мільйонів на рахунках, коли пацієнти купують шприци і ліки – лише один з проявів ставлення лікарні до пацієнта. Чи потрібна нам така лікарня – питання, на яке країна дасть собі чесну відповідь і прийме відповідне рішення. У тандемі з хоробрим лідером, здатним взяти відповідальність за виконання цього рішення, Україна має шанс на цивілізовану медицину (https://lb.ua/blog/iryna_donets/482192_chomu_rahunkah_likaren_lezhat.html). – 2021. – 12.04).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Андрій Вігірінський, правник, аналітик

«Презумпція винуватості кредитора» як принцип вітчизняного лібертаріанства

Надвечір 13 квітня нардепи мають шанси довести до абсурду власну ж роботу, проведену у минулому році, у частині, яка стосується врегулювання відносин у сфері банкрутства фізичних осіб, мораторію на задоволення

номінованих у валюті вимог кредиторів, заставою за якими є іпотека.

Серед питань, які заплановано розглянути на позачерговому пленарному засіданні Верховної Ради, окремим блоком йдуть законопроекти №4475, №4398-4399, присвячені загалом одній наскрізній тематиці.

Так, у пояснювальній записці до законопроекту №4475 «Про внесення змін до розділу IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про споживче кредитування» (щодо кредитів, наданих в іноземній валюті)», у «кращих традиціях» новітніх політичних трендів, законотворець обґрунтовує свою пропозицію, виходячи з презумпції злого умислу кредитора, в силу реалізації якого боржник фактично набуває статус жертви від злочинних дій фінансових установ, що, впевнений, у цілому масовій аудиторії, яка чутиме ці гасла від слуг народу та Президента, дуже сподобається, приблизно як і економічний паспорт, як і поборена контрабанда.

Цитата: «раніше банки (фактично користуючись недосконалістю законодавства) надавали кредити в іноземній валюті фізичним особам, які не мали, на мають та не будуть мати у майбутньому регулярного доходу в іноземній валюті. Тобто йдеться про очевидні зловживання з боку кредиторів... Таким чином, одна з причин необхідності прийняття законопроекту обґрунтовується, зокрема, спробами кредиторів отримати прибуток у недобросовісний спосіб... Держава та Парламент мають відреагувати на дії кредиторів, що зажадали заробляти чималі доходи на наданні кредитів в іноземній валюті громадянам...»

Схоже депутати фракції «Слуга народу» глибоко прониклись ідеями встановлення справедливості у їх суб'єктивному розумінні, чи розумінні Гаранта, оскільки пропонують відновлювати її, приймаючи Закон, який перекреслює принципи ринкової економіки, принципи регулювання банківської діяльності, принципи і положення законів, які діяли на момент укладення правочинів. Дивно, чому це не штовхає сьогоднішніх парламентарів, припустимо, у напрямку прийняття закону, який

би зобов'язав Народних депутатів попередніх скликань та керівників Національного банку попередніх десятиліть солідарно розділити заборгованість із боржниками за кредитними договорами, чому б і ні, це непогано б вписалось у сьогоднішню концепцію «справедливого дешевого популізму».

З такими висновками погоджуються і у Головному науково-експертному управлінні ВРУ, зауважуючи, що за результатами аналізу проекту складається враження, що в ньому при регулюванні відповідних суспільних відносин надається перевага захисту боржників незалежно від підстав, з яких вони не виконали свої зобов'язання. Вважаючи, що такий підхід не враховує того, що ознакою цивільних відносин у ст. 4 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) визначена юридична рівність їх учасників, а загальними засадами цивільного законодавства – «справедливість, добросовісність та розумність» (ст. 3 ЦК).

Загалом, коли від представників Уряду та Парламенту лунають декларації про налагодження діалогу з бізнесом, то вірогідніше за все цей діалог потрібно щоб відбувався не у формі монологу.

Щодо даного Законопроекту представники Європейської бізнес Асоціації, Американської торговельної палати в Україні, Незалежної асоціації банків України, висловили своє занепокоєння, оскільки така ініціатива за їх оцінками «суттєво погіршує правове становище кредиторів у відносинах з боржниками, збільшує кредитні ризики та ризики втрати кредиторами активів». Законопроект робить імперативними поняття реструктуризації, робить її примусовою, поширюючи на всі споживчі кредити в інвалюті, за якими грошові зобов'язання повністю не погашено (у т.ч. належно від того, обслуговуються такий договір чи ні), без урахування фінансового і майнового стану боржника, суми заборгованості, платіжної дисципліни, тощо.

НБУ розкритикував законопроект «Слуги народу» про валютні кредити

Законодавець, виходячи з «принципу презумпції винуватості кредитора», визначив, що необхідно для відновлення справедливості

провести обов'язкову реструктуризацію на підставі закону (а не на підставі договору про реструктуризацію), визначивши умови реструктуризації нормами закону (а не договору), зазначивши, що зобов'язання, вважаються реструктуризованими з дня набрання чинності відповідним пунктом закону. Кредитора зобов'язують протягом 30-ти днів повідомити боржника про те, що провів реструктуризацію, повідомити про суми та умови погашення, при цьому, повністю пропущене регулювання питання вчинення правочинів і належного оформлення договірної документації з даного приводу, за принципом «якось буде».

Далі парламентарі, у своїй мотивації щодо прийняття відповідного законопроекту, починають дрейфувати у напрямку лівої ідеології, упускаючи фактично усі обставини, які визначають вартість грошей (могли б у голови НБУ поцікавитись, чому облікова ставка в Україні не на рівні Європейських), платоспроможності, середніх доходів громадян ЄС, платіжної дисципліни, розміру тіньової економіки, тощо, однак, це зайве, достатньо у пояснювальній записці написати чергову популістичну нісенітницю: «слід взяти до уваги, що передбачені відсоткові ставки за кредитами в іноземній валюті (зокрема, за кредитами, наданими для купівлі житла) є значно вищими, ніж у країнах Європейського Союзу (і це в умовах, коли заробітні плати – навпаки, значно меншими).

Наступним серед питань порядку денному йде суміжний законопроект №4398, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реструктуризації зобов'язань за кредитами в іноземній валюті та адаптації процедур неплатоспроможності фізичних осіб».

Головне науково-експертне управління ВР України у своєму висновку до проекту зазначає, що у змінах до ст. 123 КУПБ пропонується вилучити з її сьомої частини пункт №4, згідно з яким суд приймає рішення про закриття провадження у справі про банкрутство, «якщо боржник не має фінансових можливостей виплачувати заборгованість за кредитом в

іноземній валюті, забезпеченим квартирою або житловим будинком, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника, на умовах, передбачених цим Кодексом».

При цьому, замість такого закриття провадження по справі, у проекті передбачено, що у разі недостатності доходів боржника для виконання умов реструктуризації пропонується, визначення господарським судом за клопотанням боржника мінімальної суми щомісячного виконання плану реструктуризації до моменту повного погашення реструктуризованого зобов'язання.

Проте, залишається незрозумілим, як це має бути оформлено, адже боржник не може виконувати свої зобов'язання за умовами реструктуризації, оскільки для цього його доходів недостатньо. Крім цього, залишається незрозумілим, яким чином у цих умовах має розраховуватися вказана мінімальна сума щомісячного виконання плану реструктуризації».

У принципі, до цього додати нічого, не маєш доходів для виконання то й нехай, суд визначить для тебе щомісячну частку з неіснуючих доходів для погашення. Частка з нуля, мабуть, рівна нулю, тому парламентарі пропонують у судовому рішенні зазначати: щомісячно перераховувати 10% від нуля на користь кредитора.

При цьому, якщо єдиним кредитором в процедурі неплатоспроможності фізичної особи є забезпечений кредитор, а боржник не має інших активів окрім квартири або житлового будинку, що є єдиним місцем проживання сім'ї боржника, що перебувають в іпотеці забезпеченого кредитора, такий боржник має право подати заяву про відкриття провадження у справі про неплатоспроможність, без визначення особи арбітражного керуючого, зазначивши, що проект плану реструктуризації має бути погоджений єдиним забезпеченим кредитором.

Складається враження, що парламентарі, при усій повазі та розумінні проблем боржників, скоріше намагаються знайти рецепт того, як їм у законний спосіб не виконувати кредитні договори, тим самим, вирішити проблему.

І якщо з точки зору обивателя та боржника це цілком прийнятне рішення, більше того воно електорально популярне, то парламентар повинен дивитись на ситуацію ширше, в рамках планів зростання щодо зростання ВВП в Україні, наповнення бюджету (у 2020 р. 74 діючих банків забезпечили надходження до Держбюджету понад 7,09 млрд. грн. податку на прибуток банківських організацій, що складає майже 7% усіх надходжень до бюджету від сплати податку на прибуток підприємств).

Нагадаю, що споживче кредитування повинне зрости в оглядній перспективі щонайменше до 10 % еквіваленту ВВП, з сьогоднішніх 6%, однак, у яких сферах банки, не лише державні, не лише в межах програм фінансування від Уряду, захочуть інтенсифікувати цю сферу бізнесу, коли у будь-який момент лібертаріанці чи їх наступники, можуть взяти і зробити уособленням вселенського зла. Утім, можливо, функція банків у концепції Слуг народу полягає у акумулюванні коштів та їх інвестуванні, не у реальний сектор бізнесу, не кредитування домогосподарств, а виключно покриття касових розривів державного бюджету, через механізм придбання ОВДП? Питання риторичне (https://lb.ua/blog/andriy_vigirinskiy/482271_prezumptsiya_vinuvatosti_kreditora.html). – 2021. – 13.04).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Костянтин Швабій, експерт Growford Institute, професор

Найдовша і найскладніша реформа в країні

Урядовці абсолютно справедливо зосередили увагу на проблемах пенсійної системи України, які роками накопичувались і, як снігова куля, по мірі руху лише продовжують наростати та поглиблюватись. Тому намагання все-таки довести до логічного завершення розпочату далекого 2003 року пенсійну реформу не є питанням політичного піару, мовляв дивіться які ми класні, працюємо заради людей! Це питання екзистенціальне із розряду – бути чи не бути пенсійному забезпеченню в цій країні

взагалі з усіма можливими наслідками, які ви здатні собі уявити. Не буду повторювати сотий раз мантру про низькі пенсії пересічних громадян і надвисокі виплати суддям, гідну старість і турботу про людей похилого віку, загальновідомі цифри про незбалансованість Пенсійного фонду, а спробую доповнити новими, на мій погляд, не зовсім очевидними цифрами і фактами суспільний дискурс, щоб зрозуміти чому пенсійна політика статус-кво приречена якнайшвидше на забуття.

Як завжди, є дві новини: одна – добра, інша – погана. Перша новина полягає у тому, що, виходячи з демографічних прогнозів, про які трохи детальніше далі, маємо років десять запасу для того, щоб розбудувати нову інфраструктуру пенсійної системи, розробити й утвердити, тобто зробити прийнятними для суспільства, нові правила її функціонування. Друга новина полягає у тому, що якщо нічого не змінювати, то через той таки проміжок часу солідарна система збанкрутує. Власне, очевидно, від розуміння того й вся турбота урядовців. Вже сьогодні дотації державного бюджету Пенсійному фонду на покриття його дефіциту становлять майже 200 млрд грн (2020 рік), що складає 19% поточних видатків бюджету. Запам'ятаємо цю цифру.

Три основні фактори впливають на баланс доходів і видатків Пенсійного фонду. Два об'єктивних – демографічні тренди та тенденції ринку праці. Один суб'єктивний – система правил, згідно з якими пенсії в солідарній системі розраховуються. Іншими словами демографія, економіка, закон. Якщо з законом ми можемо впоратись, то демографічні та економічні тренди все-таки потрібно сприймати як даність.

З усього переліку сценаріїв демографічної динаміки вітчизняні науковці пропонують в якості найбільш реалістичного брати варіант з наступними параметрами. Рівень народжуваності у поточному році 1,17 з незначним зростанням до 2050 року до 1,22, зростання середньої очікуваної тривалості життя від нинішніх показників 67,3 років для чоловіків і 77,2 роки для жінок до 72,7 та 80,7 років, відповідно, у 2050 р. Такі

параметри виглядають цілком реалістичними за виключенням останнього третього – сальдо міграції, яке чомусь вважають постійним на рівні приросту в 15 тис осіб в довгостроковій перспективі. Насправді ми добре знаємо інший факт, що кількість трудових мігрантів з України поза її межами складає щонайменше 3,5 – 4 млн осіб. Звісно не всі ці люди знаходяться за кордоном постійно, але значна частина точно. Здається в цьому варіанті прогнозу не врахований значно більший коефіцієнт смертності, який, на жаль, точно зріс в останній рік з урахуванням пандемії COVID 19. Але маємо, те що маємо.

Станом на сьогодні вважається, що на території України, без врахування Криму та ОРДЛО, мешкає близько 38 млн осіб, з яких осіб пенсійного віку (60+) – 8,9 млн осіб, кількість людей вікової категорії 16-59 років – 22,3 млн. І, таким чином, коефіцієнт співвідношення людей пенсійного віку до тих, хто теоретично має платити до солідарної системи внески, станом на сьогодні становить близько 0,4. Цей коефіцієнт один з основних параметрів, які потрібно брати до уваги при розрахунку балансу доходів і видатків Пенсійного фонду. У сорокарічній перспективі з урахуванням наведених раніше параметрів демопрогнозу він зростатиме до 0,44 у 2031 р., до 0,53 у 2041 р., до 0,7 у 2051 р. і т.д.

Слід зазначити, що демографічні показники зі зрозумілих причин суттєво відрізняються від даних державних реєстрів. Зокрема, платників ЄСВ значно менше, адже є офіційні безробітні ($\approx 1,4$ млн осіб) і приховане безробіття, зайнятість в неформальному секторі економіки ($\approx 3,5$ млн осіб), яка по факту очевидно більша. Крім того, на додаток до цього згадані раніше вітчизняні заробітчани по світу. У підсумку згідно з офіційними статистичними даними ДПС України платників ЄСВ минулого року було лише 10,2 млн осіб, це включно з ФОПами. Кількість пенсіонерів згідно з офіційними даними ПФУ те ж не 8,9 млн осіб, а станом на початок 2021 року близько 11 млн, оскільки до людей пенсійного віку слід додати 1,5 млн осіб, які отримують пенсію за інвалідністю, 641 тис осіб – у зв'язку з втраченою годувальника, 72,8 тис

осіб отримують соціальні пенсії. Не складно побачити, що з огляду не на демографічну статистику, а на реальний баланс ринку праці і вигодонабувачів пенсійних виплат співвідношення працюючих, тобто платників ЄСВ, до пенсіонерів вже становить майже 1. Іншими словами, за інших рівних обставин, за умови збереження системи пенсійного забезпечення в її нинішньому вигляді, дотації державного бюджету пенсійному фонду у 2030 році становитимуть 85% власних доходів, у 2040 – 113% і далі по наростаючій.

Слід зазначити, що обсяг дотацій бюджету Пенсійному фонду вже був більшим 100%, а саме у 2016 році він складав 134% його власних доходів, у зв'язку з тим, що була зменшена ставка ЄСВ майже удвічі до 22%. Обсяги дотацій бюджету Пенсійному фонду на рівні співставному з власними доходами останнього не є критичною межею і саме тому, слід вважати, що у нас є років десять для того щоб розбудувати нову пенсійну систему. Якщо втратимо цей час, то надалі буде значно складніше це зробити, ймовірно, навіть неможливо. Крім демографічного чинника, вагомий вплив на розбалансування доходів і видатків ПФУ мають негативні тенденції в економіці і, зокрема, на ринку праці, на які чомусь мало звертають уваги, експерти дотичні до пенсійної сфери.

По-перше, локдауні і карантинні обмеження однозначно негативно відбиваються на доходах ПФУ. На рисунку 2 наведені дані по платниках ЄСВ, що тотожно зайнятому населенню, під час першого загальнонаціонального локдауну минулого року. Тут все самоочевидно, тому пояснювати нічого не потрібно, лише слід сподіватись, що все це жахіття з епідемією скоро завершиться. 1 млн безробітних, які могли б отримувати, припустимо, хоча б мінімальну заробітну плату відразу перетворюється на додатковий дефіцит Пенсійного фонду в розмірі біля 16 млрд грн на рік. Сукупний дефіцит державних фінансів навіть більший, адже всі ці люди повинні отримувати допомогу по безробіттю. Варто зауважити, які нові «чорні лебеді» можуть з'явитись в нашому глобалізованому і оцифрованому світі ніхто

не знає. Як, до речі, ніхто й не знає, як буде виглядати ринок праці через 10, 20 і 30 років!

По-друге, повертаючись до поточних проблем вітчизняного ринку праці можемо констатувати приховані негативні тенденції наступного характеру. Згідно з офіційними статистичними даними з 2008 по 2019 р. кількість працівників реального сектору економіки і зайнятих в бюджетній сфері скоротилась приблизно пропорційно на 35%. Чисельність працівників бюджетної сфери складає сталу величину і становить в середньому 33% від загальної чисельності штатних працівників (7,4 млн осіб), в тому числі кількість бюджетників становила 2,5 млн осіб. Фонд оплати праці працівників бюджетної сфери у 2020 році склав 447 млрд грн., в тому числі нарахування ЄСВ 75 млрд грн. Загальний фонд оплати праці в економіці за даними зведених національних рахунків нещодавно оприлюднених склав 1,8 трлн грн. Оскільки, як завжди, самі по собі абсолютні та статичні цифри нічого не говорять, тому перейдемо до відносних і ретроспективних даних. З них ми можемо побачити, що протягом 2007 – 2020 років частка фонду оплати праці тих, хто отримує заробітну плату за рахунок бюджетних коштів, зросла на 9 в.п. Це при тому, що за період з 2014 по 2019 рік кількість медиків зменшилась майже на 300 тис осіб, освітян – на 164 тис осіб, науковців і дослідників – на 7 тис!

Отже, проблема полягає в тому, що існує тенденція до зростання диспропорції між оплатою праці в реальному і бюджетному секторах економіки, останній з яких, як не крути, фінансується за рахунок сплачених податків. І тут ми підходимо до важливого і не всім очевидного моменту.

ЄСВ, який нараховується на фонд оплати праці працівників бюджетної сфери фактично є додатковою скритою дотацією з бюджету Пенсійному фонду. Якщо за кожного найманого працівника в реальному секторі економіки ЄСВ сплачує роботодавець, за рахунок коштів, які отримує в результаті ведення фінансово-господарської діяльності, то за кожного працівника бюджетної сфери ЄСВ сплачує держава, а джерелом цих коштів є податки! Джерелом неприхованих, а прямих дотацій

з державного бюджету також є податки. З економічної точки зору відмінності немає, вона є лише з формальної. У цифрах це означає, що фактичні дотації бюджету склали не 200 млрд грн (рядок 2710 за КБК видатків бюджету за економічною класифікацією), як офіційно повідомляється, а 275 млрд грн, оскільки до першої цифри слід додати 75 млрд грн (рядок 2120 за КБК). У відносному вимірі це вже більш чверті поточних видатків державного бюджету. Таким чином, з урахуванням цього факту цифра 0,68 за 2020 рік на рисунку 1 легко перетворюється на цифру 0,95. Неспроможність солідарної системи відразу стає більш очевидною і значно ближчою! Це відчуття посилюється якщо пригадати, що найвищі пенсії отримують в нас колишні працівники бюджетної сфери (судді, прокурори, силовики тощо), яким в свій час платили вищу заробітну плату і нараховували більше ЄСВ за рахунок тих самих податків.

Підсумовуючи слід зазначити таке. За реформу солідарної системи ратують тоді, коли оцінюють негативну демографічну динаміку, або коли нестача власних коштів Пенсійного фонду потребує додаткових коштів з державного бюджету, що має власний чималенький дефіцит. Проте існують приховані диспропорції на ринку праці і в економіці, які нікуди самі по собі не подінуться і потребують вже зараз певних управлінських дій, напрацювання плану коригувань наявних макроекономічних дисбалансів. Абсолютно очевидно те, що зволікати з пенсійною реформою надалі не можна.

Хоча з демографічної, економічної, соціальної, безпекової, політичної позицій важко знайти прецеденти у світовій історії, де стартові умови для пенсійної реформи були складнішими, проте реалізувати її однозначно потрібно з урахуванням розуміння реального поточного стану справ, а не зі скритими намірами здобуття чергових плюсів в політичну карму. Відтак, можливо, десь у 2023-му, нарешті, доведемо до логічного завершення те, що було розпочато вже у далекому 2003-му! (https://lb.ua/blog/kostiantyn_shvabii/482711_naydovsha_i_nayskladnisha_reforma.html). – 2021. – 19.04).

Блог на сайті «Судово-юридична газета»

Про автора: Алла Лесько, суддя Верховного Суду у відставці, член Вищої ради правосуддя 2015-2018 рр.

Чи є правовими підстави для ліквідації ОАСК

Задоволення чи незадоволення роботою певного суду зовсім не означає, що ліквідація цього окремого суду є належним способом покращення діяльності судової влади в цілому.

Однією з топновин, широко обговорюваних у ЗМІ, стало внесення Президентом до Верховної Ради України проекту Закону про ліквідацію Окружного адміністративного суду Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду (№5369 від 13.04.2021) як невідкладного.

Спостерігаючи радісне захоплення певної частини правової спільноти фактом внесення згаданого законопроекту та вірогідною ліквідацією «зловісного», так би мовити, ОАСК, хотілося би все ж звернути увагу представників юридичних професій на відсутність правових підстав для ліквідації суду.

Так, відповідно до чинної редакції Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII суди України утворюють єдину систему судоустрою (ч. 1 ст. 3).

Судоустрій в Україні визначається Конституцією України та законом (ст. 4 Закону № 1402-VIII).

Порядок утворення і ліквідації суду передбачено статтею 19 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», частина 4 якої чітко визначає, що підставами для утворення чи ліквідації суду є:

- зміна визначеної цим Законом системи судоустрою,
- необхідність забезпечення доступності правосуддя,
- оптимізації видатків державного бюджету або
- зміна адміністративно-територіального устрою.

До речі, використаний законодавцем сполучник «або» створює додаткові вимоги щодо обґрунтування підстав для ліквідації суду, оскільки можна вважати, що три перші не є самостійними підставами ліквідації, а можуть стати такими лише в їх сукупності. Але цей, у даному випадку не надто важливий, аспект залишимо для подальшої полеміки.

Отже, будь-яких інших підстав для ліквідації суду ні Конституція України, ні спеціальний Закон № 1402-VIII не передбачають. Тому проаналізуємо, чи наявні такі підстави.

Наразі не відбувається зміна судоустрою України внаслідок системної судової реформи; не здійснюється зміна адміністративно-територіального устрою, яка потягнула би потребу у створенні відповідної до неї мережі судів.

Оптимізація витраток державного бюджету на судову систему однозначно не досягається ліквідацією одного єдиного суду першої інстанції.

Що стосується такої підстави як забезпечення доступності правосуддя, яка зазначена в пояснювальній записці до законопроекту, то словосполучення «забезпечення доступності правосуддя» – це чітко визначена правова категорія, а не популістський лозунг, і така підстава має відповідні критерії оцінки та їх обґрунтування. Такого обґрунтування пояснювальна записка не містить. Підкреслюю, що ця остання підстава, на мій погляд, все ж не є самостійною, а підлягає оцінці у разі системних змін у судоустрої держави.

Задоволення чи незадоволення роботою певного суду зовсім не означає, що ліквідація цього окремого суду є належним способом покращення діяльності судової влади в цілому.

Крім того, слід звернути увагу, що Окружний адміністративний суд міста Києва є судом першої інстанції.

Рішення ОАСК як суду першої інстанції підлягають оскарженню в апеляційному та касаційному порядку, рішення ОАСК не є остаточними. Простими словами «останню крапку» в спорі, що є у його юрисдикції, ОАСК не ставить.

Тому зовсім недоречною видається наведена у повідомленні про ліквідацію ОАСК, яке

розміщене на офіційному сайті Президента України, фраза: «суд, одним рішенням якого може бути поставлений хрест на будь-якому досягненні держави, будь-якій реформі, буде ліквідований».

У пояснювальній записці до законопроекту міститься посилання на оприлюднену 30 липня 2020 року на вебсайті Офіційного інтернет-представництва Президента електронну петицію № 22/102742-еп «Щодо ліквідації Окружного адміністративного суду м. Києва», яку підтримало понад 25 тисяч громадян України.

Відомо, що значна кількість електронних петицій на вебсайті Офіційного інтернет-представництва Президента були підтримані не меншою кількістю громадян, однак не потягнули за собою ні радикальних рішень глави держави, ні усунення певних осіб з високих державних посад. Стандарти реагування Президента України на підтримку громадянами електронних петицій не повинні бути подвійними.

Те ж саме, щодо подвійних стандартів, може стосуватися й фрази з повідомлення на офіційному сайті Президента України про «очікування чергових записів скандальних розмов з кабінетів суддів, які думають, що переважають усе в нашій країні», адже ще свіжі в пам'яті записи не менш скандальних розмов, оприлюднених минулої весни одним із народних депутатів від партії «Слуга народу», які не потягнули аналогічної реакції та наслідків для згаданих у цих записах високопосадовців.

Та й це не є прибічником будь-яких «вольових» рішень чи «навішування ярликів», якими замінюється передбачений кримінальним процесуальним законодавством порядок доведення вини будь-якої особи у вчиненні неправомірних дій.

Попри все вище наведене, на мою думку, правовій спільноті найбільше слід задуматися над фразою: «Сприймайте це як сигнал до будь-якого суду, який зрадив повазі до закону», – прокоментував Глава держави».

Оскільки наявність такої «зради повазі до закону» вірогідно може оцінюватися через наявність електронних петицій або через

призму поглядів певних посадовців, далеких від сфери права, кожному суду та й адвокату можна налаштуватися на очікування відповідного «сигналу».

Припускаю, що ця моя публікація буде інтерпретована як така, що написана на захист «скандального» ОАСК, тому одразу хочу зауважити: ця публікація – на захист прав громадян та правопорядку, на захист статті 19 Конституції України, відповідно до якої органи державної влади та їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Однак, наступне слово за Верховною Радою України (<https://sud.ua/ru/news/blog/199202-chi-ye-pravovimi-pidstavi-dlya-likvidatsiyi-oask>). – 2021. – 15.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Владлен Неклюдов, голова підкомітету з питань діяльності органів прокуратури Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності. Політична партія «Слуга Народу»

Зрадники України мають бути покарані

Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» від 07.10.2014 № 1689-VII, зважаючи на міжнародну судову практику європейських країн, до вітчизняного кримінального процесуального законодавства було запроваджено інститут спеціального досудового розслідування та спеціального судового провадження. Такі інститути введено з метою забезпечення принципу невідворотності покарання у випадках, коли підозрюваний/обвинувачений, знаходячись поза межами України, переховується від органів слідства та суду, ухиляючись від кримінальної відповідальності, та задля підвищення ефективності розслідування окремих злочинів

проти основ національної безпеки України та громадської безпеки, а також забезпечення конфіскації майна за їх вчинення.

Однак, практика застосування «спеціального досудового розслідування» та «спеціального судового провадження» засвідчила наявність норм кримінального процесуального законодавства, які певною мірою перешкоджають у забезпеченні невідворотності покарання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення та переховуються поза межами України чи на тимчасово окупованій території України.

Так, КПК України передбачає обов'язкове оголошення особи у міжнародний розшук для початку здійснення спеціального досудового розслідування чи судового провадження, застосування запобіжного заходу у питаннях екстрадиції.

З незалежних від органів досудового розслідування України обставин Інтерпол відмовляє у задоволенні запитів про оголошення у міжнародний розшук осіб, мотивуючи здебільшого такі свої рішення наявністю ознак політичного переслідування.

Суди, у свою чергу, пов'язують оголошення у міжнародний розшук не з моментом винесення постанови про розшук, а з моментом виставлення Інтерполом «червоної карти» та, як наслідок, відмовляють у задоволенні клопотань про здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження, посилаючись на недоведеність обставин оголошення підозрюваного, обвинуваченого у міжнародний розшук.

Зазначені проблемні питання вирішуються зареєстрованим мною Проектом Закону «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування» (реєстр. № 2164).

Наразі, законопроект прийнято парламентом у першому читанні та підготовлено Підкомітетом з питань діяльності органів прокуратури до розгляду у другому читанні. Підкомітетом опрацьовано 275 поправок суб'єктів законодавчої ініціативи та запропоновано пропозиції Підкомітету. Сьогодні Комітетом

Сьогодні узгоджена редакція проекту Закону підтримана абсолютною більшістю голосів членів Комітету на його засіданні та передбачає, що:

– у випадку неможливості вручення повістки особі, яка перебуває на тимчасово окупованій території України чи території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, така повістка публікується в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора. Особа вважається належним чином повідомленою про виклик з моменту опублікування повістки у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора;

– підставою для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження є ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприсуття на виклик без поважної причини більш як два рази) підозрюваним, обвинуваченим, який оголошений у міжнародний розшук та/або який виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором;

– клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою стосовно вищезазначеної особи може розглядатись за її відсутності, при обранні запобіжного заходу для такої особи розмір застави не визначається, строк дії ухвали та строк тримання під вартою в ухвалі слідчого судді не зазначаються;

– слідчий, прокурор має право оголосити розшук підозрюваного, якщо під час досудового розслідування його місцезнаходження невідоме або він виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України чи за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора за умови його належного повідомлення;

– спеціальне досудове розслідування та спеціальне судове провадження здійснюється

на підставі ухвали слідчого судді стосовно низки злочинів, передбачених частиною 2 статті 2971 КПК України. Зокрема, з поміж інших кримінальних правопорушень, частину статті доповнено ст. 408 «Дезертирство»;

– відомості щодо підозрюваного, стосовно якого слідчим суддею постановлено ухвалу про здійснення спеціального досудового розслідування, невідкладно, але не пізніше 24 годин після постановлення ухвали, вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань та публікується в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора;

– судовий розгляд може здійснюватися за відсутності обвинуваченого (крім неповнолітнього), якщо він переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності, у тому числі на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором та/або оголошений у міжнародний розшук.

Прийняття цього проекту Закону є надзвичайно важливим та необхідним.

Слід наголосити, що починаючи з 2014 року правоохоронними органами здійснюється досудове розслідування майже у 11 000 кримінальних провадженнях стосовно близько 15000 осіб, за ознаками злочину, передбаченого ст. 408 КК України. Напрацьований законопроект забезпечить невідворотність відповідальності та покарання не лише злочинцям, які вчиняли кримінальні правопорушення на Майдані, а й, що важливо, вчиняли воєнні злочини і втекли від українського правосуддя.

Вважаю, що Держава заслугоує та має покарати тих осіб, кому створила належні умови для життя та розвитку, дала освіту, виховання і можливість стати особистістю, а вони, у свою чергу, її зрадили, вчинили злочини проти рідної країни та українських громадян і перейшли на сторону ворога (https://censor.net/ru/blogs/3258206/zradniki_ukrani_mayut_buti_pokaran). – 2021. – 07.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Ігор Копитін, народний депутат Верховної Ради IX скликання, Голова підкомітету з питань оборонної промисловості та технічної модернізації Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки»

Держоборонзамовлення 2021 – загроза зриву

Україна цілеспрямовано працює над реальним втіленням у життя мети, що записана в Основному Законі держави – Конституції – щодо вступу країни до Північноатлантичного альянсу. У свою чергу в Брюсселі неодноразово підкреслювали, що двері НАТО для України відкриті, але Києву необхідно активно впроваджувати реформи в багатьох сферах державного управління. У тому числі – і в секторі національної безпеки і оборони. Одна із значущих реформ на шляху до Альянсу – у сфері оборонних закупівель.

Влітку минулого року Верховна Рада України прийняла Закон України «Про оборонні закупівлі», який є одним із ключових інструментів у реформуванні оборонного сектору та сприятиме інтеграції нашої держави в НАТО.

Цей Закон мав запрацювати з 1 січня цього року. В той же час вимушений констатувати – позитивних зрушень у питанні оборонних закупівель не відбулось через те, що Урядом не прийнято ключовий в цьому процесі нормативно-правовий акт, на підставі якого мало б здійснюватися планування та організація закупівлі оборонної продукції відповідно до норм прийнятого Закону.

В ході здійснення парламентського контролю у сферах безпеки і оборони нами постійно проводяться заходи з оцінки імплементації законодавства у сфері оборонних закупівель. При проведенні цієї роботи були виявлені суттєві застереження, які ставлять під загрозу проведення оборонних закупівель у 2021 році.

Так, на підкомітеті з питань оборонної промисловості та технічної модернізації

та комітеті ВРУ з питань національної безпеки, оборони та розвідки неодноразово заслуховувались представники Мінстратегу та Міноборони щодо стану опрацювання нормативно-правових актів, необхідних для повноцінного вступу в дію Закону. Було з'ясовано, що існують певні проблеми зі своєчасним опрацюванням необхідних нормативно-правових актів. Представникам Уряду було наголошено на: суперечності окремих норм нормативно-правових актів, що розробляються, Закону України «Про оборонні закупівлі»; створенні нерівних умов для вітчизняних та іноземних виробників; відсутності у нормативно-правових актах, що розробляються, окремих норм, які вводяться Законом; наявності у окремих проектах нормативно-правових актів суперечливих норм із дотримання антикорупційних положень та інше.

Незважаючи на зазначене – ключова постанова так і не прийнята, а ті що вже ухвалені Урядом, й на даний час мають певні застереження.

Все це призвело до того, що проведення оборонних закупівель у 2021 році знаходиться під загрозою зриву через відсутність планувальних документів та всіх нормативно-правових актів, необхідних для реалізації положень Закону України «Про оборонні закупівлі». З моменту набрання чинності Законом минуло три місяці, однак закупівлі у 2021 році для потреб сил безпеки і оборони ні відповідно до Закону «Про державне оборонне замовлення», ні відповідно до Закону України «Про оборонні закупівлі» так і не розпочалися. КМУ не було схвалено державне оборонне замовлення на 2021-2023 роки у термін до 30 березня 2021 року як це визначено положеннями Закону України «Про оборонні закупівлі». Також не розпочато формування зведеного трирічного плану закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення за закритими закупівлями, який визначає обсяг товарів, робіт і послуг оборонного призначення для кожного державного замовника, а також обсягів коштів, передбачених на зазначені цілі на плановий і наступні за планом два бюджетні періоди, тощо.

Також, у зв'язку з тим, що не затверджений перелік державних замовників у сфері оборони та не опублікована відповідна постанова, що регламентує це питання, наразі відсутня можливість здійснювати відкриті процедури закупівель відповідно до Закону України «Про оборонні закупівлі».

Окрім цього, варто звернути увагу на те, що розроблення та погодження нових планів оборонних закупівель, як це необхідно робити з 31 березня 2021 року відповідно до положень Закону України «Про оборонні закупівлі», потребуватиме додаткового часу, протягом якого оборонні закупівлі не будуть здійснюватись, у зв'язку з чим сектор безпеки та оборони і надалі залишатиметься без забезпечення матеріально-технічними і науковими потребами (озброєння, військова техніка, паливо, інше майно).

У такий спосіб державні органи виконавчої влади своєю бездіяльністю ставлять під загрозу обороноздатність Держави через ймовірний зрив оборонних закупівель у 2021 році.

Необхідно вжити всіх невідкладних заходів, направлених на попередження потенційних загроз щодо незабезпечення потреб сил безпеки і оборони. Якщо відповідальні за це відомства не можуть або не хочуть, то давайте здійснювати стимулювання через засідання Ради національної безпеки і оборони України із заслуховуванням керівництва Кабінету Міністрів України та Центральних органів виконавчої влади з питання проведення оборонних закупівель у 2021 році (https://censor.net/ru/blogs/3258548/derjaboronzamovlennya_2021_zagroza_zrivu). – 2021. – 08.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Галина Янченко, народна депутатка, заступниця голови Антикорупційного комітету ВРУ, заступниця голови фракції Слуга народу

Стоп рейдерство! Рада розгляне законопроект ТСК

Щодня в нашій державі стається щонайменше дві рейдерські атаки на бізнес. Щомісяця Антирейдерська комісія Мінюсту розглядає близько 70 скарг. На жаль, проблема рейдерства все ще існує в Україні і є одним з факторів, який псує інвестиційну репутацію нашої держави. Саме тому одними з перших законотворчих ініціатив ТСК з питань захисту прав інвесторів став пакет антирейдерських законопроектів – №3783 та №3774. Останній парламент розглядатиме цього тижня. Він знищує найпопулярніші рейдерські «лазівки» та унеможливує «реєстраційне» рейдерство.

Революція для засновників ТОВ

Якщо 10 років тому рейдерство виглядало як захоплення компаній силовим шляхом, сьогодні основна активність рейдерів направлена на маніпуляції з державним реєстрами. Саме тому, найбільш прогресивна зміна, яку ми запропонували законопроектom №3774 – це запровадження практики інформування власника компанії про реєстраційну дію, яка відбувається з його активом.

Не секрет, що про більшість рейдерських атак власники компаній дізнаються вже постфактум. З одним з таких випадків ми стикнулися в рамках роботи в ТСК з питань захисту прав інвесторів буквально нещодавно – це ситуація з ТОВ «Дністрові сади». Успішне аграрне підприємство має статутний капітал в 125 млн грн та виробничу базу в Чернівецькій області. Про те, що компанію в них вкрали, власники дізнались випадково, зробивши витяг з ЄДР для інших господарських потреб. Наразі ми працюємо над тим, аби якнайшвидше повернути актив законному власнику.

Для упередження подібних випадків, законопроект пропонує інформування в режимі реального часу засновників (учасників) юридичних осіб, керівника юрособи засобами телекомунікаційного зв'язку про проведення реєстраційних дій щодо такої юридичної особи. Для цього контактні дані власника мають бути внесені в ЄДР. Таким чином, повернути рейдерську атаку непомітно буде неможливим.

Проектом закону знищується ще одна популярна рейдерська лазівка – робиться значно складнішою зміна керівництва підприємств.

Сьогодні для того, щоб змінити директора певної компанії, достатньо посвідчення на протоколі загальних зборів учасників товариства підпису двох осіб: голови та секретаря зборів, які обираються на цих же зборах.

Ми пропонуємо встановити, що протокол зборів стосовно зміни керівника товариства має бути підписаний всіма учасниками зборів, які голосували за таке рішення, і голосів яких достатньо для його прийняття. Тобто, шляхом підробки підпису двох осіб більше не вдасться відібрати підприємство та його активи. Як часто трапляється, такі особи навіть можуть не перебувати в місті, в якому укладається такий протокол загальних зборів, що в подальшому стає підставою для поновлення порушених прав власників підприємств.

Важлива зміна і для керівників аграрних компаній. Після ухвалення законопроекту правочин про розірвання договору оренди землі сільгосппризначення юридичною особою буде визнаватися значним. Тобто, умовний директор аграрної компанії в односторонньому порядку не зможе «кинути» своїх роботодавців або партнерів та самостійно розірвати договір оренди землі без згоди засновників такого підприємства. Зараз непоодинокі випадки одноосібного розірвання договорів директором та укладання на іншу компанію.

Антирейдерська комісія

За три квартали 2020 року Антирейдерська комісія Мінюсту отримала 3133 скарги про оскарження реєстраційних дій. Понад 2515 – щодо нерухомості, в тому числі – землі, та 618 – щодо бізнесу. Такі дані оприлюднило Міністерство юстиції України. Після ухвалення законопроекту подати скаргу до Антирейдерської комісії стане ще простіше.

Будуть скасовані деякі вимоги до скарг. Зокрема, про обов'язкове зазначення у скарзі норм законодавства, які порушено. Також більше не потрібно буде надавати відомості про наявність судового спору щодо порушеного у скарзі питання. Як і робити засвідчення копій документів. Для заявників це суттєво скорочує час, який під час оскарження реєстраційних дій є вирішальним.

Збільшується і можливий термін розгляду скарги – до 3 місяців (зараз 60 днів). Крім того, Антирейдерська комісія буде призупиняти розгляд скарги на період, поки заявник виправляє недоліки (якщо такі будуть). Граничний термін оскарження пропонується встановити на рівні 3 років. Втім, чи він потрібен, триватиме дискусія до другого читання.

Зміни для держреєстраторів

В роботі державних реєстраторів також відбудуться зміни. З'явиться новий обов'язок, невідкладно інформувати Міністерство юстиції у разі виявлення фактів використання реєстратором його ідентифікаторів доступу до Державного реєстру прав іншими особами. А також повідомляти про всі дії в реєстрі, виконані з неправомірним використанням його ключів.

Перереєструвати нерухоме майно з обтяженнями після ухвалення законопроекту буде неможливим. Тепер наявність обтяження буде підставою для відмови у державній реєстрації прав. Всі винятки будуть виключені. Тобто, якщо на майно накладено арешт, переоформити його на іншу особу буде неможливо.

«Бонусом» законопроекту є повна автоматизація процесу реєстрації ФОП. Процедура зупинення розгляду документів, поданих для держреєстрації юросіб, ФОПів та громадських формувань буде скасовано. Через портал електронних сервісів можна буде автоматично зареєструвати, змінити відомості чи припинити діяльність ФОП, зареєструвати зміни до відомостей про юридичну особу.

Законопроект №3774 писався спільно з фахівцями Міністерства юстиції та Офісу протидії рейдерству. Інформування власника майна про реєстраційну дію з його активом, спрощення процедури оскарження, відмова у реєстрації за наявності обтяження на майно – далеко не повний перелік запропонованих законопроектом реформ.

Під час розгляду законопроекту №3774 профільним Комітетом з питань правової політики він отримав одноголосну підтримку всіх членів комітету. Сподіваюсь, що таку саме

одноголосну підтримку він отримає і під час голосування у сесійній залі. Аби парламент зробив ще один важливий крок для остаточного подолання рейдерства як явища (https://censor.net/ru/blogs/3259759/stop_reyiderstvo_rada_rozglyane_zakonoproekt_tsk). – 2021. – 14.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Михайло Цимбалюк, народний депутат України

Невідворотність фінансового колапсу: спершу припинити виплачувати лікарняні, а потім... і пенсії

Затримка виплат лікарняних та декретних Фондом соціального страхування сьогодні складає 21 робочий день або 1,8 мільярди гривень. По факту це не 21 день, а приблизно місяць, оскільки не враховується період подачі документів та їхнє опрацювання. Також непрофінансованими залишаються заяви-розрахунки на трохи менше одного мільярда гривень, термін оплати яких складає 10 робочих днів відповідно до законодавства. Такі катастрофічні цифри заборгованості не є якоюсь міфічною перевантаженістю системи чи щось на зразок того... Ні, просто ми стаємо на тонку кригу фінансового колапсу і ця крига починає тріщати.

Частина соціальних виплат опинилась під загрозою ще з початком дії карантину. Але упродовж кількох місяців проблеми з виплатою лікарняних загострилися до критичного рівня. Доходів Фонду соціального страхування України не вистачає на покриття усіх прийнятих на фінансування допомог і виплат.

У Фонді соцстраху пояснюють, що така заборгованість була накопичена у грудні минулого року через різке зростання видатків, що пов'язано із додатковим навантаженням, яке Фонд отримав через пандемію – тоді суттєво зросли видатки за лікарняними, також на Фонд було покладено фінансування самоізоляції українських працівників (коли люди закривалися у будинку на два тижні після перетину кордону або після контактів з

хворими на ковід), страхові виплати медикам тощо.

Проте основним джерелом наповнення бюджету Фонду соціального страхування є єдиний соціальний внесок, а за даними Податкової служби борг підприємців по його сплаті наразі складає 12 мільярдів гривень. Саме тому ми не можемо сприймати заяви про перевантаженість системи виплати соціальної допомоги як якийсь тимчасовий явище, яке невдовзі вдасться нейтралізувати. В умовах нинішньої державної економічної політики не вдасться. Це неможливо, але надходжень стає все менше, а заборгованість зростає. У комплексі це наближає Україну до повного колапсу у соціальній сфері.

Витрати Фонду на поточний рік складають майже 33 млрд грн, а за статтею «Тимчасова втрата працездатності, в разі ізоляції від COVID-19, у зв'язку з вагітністю та пологами і на похорон» – 19,9 млрд грн. Звідси можна зробити висновок, що при розрахунку витрат Фонду була недооцінена багатоаспектність наслідків поширення коронавірусної інфекції, і тепер потрібно терміново шукати додаткові кошти.

Ситуація з Фондом соціального страхування є маркером, який вказує на можливе виникнення нових проблем. У тому числі з Пенсійним фондом, який також наповнюється від ЄСВ, і там також протягом перших двох місяців фіксуються мільярдні недонадходження від ЄСВ. При цьому, жодних перспектив до покращення ситуації поки не видно. Особливо ця проблема стає актуальною в зв'язку із локдауном та карантинном, який переважно б'є по малому бізнесу – платників стане ще менше. Крім того, в країні зберігаються всі передумови до подальшого зростання безробіття, особливо, якщо карантин затягнеться.

І, звісно, хотілось би завершити текст можливістю оптимістичного сценарію, але жоден з кроків влади простору для оптимізму не залишає. Схоже на те, що урядовці просто опустили руки і просто спостерігають як країна скочується у прірву фінансового колапсу (https://censor.net/ru/blogs/3260565/nevdvorotnst_fnansovogo_kolapsu_spershu

pripiniti_viplachuvati_lkarnyan_a_potm_pens). – 2021. – 19.04).

Законопроект №3774

Блог на сайті «Освіта ua»

Про автора: Тетяна Коханевич, методист Львівського регіонального центру оцінювання якості освіти.

Т. Коханевич: чому депутати не відмінили ДПА раніше?

На позачерговому пленарному засіданні Верховна Рада України розглянула законопроект (реєстр. № 5014) щодо звільнення у 2020/2021 навчальному році здобувачів повної загальної середньої освіти від проходження ДПА.

Сьогодні! Коли до основної сесії ЗНО залишилося трохи більше місяця. Я не буду зараз писати про доцільність чи недоцільність такого рішення. Я про інше.

Чому не можна було зробити цього восени, або хоча б у січні, під час попереднього локдауну? Для чого було тримати в напрузі учнів, яким ЗНО не потрібне, їхніх батьків, учителів?

Страшно подумати, скільки зусиль коштувало працівникам профтехосвіти і коледжів зареєструвати своїх студентів в умовах карантину і дистанційного навчання. Сьогодні усі їхні зусилля Верховна Рада помножила на 0. Та й не тільки їхні.

Скільки державних (наших з вами) коштів витрачено на реєстрацію учасників, які на ЗНО не підуть, на друк зошитів, на всі інші організаційні моменти... Ці гроші можна було б спрямувати, наприклад, на покращення умов проходження ЗНО для тих учасників, яким воно потрібне.

А тепер у зв'язку з тим, що ДПА не просто скасована, а учасники матимуть право самостійно вирішувати, складати їм ДПА чи ні, то усе: зошити, інструктори, пункти – потрібно буде розраховувати навіть на тих, які при реєстрації заявили, що результат ЗНО їм не потрібен.

Чому ж вони не відмінили цю багатостраждальну державну підсумкову

атестацію в 11 класі раніше?.. Інтриги їм не вистачало. Драматурги! Біда в тому, що ми, освітяни, в цьому театрі абсурду навіть не актори, ми – меблі, інвентар і антураж (<https://osvita.ua/blogs/82226/>). – 2021. – 13.04).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Ірина Суслowa, правозахисниця, лідерка Жіночого руху «За майбутнє»

Реформа зарадки дітей чи реформа зарадки реформи?

Сьогодні в Україні 69 тисяч дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування, з них 4 тис. живуть в інтернатах. Але ще більше там маленьких хлопчиків та дівчаток, які потрапили в ці заклади по волі живих батьків. Причини можуть бути різні, але наслідки однаково сумні – діти відірвані від родини, виховуються чужими людьми, в умовах, які можуть їх психологічно травмувати на все життя.

Систему інтернатних закладів для дітей Україна отримала у спадок від СРСР. Їхня кількість досягає 750-ти і підпорядковуються вони різним міністерствам – МОЗ, Міносвіти та Міністерству соціальної політики.

У 2017 році Україна взяла курс на поступове розформування дитячих інтернатів. Це так звана реформа системи інституційного догляду, ідея якої полягає в тому, щоб дати вихованцям кращу альтернативу.

Ідея чудова, бо жоден інтернат не замінить сім'ю. Але важливо її не лише задекларувати, але й втілити в життя.

Саме по собі механічне закриття інтернатів не покращить становище дітей, бо їм потрібно буде знайти нові родини. Тотальна бідність, асоціальний спосіб життя, домашнє насильство, низька інклюзивність освіти, банальна відсутність інфраструктури, коли дитина фізично не може дістатися до школи – все це причини появи в інтернатах все нових і нових вихованців. І ці причини нікуди не зникнуть, принаймні, найближчим часом.

Що відбудеться, якщо дітей з інтернатів повернути в родини, де не готові їх прийняти

назад? Ми це вже побачили на початку пандемії COVID-19, коли в умовах карантину 42 тисячі дітей ці заклади відправили до родин, попередньо не перевіривши умови, в яких вони житимуть. У результаті деякі малюки опинились в жахливій антисанітарії, дехто знову став жертвою побиття і психологічного знущання, дехто не міг більше навчатися в школі. Але найчастіше на цих дітей просто не звертали уваги. За даними Мінсоцполітики, лише 10% вдалося реінтегрувати назад до своїх сімей, решта повернулася до інтернатів.

Альтернативою інтернатним установам мали б слугувати будинки сімейного типу. Сьогодні в Україні їх працює 1500 і там виховується майже 9 тис. дітей. Звичайно, тепла родинна атмосфера – найкращий спосіб подарувати малюку щасливе дитинство. Але треба бути реалістами – сьогодні таких будинків не вистачає і держава робить недостатньо, аби їх ставало більше.

Батьки-вихователі в дитбудинках сімейного типу отримують державну соціальну допомогу (5,2 тис. грн. на дитину віком до 6 років), а влада громади зобов'язана надати їм придатне для життя приміщення і за потреби земельну ділянку чи автомобіль.

На жаль, далеко не всі громади здатні створити умови для того, щоб мотивовані подружжя зважились на створення будинку сімейного типу. Для цього потрібні не лише разові стартові ресурси, але й регулярна підтримка місцевої влади.

Депутатки в місцевих радах наразі працюють над тим, щоб все більше й більше громад взяли на себе соціальну функцію захисту дітей, яким потрібна родина.

Інший напрямок, який треба розвивати, це популяризація усиновлення. Сьогодні ця процедура надто бюрократизована, а потенційні батьки не отримують від держави жодних консультацій, не кажучи вже про психологічну допомогу. А вона дуже потрібна, особливо в перший рік після того, як малюка забрали з дитбудинку. Бо відбувається процес адаптації, який важкий, як для дитини, так і для батьків.

Найогидніше, що навіть на усиновленні паразитують корупціонери й цинічні ділки. За кілька тисяч доларів вони пропонують «купити

здорову дитину-сироту», як то кажуть, «під ключ» в найкоротші строки.

Аби зробити усиновлення більш привабливим, а головне успішним, треба створити дієву мережу супроводу на всіх етапах цього процесу і на перший час життя дитини в новій родині. Потенційні усиновлювачі повинні розуміти усю міру своєї відповідальності, але одночасно і усю міру свого щастя від того, що дарують дитині нове життя.

А ще важливо гарантувати безпеку усиновлених дітей. Соцслужбам слід ретельно контролювати умови проживання, психологічний стан дитини, ставлення до неї прийомних батьків. Держава мусить дати стовідсоткову гарантію, що малюк не потрапить до рук безвідповідальних людей, або ще гірше – до збоченців.

Соціальні служби також повинні ефективніше виявляти ті сім'ї, де про дітей не дбають, де над ними знущаються, де травмують фізично та психологічно. Безумовно, таких горе-батьків необхідно позбавляти батьківських прав для того, щоб дати дитині шанс на кращу сім'ю.

Таким чином, інтернати дійсно є пережитком минулого і вони будуть поступово зникати. Але це повинно відбуватись по мірі того, які діти сироти і діти без батьківського піклування знаходять собі справжні родини, де їх любитимуть і захищатимуть.

На жаль, в Україні ще відсутня така соціальна інфраструктура, яка б цілком замінила собою мережу інтернатів. Наш спільний обов'язок її розвинути. Але лише заради примарних результатів реформи не можна викидати тисячі дітей просто на вулицю або повертати у сім'ї, де їм загрожує небезпека. Давайте пам'ятати заради кого ми здійснюємо зміни – заради дитини, її щастя та її майбутнього (https://lb.ua/blog/iryna_suslova/482935_reforma_zaradi_ditey_chi_reforma.html). – 2021. – 21.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Віталій Кулик, політолог, директор Центру досліджень проблем громадянського суспільства

“Слуги” дали “зелене світло” для закріплення села?

15 квітня 2021 року Верховна Рада України прийняла у другому читанні та в цілому проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку інституту старост №4535. Сам законопроект, зокрема, пропонує перед внесенням кандидатури старости на розгляд ради громади, яка його затверджує і звільняє, обов’язково проводити “громадське обговорення з мешканцями”. Відповідно до законопроекту, входження старости до складу виконавчого комітету ради громади вже не буде обов’язковим.

Як зазначають практики місцевого самоврядування, таким чином “Слуги” фактично позбавили невеликі населені пункти, включені в ОТГ, реально впливати на розвиток громади. “Обов’язкові громадські обговорення з мешканцями” давно стали фікцією, яку тепер лише закріпили в законі.

Коли розроблялася Концепція реформування місцевого самоврядування в Україні (ухвалена Кабміном 1 квітня 2014 року), ми закладали в неї позицію старостату на селі, як інструменту контролю мешканців населених пунктів за керівництвом ОТГ. Староста – це представник інтересів мешканців села на рівні керівництва громади, а не “смотрящий” від голови ОТГ в селі. А саме це сьогодні закріпили “Слуги” в законопроекті №4535.

Як зазначає голова громадської організації «Ресурсно-інформаційний центр «Громади Вінниччини» Андрій Кавунець, досвід показав, що багато старост почали активно відстоювати інтереси своїх старостинських округів, що іноді призводило до виникнення конфліктів із головою та радою ОТГ... Це стало однією з причин того, що в липні 2020 року Верховна Рада внесла зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», якими визначила, що староста затверджується радою громади за поданням голови. Тобто мешканці втратили можливість обирати старосту”.

Ще влітку 2020 році голова Волинського обласного фонду підтримки житлового будівництва на селі Віктор Смолярчук говорив, що ці зміни в законодавстві “суперечить самій

ідеї децентралізації, відповідно до якої до всіх мешканців громад мають бути максимально наближені послуги і всі громадяни можуть брати участь у самоврядуванні. На початках децентралізації «пастори» створення ОТГ декларували, що старости мають бути в кожному селі і наводили приклад вїттів у Польщі. Але на сьогодні ми бачимо, що місцева влада знову концентрується в адміністративних центрах, які розташовані за декілька десятків кілометрів, а всі інші села, як сироти, самі по собі. Їхні інтереси і повинні представляти старости. У великих громадах, з населенням понад 10 тисяч, депутатів обирають за партійною системою. Тож багато сіл не мають навіть такого представника в раді. Як можна мешканцям невеликого населеного пункту відстояти свої інтереси?”

В грудні 2020 року нардеп групи “Довіра” Лариса Білозір стверджувала, що “після виборів багато сіл у наших об’єднаних громадах не представлені депутатами у новообраних місцевих радах, а тепер вони ризикують залишитись ще й без свого старости. Ми вже зараз фіксуємо непоодинокі випадки, коли кількість старостинських округів у громадах кількісно не відповідає числу сільських рад, що увійшли до ОТГ. Невтішні приклади: у Гайсинській громаді із 17 доєднаних сіл, у громаді планують лише 4 старостинських округи. А в Ладижинській громаді про створення бодай одного старостинського округу взагалі не йдеться. Один з аргументів голів – економія коштів. Зараз староста затверджується відповідною радою на строк її повноважень. І більшість голів сприймають цю норму буквально”.

Є ще одна проблема. Так, директор з розвитку ГО «Всеукраїнська Асоціація громад» Ігор Абрам’юк пише, “що за такої виборчої системи призначатимуть ними (старостами) керівників партійних осередків. А якщо колишня сільрада на партячейку ще не заслужила, то й нема старостинського округу. Я, звісно, іронізую, але це – сумна іронія. Бо дійсно нема представництва поселень – ні через депутата, ні через старосту. Треба записувати прямо в Конституцію принцип представництва – щоби

такі криві норми ніяким кодексом не можна було запровадити».

Законопроект №4535, ухвалений нещодавно, фактично закріпив залежність старост від голови ОТГ. У кращому разі село отримує лояльного до голови ОТГ / більшості в раді людину, кума/свата місцевого “князька”, у гіршому (а таких переважна більшість) – це люди, які прямо залежні від керівництва ОТГ і відіграють роль “наглядачів” за територією.

Казки про “громадські слухання” ми бачили вже наприкінці 2020 – на початку 2021 року, коли в багатьох ОТГ закінчилися призначення старост. Наприклад у Кульчинському старостинському окрузі (700 жителів), що у колишньому Турійському районі, люди протестували проти призначеного старости, бо це виявилася дружина місцевого депутата Володимира Красулі – Інна Красуля. Дійшло до погроз захоплення та блокування адмінбудівлі. Ми нараховували понад 300 випадків, коли керівники ОТГ ігнорували позицію місцевих мешканців при призначенні старост сіл.

Попри моє критичне ставлення до “Батьківщини”, ця політсила сьогодні є чи не єдиною, яка чинила хоча б якийсь спротив ухваленню законопроекта №4535, та послідовно не підтримує експерименти “Слуг” з місцевим самоврядуванням. Як зазначила Юлія Тимошенко “Слуги” хочуть зробити так, як було під час фашистської окупації, коли старости призначались. Нагадаю, під час комуністичного режиму селяни самі обирали раду, і рада призначала старосту, тобто голову. За незалежної України село обирало і раду, і сільського голову. Це було самоврядування, коли люди мають право в громаді обрати свою владу. Я не розумію, чому президент і його команда, які йшли під гаслом народовладдя, самоврядування, децентралізації, хочуть тепер позбавити селян права обирати свою сільраду, свого голову, впливати на своє життя. Хочуть, щоб призначався староста і був «смотрящим» над селянами»,

Закріпачення села та посилення влади місцевих бюрократів (глав ОТГ) – це свого роду побудова інфраструктури утримання територій (забезпечення керуваності) перед відкриттям

ринку землі. Потрібно ж комусь придушувати “селянські бунти” під час обезземелення місцевих мешканців. Чим менше буде влади у селян на землі тим краще майбутнім офіційним господарям.

Нажаль на Банковій не хочуть прислухатися до рекомендацій тієї ж Тимошенко та практиків місцевого самоврядування та експертного співтовариства, які критично оцінюють курс владної команди на згорання демократичних процесів на місцях. Децентралізація – це не про чиновників, а про громадян.

Що робити? Наприклад Анатолій Ткачук пропонує “територіальним громадам звернутись до закону про органи самоорганізації населення. На його основі визначити у своїй громаді території, де можуть утворюватись такі органи, наприклад, села з населенням понад 100 осіб, надати цим органам певні повноваження, обмежена версія повноважень старости, та елементарні ресурси. Статутом передбачити можливу участь цих органів у підготовці та ухваленні найважливіших рішень ради, які стосуються цих поселень. Таким чином сільські поселення не будуть настільки упослідженими, якими стали після цих виборів, і люди не будуть настільки розчарованими дещо контраверсійним завершенням загалом успішної реформи”.

Щодо “контраверсивності” завершення “загально успішної реформи” пан Ткачук має дякувати виключно собі та команді “пасторів” децентралізації часів Порошенка. Оскільки той же Ткачук постійно заявляв, що “демократія участі на місцях, пряме народовладдя в громаді, місцеві референдуми та нова редакція закону про ОСН – не на часі”, потрібно ще більше влади та грошей дати місцевим чиновникам, а мешканці громад нехай лише голосують і все... Доголосувалися. Тепер маємо саму “контраверсивність”.

Попри це, рекомендація Ткачука для малих сіл в ОТГ досить слушна. Після того як “Слуги” прирівняли старостат до “нуля”, доведеться шукати інші інструменти. Не лише ОСН, буде ще місцевий референдум. А якщо вони не спрацюють – завжди є вулиця, куди можна вийти і пояснити владі, де вона не права

(https://censor.net/ru/blogs/3261057/slugi_dali_zelene_svtlo_dlya_zakrpatchennya_sela). – 2021. – 21.04).

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Мар'ян Заблоцький, народний депутат, фракція «Слуга народу»

Обкладання ставками ПДВ онлайн-освіти та електронних книг стане помилкою

Верховна Рада готується підтримати в другому читанні законопроект 4184 – так званий податок на Google. Він вводить ПДВ на всі електронні товари і послуги, які ми зараз купуємо онлайн. До списку потрапляють послуги усіх відомих і невідомих онлайн-сервісів: Netflix, Amazon, Google, Chess.com, антивірусні програми, онлайн-реклама, онлайн-освіта, онлайн-книги.

Я голосував проти в першому читанні і не бачу причин підтримувати його в другому також. Законопроект активно лобіюється власниками рекламних агентств та власниками телеканалів. Вони бачать введення ПДВ на рекламу як спосіб отримати рівніше конкурентне поле для гри. Це я ще зрозуміти можу. Адже дійсно, постачальники онлайн-реклами з-за кордону ПДВ не платять, а місцеві агентства і телеканали – платять.

Але я категорично не можу погодитись із цілою низкою додаткових послуг, на які пропонується ввести ПДВ. Насамперед ідеться про онлайн-освіту та електронні книги.

По-перше, більша частина онлайн курсів та всі без винятку електронні книги стануть на 20% дорожчими. Це неправильно по своїй суті. Доступ до освіти не повинен оподатковуватись ПДВ суто із соціальних міркувань.

В Україні освітні послуги уже звільнені від ПДВ. Також звільнені від ПДВ і будь-які книги вітчизняного виробництва (у тому числі електронні). У зв'язку з тим, що освітні послуги в Україні та українські книжки мають ставку 0% ПДВ, то немає жодних виправдань чому освіта чи книги, куплені онлайн в нерезидентів, повинні обкладатись додатково податком 20%.

Такі пропозиції видаються спробами зробити закордонні книги та освіту менш доступними для українців.

Наразі до другого читання пропонується перелік того, що отримає додаткову націнку у 20% у разі купівлі в нерезидентів онлайн:

У плані освітніх послуг пропонується оподатковувати ПДВ таке:

У першому читанні пропонувалось у принципі оподатковувати будь-які освітні послуги без винятку. До другого читання ми отримали уточнення стосовно того, що йдеться про онлайн- курси, проводяться без участі людини. Крім того, додатковою нормою вказується, що ставкою ПДВ не обкладається підготовка по спеціальностях вищих учбових закладів. Також для того, щоб потрапити під ставку ПДВ постачальнику потрібно буде набрати таких послуг на 1 млн грн.

Це все одно залишає отримання онлайн-освіти дуже проблематичним. По-перше, не лише освіту по спеціальності вищів отримують онлайн. А як же дитяча освіта чи професійно-технічна? Про неї в законопроекті винятки робити чомусь не захотіли. А є ще такі прості речі, як курси особистісного зростання, кулінарні, ігрові і ще безліч корисних речей для розвитку.

По-друге, всі постачальники будуть змушені реєструватись у нашій Податковій службі, здавати звіти, платити штрафи у разі неправильного їх подання і т.п. Це, як мінімум, вимагає наймання на роботу місцевого бухгалтера. Ринок українських освітніх послуг дуже малий. Це в Польщі і Німеччині будуть іти на будь-які витрати, щоб зберегти клієнтів. В Україні просто думатимуть, чи це потрібно взагалі.

Тут згадуємо всі нюанси спілкування з Податковою в реальному житті. До сервісного відомства нашим податківцям, на жаль, ще дуже далеко. Реалії адміністрування податку з книжок та онлайн-курсів можуть виявитись надто неприємними для звиклих до нормальних послуг нерезидентів.

По-третє, запропоновані винятки надто розмиті і призведуть до максимального трактування Податковою в бік сплати податків.

Адже як можна реально перевірити чи онлайн-курс відповідає програмі вищу? Лише перевіряючи програму курсу. Адже назвати курс можна будь-як, а навчати по факту – іншого.

Тобто пропонується формула, за якої податківці будуть вирішувати, яка освіта правильна, а яка ні. А неправильні неофіційні оподатковуватимуть. Це ідеологічно неправильно.

Щодо онлайн-книжок. Це взагалі порушує всі норми і практику ЄС. Свого часу ЄС дійсно запровадив ПДВ на всі онлайн-послуги. Тоді онлайн-книги попали просто під визначення програмного продукту і автоматично потрапили під повну ставку ПДВ.

ЄС швидко зрозумів свою помилку і в 2018 році дозволив країнам-членам встановлювати на онлайн-книги окремі ставки. Після чого їх або масово знизили, або скасували.

Джерело: <https://www.amazon.co.uk/gp/help/customer/display.html?nodeId=GSF5MREL4MX7PTVG>

У 2020 році повністю скасувала ПДВ на онлайн-книги Велика Британія. Як правило, країни ЄС приводять ПДВ до ставок на фізичні книги, які є у них часто зниженими. В Україні ставка ПДВ на книги є 0%. Відповідно, логічно щоб на онлайн-книги теж була нульова. Але в нас вирішили запропонувати 20%.

Я з цим не згоден і закликаю колег у Верховній Раді виключити із законопроекту оподаткування хоча б онлайн-освіти та онлайн-книг. Я не згоден також з оподаткуванням всіх інших сервісів, які є в законопроекті, окрім реклами. Але потрібно виключити хоча б ці соціальні речі.

П.С. Якимось чином аргументи виключити себе до другого читання знайшли оператори азартних ігор. Якщо в першому читанні підлягали оподаткуванню ПДВ азартні ігри з нерезидентами, то до другого читання ці положення зникли. Хоч в Україні і заборонено надавати послуги з азартних ігор нерезидентами. Думаю, якщо таку пільгу змогли отримати оператори азартних ігор, то онлайн-курси та онлайн-книги теж звільнити можемо (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/zablodsky/607ff4b512ce0/>). – 2021. – 21.04).

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Олександр Горенюк, народний депутат

Що передбачає реформа громадського транспорту? Простими словами про складне

Минув місяць від того дня, як було зареєстровано у Верховній Раді пакет законопроектів, що має на меті реформувати систему громадських перевезень у країні. І хоч як багато матеріалів готувалося на цю тему, хоч як намагалися пояснити суть максимально просто, все ж питання лишаються. Я системно бачу їх під своїми дописами в соціальних мережах, отримую від журналістів, активістів і колег. Це передбачувано і зрозуміло: ознайомитися з таким масивом законодавства люди не завжди можуть елементарно за браком часу. Тому я вирішив максимально простими словами пояснити те, про що запитують найчастіше. Упевнений, це буде корисно для того, щоб ми далі могли рухати ініціативу. Пропоную розглядати все через нашу умовну героїню – пані Галину. Уявімо, що живе пані Галина в обласному центрі, десь на околиці міста, на такій умовній вулиці Весняній. Традиційно пані Галині треба здійснити 4 поїздки на день: на роботу, з роботи та плюс одна поїздка в два кінці в різних особистих справах (поліклініка, магазин, театр тощо).

Розпочнемо з того, що в нас є сьогодні.

Вранці в пані Галини традиційно виникає проблема: досить часто вона запізнюється на роботу. Не через те, що пізно виходить із дому, ні. Навпаки, у зв'язку з тим, що пані Галина ніколи не знає, коли саме приїде маршрутка на її зупинку, що, нагадаю, розташована на околиці міста, жінка приходиться на ту зупинку задалегідь. І коли нарешті транспорт приїжджає, пані Галина заходить усередину і знову чекає. Чекає, поки не назбирається багато пасажирів. Інколи та маршрутка стоїть на зупинці й пів години. Із малою кількістю пасажирів водій їхати відмовляється.

Окрім того, маршрутка, що доїжджає на вулицю Весняну, традиційно в жахливому

стані. У гіршому стані, ніж ті автобуси, що курсують центральними вулицями, де багато пасажирів.

Чому так відбувається?

Наразі місто обирає перевізника за системою дуже «умовних» балів. І може крутити тими балами так, як йому заманеться. Відповідно, результат конкурсу – річ дуже суб'єктивна. Часто-густо переможцем такого конкурсу виявляється той перевізник, який знаходить підхід до місцевих чиновників. Тобто це історія про класичну корупційну складову.

Далі відбувається ось що: «свій» перевізник отримує ексклюзивне право працювати на маршруті і повинен не тільки на тому маршруті заробити, але й ще «відбити» хабарі, які він роздає за право працювати.

Тому сучасна система громадських перевезень не може надавати якісні послуги людям за своєю природою. Бо обтяжений корупційною рентою перевізник, який курсує за встановленим містом тарифом і, більше того, який не має жодних гарантій від міста щодо того, який період йому дозволять працювати, ніколи не інвестуватиме сотні тисяч євро в нові автобуси. Навпаки, він прагнучиме «витиснути» максимум із того, що є. І, відповідно, возитиме пані Галину на старому автобусі, а ще чекатиме, поки в той автобус «наб'ється» максимальна кількість людей (бо від цього залежать заробітки). Та й, окрім того, регулярно їздити такий перевізник теж не буде. Тому коли пані Галина ввечері в п'ятницю повертатиметься з театру на свою Весняну, є ризик, що автобуса вона не дочекається взагалі. Адже о 22:30 попит не такий уже й високий, а їздити собі на збитки перевізник не вельми зацікавлений.

Сподіваюсь, із основними причинами «поганого» транспорту поверхнево розібралися. Зазначу, я не описав усі причини, лише ключову.

Тепер переходимо до питання, як ці причини усунути.

Перше – це відкриття та поступове збільшення організаторами перевезень сегменту громадських послуг із перевезення пасажирів. Що це таке, буде зрозуміло далі.

За якісну транспортну роботу треба платити. Так це працює у Європі. Фактично весь хороший транспорт – дотаційний. І саме такий механізм передбачає регламент ЄС №1370, який Україна повинна імплементувати, відповідно до Угоди про асоціацію.

Принципова відмінність полягає в тому, що із запуском реформи визначення перевізника відбуватиметься через Prozorro, без людського фактора, а відповідно – без корупційних ризиків і з підвищенням рівня здорової конкуренції. Перевізники більше не конкуруватимуть вмінням знайти підхід до місцевої влади, вони конкуруватимуть своїми бізнес-моделями.

Наступна принципова відмінність – це оплата роботи перевізника. У контексті громадських послуг із перевезень перевізник отримуватиме оплату за кожен кілометр своєї роботи, тож йому не доведеться переживати про те, скільки пасажирів у нього в транспорті, за яким тарифом місто возить людей тощо. Перевізник не збирає плату за проїзд.

Усе це вплине на якість надання послуг, бо автобус не стоятиме годину десь на зупинці і не чекатиме, поки в нього «наб'ється» сотня пасажирів. Перевізнку це більше не буде актуальним, йому платять гроші місто. Платить за проїжджені кілометри на транспорті, що відповідає вимогам організатора перевезень (тобто міста), за дотримання чіткого розкладу, за якісне і ввічливе обслуговування людей. До речі, наша реформа передбачає, що якість роботи перевізника фіксуватиметься в автоматичному режимі (знову без людського фактора). І якщо перевізник дотримується всіх умов договору з особливою віддачею – він може отримувати бонуси, якщо ж навпаки, порушує умови договору, то штраф.

І наостанок – водночас ми гарантуємо перевізникам, що їздитимуть вони на маршруті весь свій контракт, тож у них буде стимул інвестувати в хороший транспорт, щоб такий контракт отримати. І лише за такого підходу ситуація на вулиці Весняній, як і якість життя пані Галини, принципово зміниться (https://lb.ua/blog/oleksandr_horeniuk/483000_shcho_peredbachaie_reforma_gromadskogo.html). – 2021. – 22.04).

Блог на сайті «Цензор.НЕТ»

Про автора: Юрій Ноєвий, політолог, правозахисник, керівник профспілки «Свобода праці»

Падіння у несправедливість: шулери хочуть погіршення трудових прав

Протягом останніх десяти років тривають спроби погіршити трудові права українців. 2011 р. депутати від Партії регіонів на прохання Федерації роботодавців на чолі з одіозним олігархом Фірташем зареєстрували у Раді проект Трудового кодексу. Скасування 8-годинного робочого дня, пропонуване в ньому, весь час викликало не просто критику, а протести робітників та профспілок. Проти цього висловлювалися обласні та міські ради.

Міністерство економіки по сьогодні вважає, що т. зв. реформа трудового законодавства є пріоритетним завданням. Замість покращення трудових прав, уникнення виведення прибутків за кордон фірмами олігархів через офшори та трансфертного ціноутворення, зупинки приватизації, наведення порядку на держпідприємствах та створення нових держаних підприємств тощо.

Соціальні обставини

За 2020 рік працевлаштовано на 101 тис. осіб менше, ніж звільнено, і це не катастрофа, – говорить міністр соціальної політики Лазебна.

За даними Інституту демографії імені Михайло Васильовича Птухи НАНУ рівень бідності становить 51%.

Промислове виробництво зменшилося на 4%.

Натомість виробничі компанії скаржаться на нестачу кваліфікованих кадрів робітничих професій, – з новин.

Люди продовжують виїжджати закордон на роботу. Посольство США вважає основною соціальною загрозою Україні втрату трудових ресурсів.

Скорочення населення за останній рік оцінюють в триста тисяч громадян.

Натомість далі звучать заклики погіршити трудові права і замість українців, які

виїжджають геть, завезти в Україну громадян країн Азії.

Народний депутат Третякова – один з ініціаторів порубати трудові права у чинному скликанні парламенту. Вона стала відомою скандальними заявами про нормальність звільнення вагітних жінок з роботи (ця ідея лягла в основу закону 2260 про звільнення вагітних держслужбовців), можливість дискримінації робітників, легалізацію проституції та сексуальних збочень, якісних і не якісних дітей тощо.

Цитата про суть Трудового кодексу: «Ліберальний для роботодавця Трудовий кодекс означатиме певну «дискримінацію» найманого працівника».

Ясно, що такий проект ТК є антиконституційним, адже Конституція забороняє погіршення існуючих прав. Імідж цього проекту зіпсовано остаточно.

Нові законодавчі ідіотизми

Щоб таки нав'язати скорочення трудових прав та уникнути негативу від просування ТК ліберальні радикали вирішили піти іншим шляхом – реєстрацією нових законопроектів.

Одним із таких стали зміни у роботі працівників в ІТ-галузі, де трудові права скасовуються повністю.

Іншим прикладом є законопроект 5371.

«Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення регулювання трудових відносин у сфері малого і середнього підприємництва та зменшення адміністративного навантаження на підприємницьку діяльність».

Збільшення проблем для найманих працівників нікого не хвилюють. І це при тому, що працівник не може бути упосліджений щодо бізнесу – інакше сам бізнес втрачає з часом.

Деталі божевілля

Якщо ухвлять це – ще більше працівників поїде за кордон.

Навіть в ЛДНР трудове законодавство буде краще – хто захоче повертатися в Україну з окупованих територій у такому разі?

Ось перелік негативів з/п 5371:

Спрощення звільнень: для звільнення працівників не потрібно ЖОДНИХ причин, права у цій сфері повністю урізаються;

Знищення профспілкового імунітету: для звільнення та понаднормових робіт не потрібна згода профспілки;

Ліквідація 40-годинного робочого тижня: може допускатись робота будь-якої тривалості;

Нестабільна зайнятість: немає обмежень на застосування строкових договорів та їхнього автоматичного продовження при кількаразовому переукладенні;

Легалізація штрафів та заборони на лікарняні: трудовий договір може передбачати додаткові види відповідальності працівника та відпрацювання часу хвороби;

Безвідповідальність роботодавця за безпеку праці: трудовими договорами можуть встановлюватись виключання із встановлених законодавством стандартів безпеки праці.

Досвід історії та сучасність

8-годинний день, який хочуть скасувати не приємні ліберали, був введений III Універсалом центральної Ради 1917 р.

Ультракапіталіст Саакашвілі цього не знає і тому говорить, що Кодекс про праю – совєцький і через це потребує скасування.

Як і не знає він про норму Конституції, яка забороняє погіршення прав. Як і про те, що численні зміни КЗпП з 1991 р. означають повну належність до тіла законодавства України.

Законодавство ЄС, куди так всі хочуть інтегруватися, не гірше або й краще за чинне в Україні трудове законодавство.

У разі ухвалення українофобного антитрудоного законодавства ми будемо у менш конкурентному становищі щодо ЄС. Куди і так багато українців їдуть на заробітки. До речі, буде гірше і за те, що є чинним в ЛДНР.

Як не крути, але «шулер з великої дороги» – це і про Саакашвілі, і про Третякову, і про всіх, хто підписався під цим законопроектом.

«Шулери з великої дороги, дешеві, злодійкуваті козявки і нікчеми»

Ви пам'ятаєте, як Малюська та Саакашвілі один одного обзивали? – Ті слова точно підходять до учасників кампанії проти українців та їх прав. Адже автори цих слів точно добре знають ситуацію та один одного.

Ось перелік депутатів, які значаться на сайті Верховної Ради як ініціатори закону 5371.

Так, ініціатори погіршення прав мільйонів працівників:

Третякова Галина Миколаївна (IX скликання) Камельчук Юрій Олександрович (IX скликання) Бондаренко Олег Володимирович (IX скликання) Кравчук Євгенія Михайлівна (IX скликання) Лічман Ганна Василівна (IX скликання) Мисягін Юрій Михайлович (IX скликання) Любота Дмитро Валерійович (IX скликання) Аллахвердієва Ірина Валеріївна (IX скликання) Мережко Олександр Олександрович (IX скликання) Негулевський Ігор Петрович (IX скликання) Мазурашу Георгій Георгійович (IX скликання) Федієнко Олександр Павлович (IX скликання) Ясько Єлизавета Олексіївна (IX скликання) Шуляк Олена Олексіївна (IX скликання) Янченко Галина Ігорівна (IX скликання) Богуцька Єлизавета Петрівна (IX скликання) Штепа Сергій Сергійович (IX скликання) Дубнов Артем Васильович (IX скликання) Перебийніс Максим Вікторович (IX скликання) Безугла Мар'яна Володимирівна (IX скликання) Костін Андрій Євгенович (IX скликання) Кісель Юрій Григорович (IX скликання) Сова Олександр Георгійович (IX скликання) Тищенко Микола Миколайович (IX скликання) Заблоцький Мар'ян Богданович (IX скликання) Санченко Олександр Володимирович (IX скликання) Подгорна Вікторія Валентинівна (IX скликання) Грищук Роман Павлович (IX скликання) Клочко Андрій Андрійович (IX скликання) Гетманцев Данило Олександрович (IX скликання) Каптелов Роман Володимирович (IX скликання) Мошенець Олена Володимирівна (IX скликання) Колєв Олег Вікторович (IX скликання) Кузнєцов Олексій Олександрович (IX скликання) Гринчук Оксана Анатоліївна (IX скликання) Задорожній Микола Миколайович (IX скликання) Ляшенко Анастасія Олексіївна (IX скликання) Швець Сергій Федорович (IX скликання) Богданець Андрій Володимирович (IX скликання) Маслов Денис Вячеславович (IX скликання) Кицак Богдан Вікторович (IX скликання) Циба Тетяна Вікторівна (IX скликання) Колісник Анна Сергіївна (IX скликання) Васильєв Ігор Сергійович (IX скликання) Горобець Олександр Сергійович (IX скликання) Мандзій Сергій

Володимирович (IX скликання) Мельник Павло Вікторович (IX скликання) Фролов Павло Валерійович (IX скликання) Руцишин Ярослав Іванович (IX скликання) Діденко Юлія Олександрівна (IX скликання) Цабаль Володимир Володимирович (IX скликання) Макаров Олег Анатолійович (IX скликання) Галайчук Вадим Сергійович (IX скликання) Потураєв Микита Русланович (IX скликання) Арсенюк Олег Олексійович (IX скликання) Юнаков Іван Сергійович (IX скликання) Брагар Євгеній Вадимович (IX скликання) Красов Олексій Ігорович (IX скликання) Задорожний Андрій Вікторович (IX скликання) Торохтій Богдан Григорович (IX скликання) Радущкий Михайло Борисович (IX скликання) Мовчан Олексій Васильович (IX скликання) (https://censor.net/ru/blogs/3261274/padinnya_u_nespravedlyvist_shulery_hochut_pogirshennya_trudovyh_prav). – 2021. – 22.04).

Блог на сайті «Судово-юридична газета»

Про автора: Расім Бабанли, керівник департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду, доктор юридичних наук

Правові наслідки відмови від вакцинації: практика ЄСПЛ та українські тенденції

Замість вступу

Почну з кінця. ЄСПЛ ухвалив рішення «Vavříčka and Others v. the Czech Republic», відповідно до якого обмеження державою доступу до дитячих садочків дітям, які не зробили обов'язкових щеплень і не мали для цього протипоказань, визнано таким, що відповідає Конвенції. Примітне це рішення тим, що ухвалено воно Великою палатою ЄСПЛ і його ухвалення, з огляду на зміст рішення, базувалось на ретельному вивченні практик європейських країн та на пошуку європейського консенсусу. Отже, згодні ми з цим (я згоден) чи ні, але жити тепер нам із цим довго.

Суть аргументації

Без сумніву, такі рішення не можуть «висіти в повітрі», а мають міцно «триматись на ногах», адже від обгрунтованості та мотивованості

рішень владних суб'єктів, до яких належить і ЄСПЛ, залежить сприйняття таких рішень, репутація цих органів, а також їх практична імплементація.

Відомо, що тематика вакцинації належала до контроверсійних ще в доковідні часи і стала ще більш дискусійною після початку пандемії. На сьогодні бачимо численні публікації на цю тематику як лікарів, так і юристів. Практика судів не завжди сприймається, подекуди викликає критику, але згадане рішення ЄСПЛ є компасом, який все ж є показником правильності чи неправильності правового, підкреслюю – саме правового підходу до вирішення цього питання. Вочевидь, вакцинуватись чи вакцинувати своїх дітей або ні – це вибір кожного, і ця стаття зовсім не про це. Стаття про те, що цей вибір має правові наслідки і суди вже довгий час відіграють свою роль арбітра, однак не між прихильниками і противниками вакцинації, а між тими особами, які з тих чи інших причин не вакцинують своїх дітей, та інституціями, які через нездійснення вакцинування певною мірою права таких дітей обмежують.

Правове питання полягає у тому, правомірно чи ні обмежувати право на відвідування навчальних закладів дітям, яким не зроблено усіх необхідних та обов'язкових щеплень згідно з календарем щеплень.

Можна стверджувати про те, що певні крапки над «і» розставив Європейський суд з прав людини за результатами розгляду справи «Vavříčka and Others v. the Czech Republic». Чому певні, а не усі? А тому, що це рішення стосується обмеження доступу до дитячих садочків і питання обмеження відвідування загальноосвітніх шкіл у цій справі на розглядалось і не вирішувалось.

У межах цієї статті я не ставив собі за мету висвітлити усі аспекти цього проблемного питання, адже ця тема є надзвичайно багатою на свої грані та може бути предметом не одного докторського дослідження в праві. Саме тому, не претендуючи на всеохопність, наведу ключові тези підходу ЄСПЛ та покажу, що і Верховний Суд, розглядаючи аналогічні справи, притримувався тих же міркувань, що і ЄСПЛ.

ЄСПЛ констатує існування загального консенсусу серед договірних держав, який міцно підтримується міжнародними спеціалізованими органами, про те, що вакцинація є найбільш успішним та економічно ефективним медичним втручанням і що кожна держава має прагнути досягти найвищого із можливих рівнів вакцинації.

Свою чергою також констатує відсутність консенсусу щодо уніфікованої моделі дитячої вакцинації, а радше підкреслює існування спектру політик: від того, що певні держави визначають вакцинування рекомендаційним, інші – встановлюють обов'язковість лише певних щеплень, треті – передбачають правовий обов'язок здійснювати повне вакцинування дітей.

У рішенні зроблено висновок про те, що чутлива природа дитячого вакцинування не обмежується лише стосунком цього питання до осіб, які не погоджуються з цим обов'язком, але також охоплюється цінністю суспільної солідарності, тим що метою встановлення такого обов'язку є охорона здоров'я усіх членів суспільства, зокрема тих, хто є особливо вразливим до певних хвороб.

Вирішення правової проблеми у цій справі здійснювалось через призму оцінки найкращих інтересів дитини, який (інтерес) у цьому випадку полягав у такому.

ЄСПЛ зазначає, що стосовно імунізації, мета має бути такою, щоб захистити кожную дитину від серйозних хвороб, і цього було досягнуто у переважній більшості випадків дітьми, які пройшли повний курс імунізації у ранньому віці. Ті, кому таке лікування (імунізація) були протипоказаними, були опосередковано захищені щодо цих хвороб, оскільки в громадах дотримувався необхідний рівень імунізації, тобто вони були захищені внаслідок існування колективного імунітету. Отже, якщо політика добровільної вакцинації не вважалась достатньою для досягнення або підтримки колективного імунітету, політика обов'язкової вакцинації могла запроваджуватись для досягнення належного рівня захисту від серйозних хвороб. Враховуючи наведене, відповідна державна політика може вважатись

такою, що відповідає найкращим інтересам дитини.

Цікавими також є міркування суду щодо пропорційності між встановленим обмеженням та наслідками для розвитку дітей. У цьому контексті зазначено, що виключення дітей із дитячих садочків означало втрату важливих можливостей розвитку особистості та початку соціалізації, навчальних навичок, можливостей бути учасником навчального процесу. Однак наведене було прямим наслідком відмови батьків від обов'язкової вакцинації, метою якої є охорона здоров'я, зокрема у відповідній віковій групі.

Більше того, можливість відвідування дошкільних закладів дітьми, які не могли отримати щеплення з огляду на медичні протипокази, залежала від дуже високого рівня вакцинації серед інших дітей. Таким чином, запровадження обов'язкової вакцинації не може вважатись непропорційним заходом. Крім того, суд зазначив, що заявники не були обмежені в можливостях досягати особистісного, соціального та інтелектуального розвитку, однак для цього потрібні були додаткові зусилля та витрати їх батьків. ЄСПЛ також у цьому контексті підкреслив, що відповідні наслідки були обмежені у часі, оскільки статус вакцинації дітей не впливав на їх подальший прийом у шкільні заклади.

Як наслідок, ЄСПЛ визнав, що відповідні обмеження є пропорційними легітимній меті, та вважаються такими, які є необхідними у демократичному суспільстві.

Щодо ризику негативних наслідків

Безумовно, суд не міг пройти осторонь проблеми потенційних негативних наслідків від вакцинації. Під час усних слухань в ЄСПЛ уряд Чехії надав інформацію, згідно з якою приблизно на 100 000 щеплених дітей (щодо 300 000 випадків щеплень) кількість серйозних, потенційно пожиттєвих випадків шкоди для здоров'я становить 5 або 6. З огляду на такий, хоча й рідкісний, але безсумнівно дуже серйозний ризик для здоров'я особи, ЄСПЛ наголосив на важливості застосування необхідних запобіжників. Це вочевидь стосується перевірки кожного випадку на

можливі протипокази. Також це стосується моніторингу безпечності самої вакцини.

Українські тенденції

Знову ж таки почну з кінця. Українські тенденції повною мірою узгоджуються із наведеною практикою ЄСПЛ. Попри те, що два рішення, про які буде йтись нижче, були ухвалені до аналізованого вище рішення ЄСПЛ, Верховний Суд застосував фактично такий же підхід, як ЄСПЛ, в оцінці правомірності встановленого обмеження та його пропорційності.

Разом із тим, слід зробити застереження про те, що відповідні рішення ухвалені на підставі встановлених судами обставинам, які є особливими, а відтак і наведені позиції мають сприйматись як такі, які ухвалені відповідно до таких особливих обставин.

Аналогічне описаному вище питання Верховний Суд розглянув у справі № 682/1692/17 (у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду), ухваливши рішення два роки тому – 17 квітня 2019 року.

Позов у цій справі був зумовлений відмовою дошкільного навчального закладу прийняти дитину на навчання з огляду на відсутність необхідних щеплень.

Верховний Суд за результатами розгляду цієї справи визнав відповідну відмову обґрунтованою та такою, що відповідає національному законодавству.

В якості аргументів наводились такі тези:

батьки мають право обирати одну із визначених форм здобуття їх дитиною дошкільної освіти, але держава, з метою дотримання прав дитини на дошкільну освіту та забезпечення безпеки та здоров'я всіх дітей, встановлює певні правила для реалізації такого права; завданням держави є забезпечення дотримання оптимального балансу між реалізацією права дитини на дошкільну освіту та інтересами інших дітей;

у справі, яка переглядається, індивідуальне право (інтерес) відмовитися від щеплення матір'ю дитини при збереженні обсягу прав дитини на здобуття освіти, у тому числі в дошкільних закладах освіти, протиставляється

загальному праву (інтересу) суспільства, інших батьків та їх дітей, які провели у встановленому державою порядку щеплення, зокрема перед направленням дітей до навчального закладу для здобуття освіти. Внаслідок встановлення такого балансу досягається мета – загальне благо у формі права на безпеку та охорону здоров'я, що гарантовано статтями 3, 27 та 49 Конституції України;

вимога про обов'язкову вакцинацію населення проти особливо небезпечних хвороб з огляду на потребу охорони громадського здоров'я, а також здоров'я зацікавлених осіб, є виправданою. Тобто в даному питанні превалює принцип важливості суспільних інтересів над особистими, однак лише у тому випадку, коли таке втручання має об'єктивні підстави – тобто було виправданим.

Близькими за змістом міркуваннями обґрунтував своє рішення від 10 березня 2021 року Верховний Суд у справі 331/5291/19 (колегія суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду), цього разу розглядаючи позов у зв'язку з заборонаю відвідування вже шкільного, а не дошкільного закладу.

З-поміж іншого Верховний Суд зазначив, що вирішуючи питання про співвідношення норм статей 3 та 53 Конституції України, не можна не визнати пріоритетність забезпечення безпеки життя, здоров'я і безпеки людини над правом на освіту.

У рішенні вказано, що інтереси однієї особи не можуть домінувати над інтересами держави в питанні забезпечення безпеки життя і здоров'я його громадян.

Колегія судів зазначає, що норма статі 15 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» покликана захистити здоров'я та життя дітей у зв'язку з ускладненою епідемічною ситуацією, а перебування дітей, які не отримали профілактичні щеплення, в організованих колективах створює ризик виникнення спалахів інфекційних хвороб, що є загрозою для життя та здоров'я не лише учнів, а й членів їхніх сімей та працівників закладів освіти, тобто дитина, яка не отримала щеплення, не лише стає потенційно небезпечною для оточення, а й сама піддається підвищеному

ризиком захворіти, відвідуючи місця масового скупчення людей.

Отже, Верховний Суд констатує, що держава, встановивши правило про те, що без щеплень дитина не може бути допущеною до занять, реалізує свій обов'язок щодо забезпечення безпеки життя і здоров'я не тільки всіх учнів і працівників школи або дитячого садка, а й захищає таким чином саму дитину, яка не отримала профілактичних щеплень.

Зрозумілим є те, що відповідні правові позиції ЄСПЛ, а також Верховного Суду ухвалені щодо конкретних обставин справи, і за умови існування принципових відмінностей в обставинах справи правові позиції можуть

бути пристосовані до таких обставин, якщо це відповідатиме найкращому способу захисту суб'єктивних прав.

У цілому ж на завершення слід констатувати існування у судовій практиці консенсусу про те, що правовий наслідок у вигляді обмеження відвідування освітніх закладів дітям, які, не маючи протипоказань, не були щеплені згідно з календарем обов'язкових щеплень, є пропорційним легітимній меті щодо піклування державою про здоров'я населення та окремих його представників (<https://sud.ua/ru/news/blog/200023-pravovi-naslidki-vidmovi-vid-vaktsinatsiyi-praktika-yespl-ta-ukrayinski-tendantsiyi>). – 2021. – 22.04).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 7 (212) 2021**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
А. Березельська, Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:
Н. Крапіва

Підп. до друку 28.04.2021.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 4,20.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3
siaz2014@ukr.net